

การปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญ

นายจีฉาย เจียมจวนขาว

ศูนย์วิทยทรัพยากร จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต

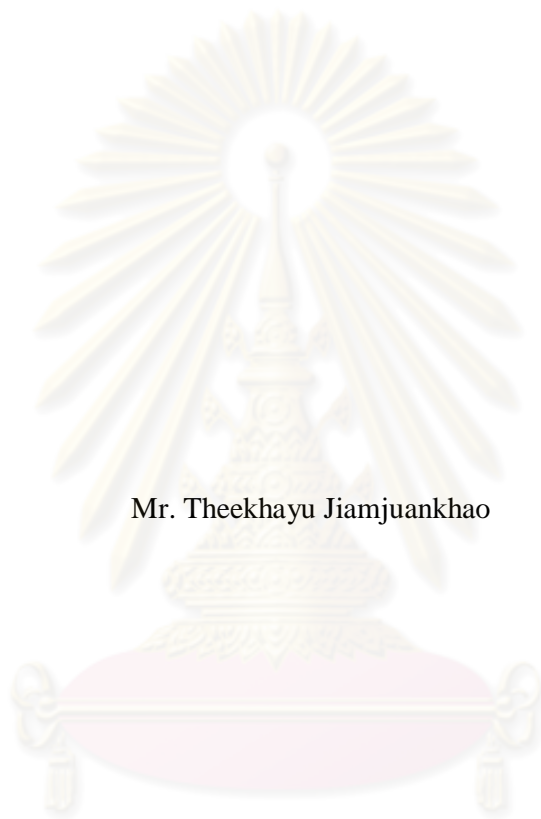
สาขาวิชาภาษาศาสตร์ ภาควิชาภาษาศาสตร์

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2553

ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

THE ADAPTATION OF SOUNDS IN PALI AND SANSKRIT LOANWORDS
IN MON

Mr. Theekhayu Jiamjuankhao

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts Program in Linguistics
Department of Linguistics
Faculty of Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2010
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและ
สันสกฤตในภาษามอญ

โดย

นายจิมาญู เจียมจวนขาว

สาขาวิชา

ภาษาศาสตร์

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

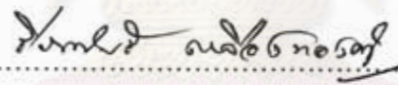
ศาสตราจารย์ ดร.ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ

คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้แนบวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโท

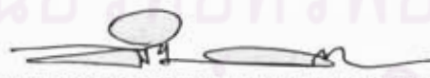

..... คณบดีคณะอักษรศาสตร์
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ประพจน์ อัสววิรุฬหการ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปราณี พาพานิช)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(ศาสตราจารย์ ดร. ธีระพันธ์ เหลืองทองคำ)

..... กรรมการ
(อาจารย์ ดร.พิทยาวัฒน์ พิทยากรณ์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(รองศาสตราจารย์ ดร.บำรุง คำเอก)

ทิมาญู เจียมจวนขาว : การปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและ
สันสกฤตในภาษามอญ. (THE ADAPTATION OF SOUNDS IN PALI AND
SANSKRIT LOANWORDS IN MON) อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก: ศ. ดร. วีระพันธ์
เหลือทองคำ, 151 หน้า.

งานวิจัยนี้มีจุดมุ่งหมายที่จะวิเคราะห์ระบบการถ่ายอักษรคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรมอญ และศึกษา
วิเคราะห์การปรับเปลี่ยนการปรับเปลี่ยนทางเสียง ได้แก่ พยัญชนะ สระ ลักษณะน้ำเสียง โครงสร้างพยางค์ ของคำยืม
ทับศัพท์จากภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญ เพื่อพิสูจน์สมมติฐานว่า ระบบการถ่ายอักษรมีอิทธิพลต่อ
กระบวนการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญ และการเปลี่ยนแปลงทาง
เสียงอันเนื่องมาจากกระบวนการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญเกิดขึ้น
อย่างเป็นระบบ

ข้อมูลที่ใช้ในงานวิจัยได้มาจากการรวบรวมคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญจำนวน 415 คำ
จากพจนานุกรมภาษามอญ 6 เล่ม และมีการบันทึกเสียงการออกเสียงคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ
ของผู้บอกภาษาเพศชายที่พูดภาษามอญ 3 คน ซึ่งอยู่ในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี เพื่อนำมา
วิเคราะห์ระบบการถ่ายอักษร และการออกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่ถ่ายอักษรด้วยอักษรมอญรวมทั้งวิเคราะห์
การปรับเปลี่ยนเสียงในด้านพยัญชนะ สระ ลักษณะน้ำเสียง และโครงสร้างพยางค์

ผลจากการวิจัยสนับสนุนสมมติฐานข้างต้นที่ว่าระบบการถ่ายอักษรมีอิทธิพลต่อกระบวนการปรับเปลี่ยนทาง
เสียงในคำยืม ส่วนเรื่องการปรับเปลี่ยนเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตก็เป็นไปตามสมมติฐานเช่นกัน คือ (1) การ
ปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์ที่ถอดจำนวนพยางค์ในคำ พยางค์เปิดที่มีโครงสร้าง CV ในภาษาบาลีสันสกฤตมักถูก
ตัดทิ้ง เพราะเป็นพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนัก และมีการปรับ โครงสร้างพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนักให้เป็นพยางค์ครูปซึ่งมี 3
ประเภท ได้แก่ ประเภทที่หนึ่ง CV, CVV, CVS, CVN > Cə, ประเภทที่สอง CVV > CV และประเภทที่สาม CVN >
CəN (2) การปรับเปลี่ยนพยัญชนะ พยัญชนะต้นในพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนักจะถูกปรับเปลี่ยนไปเป็นพยัญชนะท้าย
ของพยางค์ที่มาข้างหน้า หลังจากสระในพยางค์ไม่ลงน้ำหนักถูกตัดออกไป นั่นคือ CV.CV > CV.Cə > CVC และมี
การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤตหลายเสียงเป็นพยัญชนะท้ายเสียงเดียวกันในภาษามอญ เช่น
/s/ /-s/ /-h/ > /-h/ ฯลฯ (3) การปรับเปลี่ยนเสียงสระ มีการปรับเปลี่ยนสระในภาษาบาลีสันสกฤต 2 ประเภท คือ
สระปกติ และสระนาสิกเป็นสระปกติในภาษามอญทั้งหมดเนื่องจากภาษามอญไม่มีสระนาสิก ดังนั้น ทั้ง V และ V̄
> V มีการปรับเปลี่ยนสระน้ำเสียงก้องธรรมดาในคำยืมบางตัวเป็นสระเสียงก้องต่ำ นั่นคือ V̄ เพื่อให้เป็นไปตาม
การเปลี่ยนแปลงของเสียงในภาษามอญ

ภาควิชา.....ภาษาศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....ที่.....เจียมจวนขาว.....
สาขาวิชา.....ภาษาศาสตร์.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปริกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ปีการศึกษา.....2553.....

5080128222 : MAJOR LINGUISTICS

KEYWORDS : SOUND ADAPTATION / MON / PALI AND SANSKRIT / LOANWORDS

THEEKAYU JIAMJUANKHAO : THE ADAPTATION OF SOUNDS IN PALI
AND SANSKRIT LOANWORDS IN MON. ADVISOR : PROF. THERAPHAN
LUANGTHONGKUM, Ph.D., 151 pp.

The main objective is to study the transliteration system of Pali and Sanskrit loanwords with Mon scripts, and to study the adaptation of sounds in Pali and Sanskrit loanwords in Mon in the topics of consonants, vowels, register complex and syllable structure. The transliteration system of Pali and Sanskrit loanwords with Mon script is investigated to prove the hypothesis that the transliteration system has an influence on the adaptation of sound in Pali and Sanskrit loanwords in Mon, and that the process of the adaptation of sound in Pali and Sanskrit loanwords in Mon is systematical.

The data used in this research was collected from 6 dictionaries. 415 Pali and Sanskrit loanwords in Mon were recorded from 3 male native speakers of Mon in Nakhonchum Sub-District, Ban Pong District, Ratchaburi Province and were phonologically analysed with the transliteration system and on the adaptation of sound which are consonants, vowels, register complex and syllable structure.

The result of the research supports the above mentioned hypothesis that the transliteration system influences the sound adaptation of loanwords. The sound adaptation of Pali and Sanskrit loanwords in Mon proves the hypothesis in 3 areas, which are (1) The adaptation of syllable structure is to reduce the number of syllables in loanwords. Unchecked syllables with the structure CV are usually deleted because they are unstressed. There are 3 types of reduced unstressed syllables: firstly, CV, CVV, CVS, CVN > Cə; secondly, CVV > CV; and lastly, CVN > CəN. (2) The adaptation of initial consonants in unstressed syllables, when vowels in such unstressed syllable are deleted, to be the final consonants in the previous syllable; CV.CV > CV.Cə > CVC. Additionally, some final consonants in Pali and Sanskrit are adapted into the same final syllable in Mon such as /-s/ /-ṣ/ /-h/ > /-h/ etc. (3) 2 types of vowel in Pali and Sanskrit, i.e. oral vowels and nasal vowels, are all adapted into only oral vowels in Mon because there are no nasal ones in Mon; V and \tilde{V} > V. Furthermore, certain modal voiced vowels, V, in the loanwords are adapted into breathy voice vowels, \tilde{V} , according to the sound change in Mon.

Department :Linguistics.....
Field of Study :Linguistics.....
Academic Year :2010.....

Student's Signature

Theeray J.

Advisor's Signature

Theraphan Luangthongkum

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ศาสตราจารย์ ดร. ชีระพันธ์ เหลืองทองคำ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้กรุณาใช้เวลาในการให้คำปรึกษา รวมทั้งตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์ด้วยความเอาใจใส่อย่างดียิ่งตลอดมา จนกระทั่งวิทยานิพนธ์เสร็จสมบูรณ์ ขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี พาพานิช ประธานกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ รองศาสตราจารย์ ดร. บำรุง คำเอก และอาจารย์ ดร. พิทยาวัฒน์ พิทยาภรณ์ กรรมการสอบวิทยานิพนธ์ ที่ได้ช่วยตรวจแก้ไขและให้คำแนะนำอันเป็นประโยชน์ต่อวิทยานิพนธ์ และขอขอบพระคุณ คณาจารย์ภาควิชาภาษาสาส์นศึกษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชาความรู้เกี่ยวกับภาษาสาส์นศึกษาศาสตร์ ในด้านต่างๆ ตลอดหลักสูตรการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณคณาจารย์ผู้ประสิทธิ์ประสาทความรู้ด้านภาษาบาลีสันสกฤตให้แก่ผู้วิจัย ดังรายนามต่อไปนี้ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ทศนีย์ สิ้นสกุล ผู้สอนภาษาสันสกฤตให้ผู้วิจัยเป็นท่านแรกและจุดประกายให้ผู้วิจัยตัดสินใจศึกษาภาษาบาลีสันสกฤตเป็นวิชาเอก ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ปราณี พาพานิช ผู้แนะนำทางให้ผู้วิจัยหาซึ่งต่อคุณค่าในการศึกษาภาษาสันสกฤต ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ประพจน์ อัสววิรุพหการ ผู้ทำให้ผู้วิจัยเห็นความเชื่อมโยงระหว่างภาษาบาลีสันสกฤตกับศาสตร์อื่นๆ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ รท. ดร. บรรจบ บรรณรุจิ ผู้ประสิทธิ์ความรู้ภาษาบาลีให้ผู้วิจัยอย่างบริบูรณ์

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะสำเร็จลุล่วงไม่ได้ หากไม่ได้รับความร่วมมือจากผู้ออกภาษามอญในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ที่สละเวลาให้ความรู้ทางภาษาและให้ความร่วมมือในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี ผู้วิจัยขอขอบพระคุณมา ณ ที่นี้

ขอขอบคุณ สถาบันภาษาและวัฒนธรรมสุมา ที่ให้โอกาสและสนับสนุนการศึกษาในระดับมหาบัณฑิตของผู้วิจัยด้วยดีเสมอมา ทั้งด้วยเวลาและเงินทุนจนจบการศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณ คุณพ่อพร้อม เจียมจวนขาว คุณแม่ชูศรี เจียมจวนขาว ผู้สนับสนุนและผลักดันให้ผู้วิจัยได้รับการศึกษาที่ดีที่สุดมาตั้งแต่เยาว์จนสำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิต คุณยายบุญชูบ เล็กชวงส์ ผู้ล่วงลับไปแล้วแต่ยังคงเป็นแรงบันดาลใจให้ผู้วิจัยสนใจศึกษาความรู้ด้านภาษาและวัฒนธรรมมอญตลอดมา ขอกราบระลึกถึงบรรพชนมอญทุกท่านในอดีตที่ได้ถ่ายทอดภาษามอญให้ยังคงสืบสานต่อมาถึงปัจจุบันจนเกิดเป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ขึ้นได้

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฉ
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา	1
1.2 ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ.....	3
1.3 วัตถุประสงค์.....	5
1.4 สมมติฐาน.....	5
1.5 ขอบเขต.....	5
1.6 นิยามคำศัพท์.....	6
1.7 สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิจัย.....	7
1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	9
2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการถ่ายอักษร.....	9
2.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคำยืม.....	13
2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาต่างๆ.....	16
3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	21
3.1 การเก็บข้อมูล.....	21
3.1.1 การเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร	21
3.1.2 การตรวจสอบข้อมูลคำยืม.....	22
3.2 การคัดเลือกผู้บอกภาษา.....	23
3.3 วิธีเก็บข้อมูลการออกเสียงคำยืม.....	23
3.4 การจัดระเบียบข้อมูล.....	24

3.5	การวิเคราะห์ข้อมูล.....	24
3.6	การนำเสนอผล.....	25
4	ระบบเสียงภาษาบาลี ภาษาสันสกฤตและภาษามอญ.....	26
4.1	ระบบเสียงภาษาบาลี.....	26
4.1.1	ระบบพยัญชนะภาษาบาลี.....	26
4.1.2	ระบบสระภาษาบาลี.....	28
4.1.3	โครงสร้างพยางค์ภาษาบาลี.....	29
4.2	ระบบเสียงภาษาสันสกฤต.....	29
4.2.1	ระบบพยัญชนะภาษาสันสกฤต.....	30
4.2.2	ระบบสระภาษาสันสกฤต.....	31
4.2.3	โครงสร้างพยางค์ภาษาสันสกฤต.....	32
4.3	ระบบเสียงภาษามอญ.....	33
4.3.1	ระบบพยัญชนะภาษามอญ.....	34
4.3.2	ระบบสระภาษามอญ.....	34
4.3.3	โครงสร้างพยางค์ภาษามอญ.....	36
5	การถ่ายอักษรคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ.....	38
5.1	การถ่ายอักษรแทนเสียงพยัญชนะ.....	39
5.2	การถ่ายอักษรเสียงสระ.....	53
5.2.1	การถ่ายอักษรสระปกติ.....	54
5.2.2	การถ่ายอักษรสระนาสิก.....	60
6	การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์.....	62
6.1	โครงสร้างพยางค์ที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน.....	64
6.2	โครงสร้างพยางค์ที่มีการปรับเปลี่ยน.....	65
6.2.1	การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีใน ภาษามอญ.....	65
6.2.2	การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่มีเหมือน กับภาษามอญ.....	66
6.2.3	การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์เต็มรูปให้เป็นโครงสร้างพยางค์ ลดรูป.....	68

6.2.4	การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์โดยการลดหรือเพิ่มพยางค์	68
7	การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ.....	71
7.1	พยัญชนะต้น.....	72
7.1.1	พยัญชนะต้นเดี่ยวที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	72
7.1.2	พยัญชนะต้นเดี่ยวที่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	73
7.1.2.1	การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาบาลี สันสกฤตซึ่งยังคงเป็นพยัญชนะต้นในภาษามอญ.....	74
7.1.2.2	การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาบาลี สันสกฤตซึ่งถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในภาษา มอญ.....	85
7.1.3	พยัญชนะต้นควบกล้ำ.....	90
7.1.3.1	พยัญชนะต้นควบกล้ำที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	90
7.1.3.2	พยัญชนะควบกล้ำที่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	91
7.2	พยัญชนะท้าย.....	95
7.2.1	พยัญชนะท้ายที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	96
7.2.2	พยัญชนะท้ายที่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	97
7.2.2.1	พยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤตที่มีการปรับเปลี่ยน เสียงแต่ยังคงเป็นพยัญชนะท้ายในภาษามอญ.....	97
7.2.2.2	พยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤตที่มีการปรับเปลี่ยน เสียงและกลายเป็นพยัญชนะต้นในภาษามอญ.....	101
8	การปรับเปลี่ยนเสียงสระ.....	104
8.1	สระปกติ.....	107
8.1.1	สระปกติที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	108
8.1.2	สระปกติที่มีการปรับเปลี่ยนเสียง.....	109
8.2	สระนาสิก.....	129
8.3	สระในพยางค์ลดรูป.....	130
9	สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	133
9.1	สรุปผลการวิจัย.....	133
9.2	อภิปรายผล.....	136
9.3	ข้อเสนอแนะ.....	138

รายการอ้างอิง.....	140
ภาคผนวก	143
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	151

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 4.1 ระบบพยัญชนะภาษาบาลี.....	27
ตารางที่ 4.2 สระปกติภาษาบาลี.....	28
ตารางที่ 4.3 สระนาสิกภาษาบาลี.....	28
ตารางที่ 4.4 ระบบพยัญชนะภาษาสันสกฤต.....	30
ตารางที่ 4.5 สระปกติภาษาสันสกฤต.....	31
ตารางที่ 4.6 สระนาสิกภาษาสันสกฤต.....	32
ตารางที่ 4.7 ระบบพยัญชนะภาษามอญ.....	34
ตารางที่ 4.8 สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 1 ในภาษามอญ.....	35
ตารางที่ 4.9 สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 2 ในภาษามอญ.....	36
ตารางที่ 5.1 ชื่อเรียกพยัญชนะและรูปพยัญชนะในภาษามอญ.....	41
ตารางที่ 5.2 เปรียบเทียบอักษรมอญที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤต.....	52
ตารางที่ 5.3 ชื่อเรียกสระและรูปสระในภาษามอญ 2 ชนิด คือ สระลอย และสระจม.....	55
ตารางที่ 5.4 รูปสระมอญที่ใช้แทนเสียงสระในภาษาบาลีสันสกฤต.....	59
ตารางที่ 7.1 ความเหมือนและความต่างของพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญ.....	71

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

การติดต่อระหว่างกลุ่มชนจากสังคมที่แตกต่างกันทำให้เกิดการรับและการให้สิ่งต่างๆ มากมาย ทั้งที่เป็นวัตถุสิ่งของจับต้องได้ และสิ่งที่เป็นนามธรรมจับต้องไม่ได้ เช่น วัฒนธรรม ภาษา ความเชื่อ ที่เกิดการหลั่งไหลข้ามจากสังคมหนึ่ง ไปสู่อีกสังคมหนึ่ง ในระหว่างการติดต่อสัมพันธ์กัน นี้ สังคมหนึ่งๆ จึงอาจเป็นผู้ให้หรือเป็นผู้รับก็ได้ หรืออาจเป็นทั้งผู้ให้หรือผู้รับในขณะเดียวกัน ซึ่งในกรณีของภาษานั้นก็เช่นเดียวกัน คือ มีการถ่ายทอดภาษาจากกลุ่มชนหนึ่ง ไปอีกกลุ่มชนหนึ่งผ่านการสัมผัสภาษา (language contact) ในตัวผู้พูดซึ่งพูดได้หลายภาษา และทำให้เกิดการยืมภาษา (linguistic borrowing) ขึ้นระหว่างผู้พูดภาษาในทั้งสองสังคม

การยืมภาษา คือ การรับเอาคุณสมบัติหรือลักษณะบางประการของภาษาอื่นที่แตกต่างจากแบบดั้งเดิมเข้ามาไว้ในภาษาของตนเอง (Bloomfield : 1933) ในกระบวนการการยืมระหว่างภาษา สองภาษานั้น จะมีภาษาผู้ให้ (donor language) และภาษาผู้รับ (recipient language) (T'sou 1975) ซึ่งภาษาหนึ่งๆ อาจเป็นได้ทั้งภาษาผู้ให้และภาษาผู้รับได้ในขณะเดียวกัน เช่น ภาษาไทยยืมคำว่า “ลิปต์” มาจากคำว่า “lift” ในภาษาอังกฤษ ส่วนภาษาอังกฤษที่พูดโดยนักท่องเที่ยวที่เคยมาท่องเที่ยวในประเทศไทยก็ยืมคำว่า “Phad Thai” มาใช้ จากคำว่า “ผัดไทย” ในภาษาไทย

ผู้วิจัยสนใจภาษาบาลีสันสกฤตและได้ศึกษาเป็นวิชาเอกในระดับปริญญาตรี¹ และเห็นว่า ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาหนึ่งที่มีอิทธิพลมากต่อภาษาในภูมิภาคเอเชียอาคเนย์มาตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะในด้านคำยืม ที่ปรากฏคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตจำนวนมากในภาษาไทย ภาษาเขมร เป็นต้น และแม้แต่ในปัจจุบันภาษาหลายภาษาที่พูดในภูมิภาคนี้ยังคงยืมคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ เพิ่มขึ้นด้วย เมื่อต้องบัญญัติศัพท์ใหม่ๆ ขึ้นใช้ในภาษา แสดงว่าอิทธิพลของภาษาบาลีและภาษา สันสกฤตยังคงมีอยู่ในภูมิภาคนี้อย่างต่อเนื่อง และอาจเป็นไปได้ที่จะยังมีอยู่ต่อไปในอนาคต

เมื่อกลับมาสังเกตภาษามอญซึ่งเป็นภาษาที่สองรองจากภาษาไทยที่ผู้วิจัยคุ้นเคย อันเนื่อง มาจากครอบครัวของผู้วิจัยสืบเชื้อสายมาจากชาวมอญที่อพยพเข้ามาอยู่ในประเทศไทย และพูด

¹ผู้วิจัยจบการศึกษาในหลักสูตรอักษรศาสตรบัณฑิตจากคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย โดยเลือก ศึกษาสาขาภาษาบาลีสันสกฤตเป็นวิชาเฉพาะ และได้เลือกเรียนวิชาภาษาไทย และวิชาภาษาเขมรด้วย

ภาษามอญเป็นภาษาแม่ตลอดมา อีกทั้งภาษามอญยังเป็นภาษาหลักของคนในชุมชนมอญในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่งผู้วิจัยอาศัยอยู่ ผู้วิจัยพบว่าภาษาบาลีสันสกฤตนั้นก็มียุทธพิภคต่อสังคมผู้พูดภาษามอญเป็นอย่างมาก โดยเฉพาะภาษาบาลีที่ใช้ในกิจการเกี่ยวกับศาสนาพุทธเป็นหลัก เช่น การจารึกคัมภีร์ทางพุทธศาสนาด้วยภาษาบาลี การสวดมนต์ด้วยภาษาบาลี สำเนียงมอญในพิธีกรรมทางศาสนา รวมถึงคำยืมจากภาษาบาลีจำนวนหนึ่งที่มีใช้เกี่ยวกับความคิด ความเชื่อทางศาสนา ตัวอย่างเช่น /kɔm/ ‘กรรม’ จากคำว่า /kam.ma/ ‘กรรม’, /wɔt/ ‘วัตร’ จากคำว่า /vat.ta/ ‘วัตร’ เป็นต้น ส่วนด้านคำภาษาสันสกฤตนั้นก็พบว่ามิใช่เป็นคำยืมด้วย แม้แต่คำศัพท์ในพุทธศาสนาซึ่งควรใช้คำยืมจากภาษาบาลีมากกว่า ก็กลับพบว่าปรากฏคำที่มาจากภาษาสันสกฤตในภาษามอญ ตัวอย่างเช่น /tʰɔ/ ‘ธรรมะ’ จากคำว่า /dʰa.ɔ.ma/, /fɔ/ ‘สวรรค์’ จากคำว่า /suaɰ/, /suaɰ.ga/ ‘สวรรค์’

ในภาคการศึกษาต้น ปีการศึกษา 2551 ผู้วิจัยได้ศึกษาคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญเพิ่มขึ้น โดยเขียนเป็นภาคนิพนธ์ในวิชา 2209751 สัมมนาภาษาศาสตร์เชิงประวัติ และได้ค้นพบรายละเอียดเพิ่มเติมหลายประการ เช่น คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตมักเขียนด้วยการถ่ายอักษรตามรูปคำของคำภาษาบาลีสันสกฤต คล้ายคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทยและภาษาเขมร แต่คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญอาจมีการปรับเปลี่ยนรูปเขียนที่แตกต่างจากภาษาไทยและภาษาเขมรที่มีการถ่ายอักษรจากคำภาษาบาลีสันสกฤตได้ใกล้เคียงกว่า ตัวอย่างเช่น

ภาษาบาลีสันสกฤต	ภาษาไทย	ภาษาเขมร	ภาษามอญ
< dharma > ² (ภาษาสันสกฤต) 'ธรรมะ'	< dharm > , < dharma > <ธรรม>, <ธรรมะ>	< dharma >	< dhaw >
< brahma > (ป. ส.) (ภาษาบาลี, ภาษาสันสกฤต) 'พระพรหม'	< brahm > <พรหม>	< brahma >	< bruim >

²ผู้วิจัยใช้การถ่ายอักษร (transliteration) คำภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษามอญด้วยอักษรโรมัน (romanization) ทั้งนี้ ระบบการเขียนภาษามอญใช้ตัวอักษรที่พัฒนามาจากตัวอักษรโบราณของอินเดียที่ใช้เขียนภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเช่นเดียวกัน ผู้วิจัยคิดว่าการถ่ายอักษรด้วยอักษรโรมันจะสะดวกและเป็นประโยชน์ในการเปรียบเทียบรูปเขียน และการออกเสียงของคำอีกด้วย ดูรายละเอียดของการถ่ายอักษรคำภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษามอญด้วยอักษรโรมันได้ในภาคผนวก

การถ่ายอักษรที่แตกต่างกันทำให้การออกเสียงแตกต่างออกไปด้วย ทั้งเสียงพยัญชนะ เสียงสระ ลักษณะน้ำเสียง โครงสร้างพยางค์และโครงสร้างของคำ ผู้วิจัยพบว่าการปรับเปลี่ยนเหล่านี้เป็นไปอย่างมีระบบ จึงน่าจะสามารถศึกษาวิจัยเพิ่มเติมโดยใช้แนวคิดทฤษฎีทางภาษาศาสตร์ได้

1.2 ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาคลาสสิกที่มีการนำมาใช้ในสังคมภาษาบริเวณเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกครั้ง ดังปรากฏอิทธิพลด้านต่างๆ ของภาษาบาลีและสันสกฤตที่มีต่อภาษาหลายภาษาที่พูดในบริเวณนี้ โดยเฉพาะคำยืมในภาษาต่างๆ เช่น ภาษาไทย ภาษาลาว ภาษาเขมร ภาษาพม่า ภาษามอญ เป็นต้น แม้สังคมผู้ใช้ภาษาบาลีสันสกฤตจะอยู่ห่างไกลจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อีกก็ตาม แต่ทั้งสองภาษานี้ก็เข้ามามีบทบาทและอิทธิพลต่อภาษาที่ใช้ในบริเวณนี้ อันเนื่องมาจากสาเหตุของการติดต่อทางสังคมในด้านการค้า ศาสนา ความเชื่อ การเมืองการปกครอง วรรณคดีและอื่นๆ อีกหลายทาง

ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตเป็นภาษาในตระกูลอินโดยูโรเปียน (Indo-European) สาขาอินโด-อิหร่าน (Indo-Iranian) สาขาย่อยอินดิก (Indic) (วรลักษณ์ พับบรจ : 2530) ทั้งสองภาษาเคยเป็นภาษาที่ใช้พูดในบริเวณเอเชียใต้ โดยเฉพาะในประเทศอินเดีย ในปัจจุบัน ทั้งสองภาษาเป็นภาษาที่หยุดการเปลี่ยนแปลงในภาษา นั่นคือ เป็นภาษาที่ตายแล้ว ภาษาบาลีจึงกลายเป็นภาษาที่ใช้เพื่อบันทึกคัมภีร์และตำราต่างๆ ในศาสนาพุทธ ส่วนภาษาสันสกฤตเป็นภาษาที่ใช้เพื่อบันทึกคัมภีร์ทั้งในศาสนาพราหมณ์และศาสนาพุทธ รวมทั้งตำราด้านอื่นๆ เช่น วรรณคดี การเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ เป็นต้น การเขียนภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตนั้นเดิมใช้ตัวอักษรชนิดต่างๆ ของอินเดีย โดยแตกต่างกันไปตามถิ่นและยุคต่างๆ ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมีการเขียนโดยใช้อักษรหลายชนิด เช่น อักษรเทวนาครี อักษรไทย อักษรโรมัน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าโดยทั่วไปภาษาบาลีสันสกฤตมักเขียนด้วยตัวอักษรแบบแยกพยัญชนะและสระเช่นเดียวกับภาษาไทย

Kham-Ek (2001) กล่าวว่าจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ อารยธรรมอินเดียได้เข้าสู่บริเวณประเทศพม่าในอดีตผ่านทางพ่อค้าและผู้เผยแผ่ศาสนา โดยพบหลักฐานอารยธรรมอินเดียที่เมืองโบราณ Beikthanomyo ในเขตลุ่มน้ำอิระวดี ซึ่งคาดว่าเป็นเมืองของชาวพยู (Pyu) ในช่วงศตวรรษที่ 6-7 และต่อมาก็มีการค้นพบร่องรอยวัฒนธรรมมอญซึ่งได้รับอิทธิพลจากศาสนาพราหมณ์ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 8-9 ที่เมืองสะเทิม (Thaton) หรืออาณาจักรสุธรรมวดี ซึ่งตั้งอยู่ทางตอนใต้ของประเทศพม่า และหลังจากนั้น ยังพบอิทธิพลของอารยธรรมอินเดียที่เมืองหงสาวดี หรือพะโค ซึ่งอยู่เหนือเมืองสะเทิมขึ้นมา มีร่องรอยของการรับศาสนาพุทธแบบมหายานและศาสนา

พราหมณ์เข้ามาในศตวรรษที่ 14 นี้ชี้ให้เห็นว่าอย่างน้อยในศตวรรษที่ 8-9 นั้น มอญได้มีการติดต่อกับอินเดียโดยเฉพาะอินเดียตอนใต้ และเริ่มได้รับอิทธิพลด้านศาสนาจากอินเดียแล้ว

หม่อมเจ้าสุภัทรดิศ ดิศกุล (2522 : 5) ทรงกล่าวว่า “สำหรับวิธีการเผยแพร่อารยธรรมอินเดียในเอเชียอาคเนย์นั้น เราอาจกล่าวได้ว่าในขั้นต้นพวกพ่อค้าชาวอินเดียคงเดินทางเข้ามาก่อน โดยเข้ามาติดต่อกับชาวพื้นเมืองด้วยการให้ของขวัญ ให้ยารักษาโรค และแจกเครื่องรางป้องกันอันตราย ต่อจากนั้นคงเรียนภาษาพื้นเมืองและตั้งหลักแหล่งลง ทั้งนี้เพราะเหตุว่าในการเดินทางทางเรือโดยอาศัยลมมรสุมนั้นจำเป็นต้องหยุดพักเพื่อคอยฤดูมรสุมกลับไปยังประเทศอินเดีย ต่อจากนั้นพ่อค้าชาวอินเดียบางคนก็คงสมรสกับสตรีชาวพื้นเมืองซึ่งอาจใช้เป็นที่แพร่อารยธรรมอินเดียได้เป็นอย่างดี และในการรับอารยธรรมอินเดียนี้ ชาวพื้นเมืองก็คงใช้ภาษาอินเดียเพื่อใช้เรียกถึงบางสิ่งที่ไม่ได้อยู่ในภาษาของตนด้วย ต่อจากนั้นพวกพราหมณ์และภิกษุในพุทธศาสนาชาวอินเดียก็คงเดินทางออกมาบ้าง บุคคล 2 จำพวกนี้ย่อมเป็นบุคคลที่เหมาะสมที่สุดที่จะเผยแพร่อารยธรรมชั้นสูงของอินเดีย และในระยะนี้ก็เกิดมีอาณาจักรต่างๆ ที่ได้รับอารยธรรมอินเดียขึ้นในเอเชียอาคเนย์...”

ส่วน ภาษามอญนั้นเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก (Austroasiatic) สาขามอญ-เขมร (Mon-Khmer) สาขาย่อยมอญอิก (Monic) (Diffloth : 1984) เดิมผู้พูดภาษามอญอยู่ทางทิศตะวันตกของภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ในปัจจุบัน มีผู้พูดภาษามอญตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศพม่าและประเทศไทย ภาษามอญเป็นภาษาที่มีตัวอักษรใช้ในการเขียน โดยได้นำระบบตัวเขียนของอินเดียมาปรับปรุงยุคต่อเพื่อใช้เขียนภาษามอญ ดังนั้นภาษามอญจึงสามารถถ่ายอักษรคำภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตได้ง่าย

หลักฐานตัวอักษรมอญที่เก่าแก่ที่สุดพบในประเทศไทย นั่นคือ จารึกวัดโพธิ์ร้าง พ.ศ. 1143 ซึ่งเป็นจารึกที่เก่าแก่ที่สุดที่พบว่ามีการใช้อักษรปัลลวะของอินเดียทางใต้ที่ยังไม่ได้ดัดแปลง และมีการเพิ่มอักษรบางตัวที่ไม่มีในระบบอักษรปัลลวะเพื่อใช้จารึกภาษามอญ จนกระทั่งราวพุทธศตวรรษที่ 16-17 ตัวอักษรที่มอญรับมาใช้ซึ่งได้ถูกปรับเปลี่ยนขนาดและมีการปรับรูปร่างตัวอักษรจากตัวอักษรปัลลวะมาเป็นตัวอักษรเหลี่ยมชนิดหนึ่งซึ่งเรียกว่า อักษรมอญโบราณ และกลายมาเป็นอักษรรูปร่างกลมเหมือนอักษรมอญปัจจุบัน ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 21 เนื่องจากเริ่มเปลี่ยนจากการจารึกตัวอักษรบนแผ่นหินมาเป็นจารึกลงบนใบลานแทน (วิวัฒนา บุรกลีกร : 2541)

ภาษามอญในประเทศไทยพูดกันในกลุ่มชาวไทยเชื้อสายมอญในจังหวัดต่างๆ ในทุกภาค โดยเฉพาะภาคกลางในบริเวณที่ราบลุ่มใกล้แม่น้ำ เช่น ในจังหวัดกรุงเทพมหานคร สมุทรปราการ สมุทรสงคราม สมุทรสาคร นครปฐม ราชบุรี กาญจนบุรี ลพบุรี พระนครศรีอยุธยา เป็นต้น ชุมชนมอญในเขตต่างๆ มักมีการไปมาหาสู่ตลอดเวลา มีการถ่ายเทภาษามอญของถิ่นต่างๆ อยู่เสมอ ทำให้แม้จะมีภาษามอญหลายถิ่นแต่ก็สามารถใช้สื่อสารได้เข้าใจดี (สุภรณ์ โอเจริญ : 2541)

ผู้วิจัยซึ่งเกิดและเติบโตมาในชุมชนมอญ ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้สังเกตเห็นการยืมคำจากภาษาต่างๆ เข้ามาในภาษามอญ และเห็นว่ามีความจำเป็นต่อการศึกษาด้านคำยืม โดยเฉพาะคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤตที่มีจำนวนมาก³ จึงเลือกดำเนินการวิจัยเรื่องการออกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ โดยใช้การออกเสียงของผู้พูดภาษามอญในบ้านเกิดของผู้วิจัยเป็นหลัก นอกเหนือจากการเก็บข้อมูลจากเอกสาร

1.3 วัตถุประสงค์

- 1.3.1 เพื่อวิเคราะห์ระบบการถ่ายอักษรคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญ
- 1.3.2 เพื่อวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนทางเสียง ได้แก่ พยัญชนะ สระ ลักษณะน้ำเสียง โครงสร้างพยางค์ ของคำยืมทับศัพท์จากภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญ

1.4 สมมติฐาน

- 1.4.1 ระบบการถ่ายอักษรมีอิทธิพลต่อกระบวนการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญ
- 1.4.2 การเปลี่ยนแปลงทางเสียงอันเนื่องมาจากกระบวนการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

1.5 ขอบเขต

- 1.5.1 ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมุ่งศึกษาคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญที่มีใช้ในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะคำศัพท์ที่ใช้ในด้านวัฒนธรรมความเชื่อที่มีรากฐานมาจากวัฒนธรรมอินเดียเป็นหลัก

³จากการรวบรวมคำยืมในภาษามอญจากแหล่งต่างๆ ผู้วิจัยพบว่า มีคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญมากกว่า 600 คำ

1.5.2 เนื่องจากภาษามอญในปัจจุบันนั้นมีความหลากหลาย แตกต่างไปตามแต่ละท้องถิ่น ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาการออกเสียงคำยืมในภาษามอญถิ่นในประเทศไทยเฉพาะในบริเวณตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ซึ่ง สุภรณ์ โอเจริญ (2541) กล่าวว่าชุมชนมอญในอำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี โดยเฉพาะอย่างยิ่งตำบลนครชุมน์ เป็นชุมชนที่มีอัตราผู้พูดภาษามอญเป็นภาษาแม่สูงที่สุดในประเทศไทย ทั้งยังเป็นชุมชนที่สามารถรักษาอัตลักษณ์ความเป็นมอญได้ดีที่สุดอีกด้วย ผู้วิจัยจึงคาดว่าจะสามารถเก็บข้อมูลการออกเสียงที่น่าเชื่อถือได้ในชุมชนนี้

1.5.3 ในการวิจัยครั้งนี้ ถ้าพบว่าคำยืมบางคำสามารถออกเสียงได้หลายแบบ ผู้วิจัยจะเลือกศึกษาการออกเสียงคำยืมในระดับการออกเสียงแบบไม่เน้นเท่านั้น นั่นคือ แบบที่พูดในชีวิตประจำวัน ไม่ใช่แบบอ่าน หรือที่เรียกในภาษามอญว่า “ภาษาหนังสือ”

1.5.4 แม้ว่าผู้วิจัยจะนำเสนอการออกเสียงคำยืม ควบคู่ไปกับรูปเขียนด้วย แต่ผู้วิจัยจะศึกษาการออกเสียงคำยืมแบบเฉพาะสมัย (synchronic) คือ ศึกษาการออกเสียงคำยืมในปัจจุบันเท่านั้น ไม่ศึกษาในแบบข้ามสมัย (diachronic) รูปเขียนที่ให้ไว้จะเป็นเพียงเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อผู้สนใจศึกษาภาษามอญด้านอื่นๆ เท่านั้น

1.6 นิยามคำศัพท์

1.6.1 **ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต** หมายถึง ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตที่เป็นภาษาแบบแผนเก่าแก่ของประเทศอินเดียในยุคโบราณ ปัจจุบันเป็นภาษาที่ตายแล้ว กล่าวคือ ไม่มีการเปลี่ยนแปลงภายในภาษา

1.6.2 **ภาษามอญ** หมายถึง ภาษามอญซึ่งเป็นภาษาในตระกูลออสโตรเอเชียติก สาขามอญ-เขมร สาขาย่อยมอญอีก ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยมุ่งเฉพาะภาษามอญปัจจุบัน

1.6.3 **คำยืมทับศัพท์** หมายถึง คำยืมที่มีการดัดแปลงเสียงของคำภาษาผู้ให้ให้เข้ากับระบบเสียงของภาษาผู้รับเพื่อความสะดวกในการออกเสียง

1.6.4 **การถ่ายอักษร** หมายถึง การถ่ายระบบการเขียนจากระบบหนึ่งไปยังอีกระบบหนึ่งแบบคำต่อคำ เพื่อให้ผู้อ่านรับรู้การสะกดคำจากคำต้นฉบับได้ อาจเรียกได้อีกอย่างว่า การทับศัพท์แบบถอดอักษร หรือ การปริวรรต ซึ่งเคร่งครัดในการคงตัวอักษรและเครื่องหมายวรรคตอนทุกอย่างเอาไว้ ทั้งนี้การถ่ายอักษรไม่สนใจความแตกต่างของเสียงในภาษา

1.6.5 การถ่ายถอดเสียง หรือ การถอดเสียง หมายถึง การถ่ายเสียงคำในภาษาต้นทางไปยังภาษาปลายทางโดยจับคู่เสียงอ่านของภาษาหนึ่ง ๆ ไปยังรูปแบบการเขียนของอีกภาษาที่ใกล้เคียงที่สุด

1.6.6 การปรับเปลี่ยนทางเสียง หมายถึง การออกเสียงคำยืมโดยผู้พูดภาษาผู้รับซึ่งอาจมีลักษณะทางเสียงบางประการต่างไปจากคำเดิมในภาษาผู้ให้

1.7 สัญลักษณ์และอักษรย่อที่ใช้ในการวิจัย

1.7.1 สัญลักษณ์ที่ใช้แสดงการออกเสียงได้ใช้ตัวย่อของสมาคมสัทศาสตร์สากล (IPA – International Phonetic Association)

1.7.2 ผู้วิจัยถ่ายอักษรรูปเขียนของคำภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษามอญด้วยอักษรโรมัน (Roman Alphabet) ดังปรากฏในภาคผนวก ข เพื่อความสะดวกและง่ายต่อการวิเคราะห์ ตัวอย่างเช่น

<परिक्खार> <parikkhāra> /pa.ɽik.k^ha:.ɽa/ ‘บริขาร’ (ภาษาบาลี)
 <àकार> <prakāra> /pɽa.ka:.ɽa/ ‘ประการ’ (ภาษาสันสกฤต)
 <ມູນີ> <mnih> /mø.nih/ ‘คน’ (ภาษามอญ)

1.7.3 C เป็นสัญลักษณ์แทนพยัญชนะ

1.7.4 V เป็นสัญลักษณ์แทนสระ

1.7.5 N เป็นสัญลักษณ์แทนพยัญชนะนาสิก

1.7.6 < > เป็นเครื่องหมายแสดงว่าตัวอักษรภายในเครื่องหมายเป็นรูปเขียนของคำ (orthography)

1.7.7 // เป็นเครื่องหมายแสดงว่าตัวอักษรภายในเครื่องหมายเป็นหน่วยเสียง

1.7.8 [] เป็นเครื่องหมายแสดงว่าตัวอักษรภายในเครื่องหมายเป็นการออกเสียงจริง

1.7.9 ‘...’ เป็นเครื่องหมายแสดงว่าข้อความภายในเครื่องหมายเป็นความหมายของคำ

1.7.10 = หมายถึง เหมือนกัน

1.7.11 > หมายถึง กลายเป็น เปลี่ยนเป็น หรือปรับเปลี่ยนเป็น

1.7.12 ~ หมายถึง การแปร (variation) ระหว่างเสียง หรือ ตัวอักษร

- 1.7.13 ๘ หมายถึง ไม่มี หรือเท่ากับศูนย์
- 1.7.14 * หมายถึง เสียงที่สืบสร้างขึ้นมาในภาษาดั้งเดิม
- 1.7.15 ˊ หมายถึง พยางค์ไม่ลงน้ำหนัก
- 1.7.16 ˋ หมายถึง พยางค์ลงน้ำหนัก
- 1.7.17 (ป.) หมายถึง คำยืมจากภาษาบาลี
- 1.7.18 (ส.) หมายถึง คำยืมจากภาษาสันสกฤต
- 1.7.19 (ป.ส.) หมายถึง คำยืมที่มีรูปเหมือนกันทั้งภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต
- 1.7.20 (ม.) หมายถึง คำภาษามอญ

1.8 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.8.1 ทำให้ทราบลักษณะการปรับเปลี่ยนเสียงในคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษามอญ

1.8.2 เป็นแนวทางสำหรับการศึกษาคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้อื่นๆ

1.8.3 เป็นประโยชน์ต่อกลุ่มนักวิชาการที่สนใจเรื่องการสร้างระบบเขียนให้กับภาษาชนกลุ่มน้อยด้วยอักษรไทย

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในบทนี้ผู้วิจัยจะนำเสนอผลการทบทวนวรรณกรรมในประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ทฤษฎีเกี่ยวกับการถ่ายอักษร ทฤษฎีเกี่ยวกับคำยืม และงานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาต่างๆ

2.1 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับการถ่ายอักษร

แนวความคิดเรื่อง การถ่ายอักษรหรือ การถอดอักษร¹ (transliteration) ของนักภาษาศาสตร์ส่วนใหญ่ตรงกัน คือ ระบบการถอดอักษรเป็นการถ่ายอักษรระหว่างภาษาแบบอักษรต่ออักษร โดยให้หน่วยเสียงของทั้งสองภาษาใกล้เคียงกัน ดังเช่น

“ระบบการถ่ายอักษรประกอบด้วยการกำหนดให้อักษรลาติน (หรืออักษรกลุ่มอื่น) ตรงกับตัวเขียนในภาษาเดิม ทำให้สามารถเขียนภาษาเดิมนั้นได้ด้วยอักษรลาติน” (Bloomfield, 1964 : 90)

ถ้าพิจารณาว่าตัวอักษรลาตินที่ Bloomfield ใช้เป็นในการอธิบายการถ่ายอักษรก็แสดงว่าการถ่ายอักษร คือ การถ่ายตัวอักษร หรือ รูปเขียนจากภาษาหนึ่งไปสู่ตัวอักษรหรือรูปเขียนในอีกภาษาหนึ่งได้ตรงกัน

“ระบบการถอดอักษรเป็นระบบการถ่ายเสียงแบบหนึ่ง คือ การถ่ายเสียงของอักษรภาษาหนึ่งเป็นอักษรของอีกภาษาหนึ่ง” (Pie, 1965 : 113)

“ระบบการถอดอักษรเป็นการเขียนสิ่งที่ได้เขียนหรือบันทึกไว้แล้วขึ้นใหม่ด้วยระบบการเขียนอีกระบบหนึ่ง และการถอดอักษรทำได้กับภาษาที่มีระบบการเขียนเท่านั้น” (Chao, 1968 : 45)

จากความเห็นของ Chao แสดงว่าการถ่ายอักษรทำได้ระหว่างภาษาที่มีตัวเขียนเท่านั้น และได้ยกตัวอย่างการถอดอักษรกรีกที่เขียนใหม่โดยใช้อักษรลาติน มีการเทียบเคียงและถอดอักษรจากกรีกเป็นละตินแบบตัวต่อตัว ดังตัวอย่าง

¹มีคำหลายคำที่ใช้หมายถึง transliteration จำนวนมาก แต่ผู้วิจัยจะใช้คำว่า การถ่ายอักษร ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้

กรีก	ลาติน
α	a
β	b
γ	g

และอาจมีแบบ 1 อักษรต่อ 2 อักษรที่เป็นอักษรผสมก็ได้

φ	ph
θ	th
χ	ch

Catford (1965 : 50, 66) กล่าวว่า “ระบบการถ่ายอักษร คือ การถ่ายอักษรจากภาษาหนึ่งเป็นอักษรของอีกภาษาหนึ่งโดยมีกฎในการถอดอักษร” และกล่าวถึงหลักใหญ่ๆ ในการถอดอักษรซึ่งมี 3 ขั้นตอน คือ

1. ตัวอักษรในภาษา ก. ถูกถ่ายเสียงให้เป็นหน่วยเสียงในภาษา ข. เช่น

หน่วยอักษรภาษา ก.	หน่วยเสียงภาษา ข.
“b” ()	/b/
“m” (<m>)	/m/
“t” (<t>)	/t/

2. หน่วยเสียงในภาษา ก. เทียบให้เป็นหน่วยเสียงในภาษา ข. เช่น

หน่วยเสียงภาษา ก.	หน่วยเสียงภาษา ข.
/b/	/b/
/m/	/m/
/t/	/t/

3. ถอดหน่วยเสียงในภาษา ก. เป็นตัวอักษรในภาษา ก. เช่น

หน่วยเสียงภาษา ก.	หน่วยอักษรภาษา ก.
/b/	“บ” (<บ>)
/m/	“ม” (<ม>)
/t/	“ท” (<ท>)

ในความเห็นของนักแปลและผู้สนใจภาษา ระบบการถ่ายอักษรอาจต่างไปจากนักภาษาศาสตร์ เช่น

Nida (1961) กล่าวว่า “ระบบการถ่ายอักษรเป็นการถ่ายหน่วยเสียงภาษาหนึ่งด้วยระบบเสียงของอีกภาษาหนึ่ง ไม่มีการนำเอาอักษรหรือการสะกดมาเกี่ยวข้อง เพราะจุดมุ่งหมาย คือ การหาหน่วยเสียงให้ตรงกันทั้ง 2 ภาษา”

“การถ่ายอักษรทรานสลิเตอร์เรชันมาเป็นตัวไทยนั้น ตามที่ถูกต้องแล้วก็ต้องอยู่ในลักษณะที่ได้เก็บเอามาครบถ้วนทุกตัวอักษรเท่าที่จะเป็นไปได้ เพื่อว่าจะได้เป็นร่องรอยให้ผู้อื่นถ่ายกลับคืนไปได้โดยไม่ตกหล่นผิดเพี้ยน” และ “การทับศัพท์ ตามหลักการของมันก็คือ การถ่ายตัวอักษร ไม่ใช่ถ่ายเสียงอ่าน ภาษาฝรั่งว่า transliteration” (อบ ไชยวสุ: 2522)

“ระบบการถอดอักษรเป็นการถ่ายถอดอักษรมาตัวต่อตัวและเสียงตรงตามภาษาเดิม และเป็นลักษณะหนึ่งของการยืมคำภาษาต่างประเทศที่ยืมมาทั้งเสียง ที่เรียกว่า การทับศัพท์โดยตรง” (สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์: 2516)

“การถ่ายถอดตัวอักษร (transliteration) หมายถึง การนำคำในภาษาหนึ่งมาเขียนด้วยตัวอักษรอีกภาษาหนึ่ง โดยพยายามให้การเขียนในภาษาใหม่นี้ถ่ายถอด “เสียง” ของคำในภาษาเดิมนี่ใกล้เคียงที่สุดเท่าที่จะทำได้” (สัญญาวิ สายบัว, 2525 : 77)

นักภาษาศาสตร์ไทยเหล่านี้ให้คำจำกัดความคำว่า “การถ่ายอักษร” ตรงกันว่า เป็นการถ่ายถอดอักษรภาษาหนึ่งเป็นอีกภาษาหนึ่งแบบตัวต่อตัว โดยให้อักษรไปแทนเสียงของทั้งสองภาษาให้ตรงกันที่สุด และมีคำที่ใช้แปลคำว่า transliteration ต่างกัน คือ การถ่ายอักษร การถอดอักษร การถ่ายตัวอักษร และการถ่ายถอดตัวอักษร

การศึกษาภาษาที่มีรูปเขียนเป็นของภาษานั้น โดยเฉพาะ บางครั้งอาจไม่สะดวกเพราะผู้ศึกษาไม่มีความรู้เกี่ยวกับอักขรวิธีในภาษานั้นๆ การถ่ายอักษรจึงได้รับความนิยมอย่างแพร่หลาย โดยเฉพาะการถ่ายอักษรภาษาบาลีสันสกฤต เช่น ในพจนานุกรม The Student's English-Sanskrit Dictionary ของ Apte (1977) ใช้การถ่ายอักษรคำภาษาสันสกฤตทั้งหมด เพื่อความสะดวกแก่ผู้ต้องการศึกษาภาษาสันสกฤต ระบบการถ่ายอักษรในพจนานุกรมดังกล่าวเป็นการถ่ายอักษรภาษาสันสกฤตด้วยอักษรโรมัน (romanization) ซึ่งเป็นที่นิยมในกลุ่มผู้ศึกษาภาษาบาลีสันสกฤต แต่เนื่องจากอักษรโรมันมีน้อยกว่าหน่วยเสียงในภาษาสันสกฤต ไม่เพียงพอต่อการถ่ายอักษร จึงต้องเพิ่มสัญลักษณ์ หรือ ดัดแปลงอักษรโรมันที่มีอยู่เพื่อใช้ถ่ายอักษรภาษาสันสกฤต ตัวอย่างเช่น

อักษรโรมันสำหรับถ่ายอักษรภาษาบาลีสันสกฤต หน่วยเสียงภาษาสันสกฤต

< th >	/t ^h /
< ś >	/ɕ/
< ā >	/a:/
< im >	/ĩ/

ตัวอย่างการถ่ายอักษรคำศัพท์ภาษาสันสกฤตในพจนานุกรมเล่มนี้ เช่น < pṛṣṭa > = /pɽ.ʈa/ 'ถูกถามแล้ว', < jñātvā > = /dʒna:t.va:/ 'รู้แล้ว'

นอกจากใช้อักษรโรมันแล้ว ก็ยังมีการใช้อักษรอื่นๆ ได้อีกด้วย เช่น ในประเทศไทยมีการใช้อักษรไทยถ่ายอักษรภาษาต่างๆ เช่น ภาษาบาลีสันสกฤต ภาษาเขมร ภาษามอญ เป็นต้น การถ่ายอักษรด้วยอักษรไทยเป็นที่นิยมมากเมื่อใช้ถ่ายอักษรระหว่างอักษรไทยกับอักษรชนิดอื่นซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากอักษรในอินเดียโบราณ เช่น อักษรปัลลวะ อักษรพราหฺมี เป็นต้น เพราะมีอักขรวิธีใกล้เคียงกันมาก จึงสามารถถ่ายอักษรได้แบบหนึ่งต่อหนึ่งได้โดยไม่มียาก

พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับภูมิพลโลกิย (2536) ใช้อักษรไทยเพื่อถ่ายอักษรภาษาบาลี เนื่องจากมีอักขรวิธีใกล้เคียงกันจึงถ่ายอักษรได้ง่าย โดยใช้เครื่องหมายพิเศษประกอบบ้าง เช่น < สจฺฉิกิริยา > = /satʃ.tʃ^hi.ki.ji.ja:/ , < อฏฺฐารส > = /aʈ.t^ha:.ṛa.sa/ 'แปดสิบ', < วิส > = /vĩ.sa/ 'วงศ์' อย่างไรก็ตาม การถ่ายอักษรภาษาบาลีด้วยอักษรไทยนั้น มีลักษณะคล้ายการถ่ายถอด

เสียง (transcription) คือ การถ่ายเสียงอ่านของภาษาบาลีด้วยอักษรไทย แต่ผู้วิจัยเห็นว่าไม่ถูกต้องทั้งหมด เพราะตัวอย่างคำข้างต้น เป็นการถ่ายอักษรแบบตัวต่อตัว ถ้าเป็นการถ่ายเสียง ควรใช้ < สัจฉิกิริยา >, < อัญญารส > และ < วังสะ > มากกว่า

ในพจนานุกรมเขมร – ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน (2525) มีการใช้อักษรไทยถ่ายอักษรคำภาษาเขมร อักษรเขมรและอักษรไทยสามารถเทียบเคียงกันได้ตัวต่อตัว เพราะมีวิวัฒนาการมาจากอักษรในสมัยอินเดียโบราณเช่นเดียวกัน แต่ต้องเพิ่มเครื่องหมายต่างๆ ที่ส่วนใหญ่มีในอักษรวิธีไทย อันเนื่องมาจากอักษรไทยได้รับอิทธิพลด้านอักษรมาจากอักษรเขมร เช่น เครื่องหมาย < ˆ > หรือคัดแปลงเครื่องหมายในอักษรไทย < ' > เพื่อใช้ในการถ่ายอักษร การถ่ายอักษรในพจนานุกรมนี้เป็นการถ่ายอักษรแทนเสียง ไม่ใช่การถ่ายถอดเสียง เนื่องจากไม่สามารถอ่านออกเสียงได้ และมีอักษรไทยถ่ายถอดเสียงประกอบอยู่ด้วย ตัวอย่างเช่น < ลัพท์ > /ลุมปีวะลั/ ‘ต้นไม้ชนิดหนึ่ง’, < สัรเพ็ /ซัรเปอ/ ‘สารพี’

พจนานุกรมมอญ – ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน (2531) มีการใช้อักษรไทยถ่ายอักษรคำภาษามอญ การถ่ายอักษรในพจนานุกรมเล่มนี้ เป็นการถ่ายอักษรที่เทียบเคียงระหว่างตัวอักษรมอญกับตัวอักษรไทยที่มีวิวัฒนาการมาจากตัวอักษรกลุ่มเดียวกัน และเพิ่มเครื่องหมายพิเศษเพื่อช่วยในการถ่ายอักษรบ้าง เช่น < ทุรง > = < 𑜀𑜢𑜤𑜰𑜫 > /kɾəŋ/ ‘เขาสัตว์’, < โคฺบหุ > = < 𑜀𑜢𑜤𑜰𑜫 > /tə.bh/ ‘หนาวเย็น’ ในพจนานุกรมเล่มนี้ ผู้เขียนเห็นว่าเป็นการถ่ายอักษรที่มีจุดมุ่งหมายเพื่อการถ่ายถอดรูปเขียนระหว่างอักษรมอญและอักษรไทย เพราะเห็นได้ว่าอักษรไทยที่ถ่ายอักษรคำภาษามอญไม่สามารถอ่านได้ตามอักษรวิธีไทย ใช้เพื่อถ่ายอักษรเท่านั้น ทั้งนี้ ในพจนานุกรมเล่มนี้ยังมีการถ่ายเสียงภาษามอญด้วยอักษรไทยควบคู่กันไปด้วย ดังตัวอย่างเช่น < ทุรง > /แกรั้ง/, < โคฺบหุ > /ตะเป๊ะห้/ เป็นต้น

2.2 ความรู้ทั่วไปเกี่ยวกับคำยืม

“การยืมภาษา (language borrowing) คือ การรับเอาคุณสมบัติหรือลักษณะบางประการของภาษาอื่นที่ต่างจากแบบดั้งเดิมเข้ามาไว้ในภาษาตน” (Bloomfield, 1933 : 444) “การยืมระหว่าง 2 ภาษาจะต้องมีฝ่ายภาษาที่ถูกยืม คือ ฝ่ายผู้ให้ (donor language) และฝ่ายภาษาผู้รับ (recipient

language) ” (T'sou, 1975 : 446) โดยที่ “คำยืมนั้นๆ มักจะมีเสียงต่างจากรูปแบบการออกเสียงในภาษาผู้รับ” (Bloomfield, 1933 : 449)

“คำยืม คือ คำภาษาต่างประเทศที่นำเข้ามาใช้ในภาษา ซึ่งอาจยืมมาโดยตรงโดยการแปลหรือโดยการเลียนแบบแนวคิดที่มาจากภาษาอื่น” (Hartman and Stork, 1972 : 134)

Bloomfield (1983 : 444 – 445) ได้จำแนกที่มาของคำยืมออกเป็น 3 ประเภท คือ

1. คำยืมที่มาจากภาษาถิ่น (dialect borrowing) หมายถึง การยืมลักษณะการพูดหรือการออกเสียงของกลุ่มคนที่พูดภาษาเดียวกันแต่พูดในคนละท้องถิ่น เช่น ภาษาอังกฤษถิ่นที่ใช้ [ɛ] ยืมเสียง [a] จากอีกภาษาถิ่นหนึ่งมาใช้ในคำว่า father, rather เป็นต้น

2. ประเภทที่ยืมทางวัฒนธรรม (cultural borrowing) หมายถึง การยืมคำที่มีลักษณะบ่งชี้ทางวัฒนธรรมบางประการมาจากอีกภาษาหนึ่ง เช่น ภาษาอังกฤษยืมคำว่า rouge, garage มาจากภาษาฝรั่งเศส

3. ประเภทที่ยืมจากภายใน (intimate borrowing) หมายถึง การยืมจากภาษาอื่นที่พูดในชุมชนเดียวกัน เนื่องจากต้องสมาคมติดต่อกันอยู่เป็นประจำ ตัวอย่างเช่น ในอเมริกา ผู้อพยพชาติต่างๆ จะต้องพยายามใช้ภาษาอังกฤษ หรือยืมภาษาอังกฤษเข้าไปในภาษาของตน

นักภาษาศาสตร์อีกคนหนึ่ง คือ Hall (1964 : อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ : 2525) จำแนกประเภทของการยืมไว้ตามแหล่งที่มาเป็น 2 ประเภท คือ

1. การยืมจากภายนอก (external borrowing) ได้แก่ การยืมจากภาษาย่อยในกลุ่มภาษาเดียวกัน (dialect borrowing) การยืมจากภาษาอื่น (loans) และการยืมจากภาษาโบราณ (archaisms)

2. การยืมจากภายใน (internal borrowing) คือการใช้แนวเทียบ (analogy) สร้างรูปใหม่ของคำด้วยวิธีการเดียวกันภายในภาษาเดียวกัน

นอกจากนี้ นักภาษาศาสตร์หลายคน ได้พูดถึงการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมด้วย ดังเช่น

“ส่วนใหญ่แล้ว คำยืมจะกลมกลืนเข้ากับระบบเสียงและระบบคำของภาษาฝ่ายที่ยืมโดยสิ้นเชิง นั่นคือ ในเบื้องต้น คำยืมอาจเข้าผสมกับภาษาที่ยืมคำมาเพียงบางส่วนหรือทั้งหมด หมายความว่า เสียงที่ไม่คุ้นเคยจะถูกแทนที่ด้วยเสียงในภาษาฝ่ายยืมที่มีลักษณะคล้ายที่สุด

โครงสร้างพยางค์ โครงสร้างคำของภาษาฝ้ายยืมจะถูกประยุกต์ใช้กับคำที่ยืมมา คำดังกล่าวจะได้รับลักษณะทางไวยากรณ์ของภาษาฝ้ายยืม สิ่งสำคัญอีกข้อหนึ่งคือ คำยืมจะหยุดการเปลี่ยนแปลงทางเสียงร่วมกับภาษาเดิม ณ จุดของเวลาที่คำยืมนั้นถูกยืมไปและจะเริ่มมีการเปลี่ยนแปลงทางเสียงร่วมกับภาษาฝ้ายยืม ณ เวลาที่ถูกยืมเข้ามาเช่นเดียวกัน” (Jeffers and Lehiste, 1982 : 147 : อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ : 2525)

“การเปลี่ยนแปลงของเสียงที่เกิดจากการสัมผัสภาษาว่าลักษณะที่เบี่ยงเบนไปจากจุดร่วม (norm) ไม่ว่าจะเป็นของภาษาฝ้ายยืมหรือของภาษาฝ้ายให้ยืมที่เกิดขึ้น ในถ้อยคำของผู้มีสถานะ 2 ภาษา (bilinguals) เรียกว่าปรากฏการณ์ของการแทรกแซง (interference phenomenon) การแทรกแซงนี้ มีนัยสำคัญถึงการเปลี่ยนแปลงหรือการจัดเสียใหม่ (rearrangement) ของโครงสร้างภาษา อันเนื่องมาจากการเข้ามาของลักษณะบางอย่างของภาษาอื่น เช่น มีการเปลี่ยนแปลงของระบบเสียงเปลี่ยนแปลงในระบบคำ และเปลี่ยนแปลงทางวากยสัมพันธ์” (Weinrich : 1968)

นักภาษาศาสตร์ที่สนใจเรื่องการของปรับเปลี่ยนทางเสียงอีกคนหนึ่งคือ Whiteley (1969 : อ้างถึงในอมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์: 2523) กล่าวว่า “การยืมสามารถแบ่งได้ตามความกลมกลืนของเสียงคำยืมว่าเข้าได้ดีกับระบบเสียงในภาษาผู้รับได้ดีเพียงใด (degree of phonological assimilation) โดยแบ่งออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่มีการกลมกลืนเสียง แบ่งออกเป็น 2 กลุ่มย่อย ได้แก่

1.1. คำยืมที่มีเสียงกลมกลืนอยู่ตัว ใช้กันแพร่หลายนานจนไม่เปลี่ยนรูปแล้ว (established) เช่น กรณีคำยืมจากภาษาอังกฤษในภาษาฝรั่งเศสที่เขียนลงท้ายด้วย -er จะมีการออกเสียงได้เป็น 2 แบบ ได้แก่ [-er] และ [-e] ซึ่งการออกเสียงทั้งสองแบบสอดคล้องกับระบบเสียงภาษาฝรั่งเศสอย่างสมบูรณ์

1.2 คำยืมที่มีการกลมกลืนไม่สมบูรณ์ ยังมีการลั้งเลที่จะออกเสียง แม้จะมีการใช้อย่างแพร่หลาย เช่น กรณีคำยืมจากภาษาอังกฤษในภาษาฝรั่งเศสที่เขียนลงท้ายด้วย -ing ยังพบว่าชาวฝรั่งเศสยังออกเสียงหลากหลาย ไม่มีเสียงใดเสียงหนึ่งใช้มากจนเป็นรูปเดียวกันทั่วไป

2. ประเภทที่ไม่มีการกลมกลืนทางเสียงเลย คือ ใช้คำภาษาต่างประเทศปะปนไปกับภาษาผู้พูด อาจแทรกไว้ในหน่วยประโยคหรือหน่วยคำ (อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ : 2525)

นักภาษาศาสตร์อีกคนหนึ่ง คือ T'sou (1975 : อ้างถึงใน อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์: 2525) ได้แบ่งคำยืมออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่

1. คำยืมทับศัพท์ (loanwords) คือ การที่ภาษาผู้รับนำศัพท์จากภาษาผู้ให้มาใช้ โดยมีการดัดแปลงเสียงหรือการกลมกลืนเสียง อย่างใดอย่างหนึ่งให้เข้ากับระบบเสียงของภาษาผู้รับเอง เพื่อความสะดวกในการออกเสียงหรือการใช้

2. คำยืมแปล (loan translation) คือ การยืมแต่เพียงความหมายจากภาษาผู้ให้โดยใช้คำที่เทียบในภาษาผู้รับ

2.3 งานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาต่างๆ

จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า มีผู้สนใจศึกษาคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในด้านการปรับเปลี่ยนเสียงไว้ดังนี้

Kuizon(1964) ได้ศึกษาเปรียบเทียบคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาชวา ภาษา Mayalan และ ภาษา Cebuano – Bisayan พบว่า คำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาดังกล่าวมีการปรับเปลี่ยนในด้านของพยัญชนะและสระ อันเนื่องมาจากภาษาสันสกฤตมีเสียงที่ไม่มีในภาษาดังกล่าว ดังเช่น พยัญชนะกัก ที่มีกลุ่มลมในภาษาสันสกฤตมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะกักที่ไม่มีกลุ่มลม เช่น /b^h-/ > /b-/ หรือมีการปรับเปลี่ยนโดยแทรกเสียงสระลง ไประหว่างพยัญชนะกักและกลุ่มลม (aspiration) เช่น /b^h-/ > /bah-/ เช่น ในคำว่า /b^ha:.ja/ > /ba.ha.ra/ ทำให้มีพยางค์ในคำเพิ่มขึ้น เสียงพยัญชนะกัก ลิ่นงอในภาษาสันสกฤตซึ่งไม่มีในภาษากลุ่มนี้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก แทน เช่น /t/ > /t-/ พยัญชนะหลังปุ่มเหงือกในภาษาสันสกฤตจะปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน คือ พยัญชนะฐานปุ่มเหงือก เช่น พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง เปลี่ยนเป็นพยัญชนะกัก ปุ่มเหงือกไม่ก้อง /tʃ/ > /c/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ก้อง เปลี่ยนเป็น พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก /dʒ/ > /s/ มีการเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ หลังสระในพยางค์เปิดซึ่งเป็นพยางค์สุดท้าย เช่น /put.ʃi:/ > /put.liʔ/

ในด้านของสระ มีการปรับเปลี่ยน /a/ ในพยางค์ที่ไม่ใช่พยางค์สุดท้ายของคำเป็นสระ /ə/ มีการตัดสระในพยางค์เปิดซึ่งเป็นพยางค์แรกหรือพยางค์สุดท้ายของคำเพื่อปรับให้คำยืมภาษา

สันสกฤตเป็นคำ 2 พยางค์ เช่น /a.la:bu/ >/la.bu/ ในภาษา Mayalan และ ภาษา Cebuano – Bisayan มีการปรับสระเดี่ยวเสียงยาวในพยางค์ปิดให้เป็นสระเดี่ยวเสียงสั้น เช่น /sa:k.ʃi:/ > /sak.si/ มีการปรับเปลี่ยนสระนาสิก (nasal vowel) ซึ่งมีในภาษาสันสกฤตแต่ไม่มีในภาษากลุ่มนี้เป็นสระปกติ (oral vowel) ที่ตามมาด้วยพยัญชนะท้ายซึ่งเป็นเสียงนาสิก เช่น /vā.ɕa/ >/ban.sa/ ในภาษาชวา

พันธุ แพทย์รัตน์ (2523) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคำสันสกฤตในภาษามลายูกลาง และภาษามลายูถิ่นปัตตานี พบว่าปัจจัยสำคัญที่ทำให้มีการปรับเปลี่ยนเสียงในคำยืมภาษาสันสกฤตประการหนึ่ง คือ การเติมพยางค์ที่เป็นอุปสรรค และปัจจัยในภาษามลายู ทำให้โครงสร้างของพยางค์และคำถูกปรับเปลี่ยนไป มีผลกระทบให้เกิดการปรับเปลี่ยนอื่นๆ ตามไปด้วย เช่นการปรับเปลี่ยนสระตัวอย่างเช่น คำภาษาสันสกฤต /pu:dʒa/ ปรับเปลี่ยนเป็น /pu.ɟɛ/ ในภาษามลายูถิ่นปัตตานี โดยมีการปรับเปลี่ยน /a/ > /ɔ/ แล้วจึงเติมปัจจัย /ɛ/ เข้าไปท้ายพยางค์ ด้านพยัญชนะมีการปรับเปลี่ยนพยัญชนะในภาษาสันสกฤตที่มีมากกว่าภาษามลายูเป็นเสียงพยัญชนะที่มีในภาษามลายู เช่น พยัญชนะกักเสียดแทรกฐานฟัน ในภาษาสันสกฤตได้ปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะกักฐานปุ่มเหงือกทั้งหมด นอกจากนี้มีการสูญเสียพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์หน้า เมื่อพยัญชนะต้นในพยางค์หลังมีฐานกรณ์เหมือนกัน ทำให้พยัญชนะท้ายของพยางค์หน้าปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์หลัง ดังกระบวนการปรับเปลี่ยนคำภาษาสันสกฤตในภาษามลายูถิ่นปัตตานี /dan.dʒa/ > /dan.ɕa/ > /dan.a/ > /di.nɔ/

ในด้านของสระ เนื่องจากสระเดี่ยวในภาษาสันสกฤตมีความแตกต่างระหว่างความสั้นยาวของสระ แต่ภาษามลายูไม่มี จึงมีการปรับเปลี่ยนสระเดี่ยวเสียงสั้นและสระเดี่ยวเสียงยาวเป็นสระเดี่ยวที่ไม่มีมีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวในภาษามลายู นอกจากนี้การปรับเปลี่ยนเสียงสระในคำภาษาสันสกฤตยังมีความสัมพันธ์กับตำแหน่งของสระในคำด้วย และเสียงแวดล้อมด้วย เช่น สระ /a/ ในภาษาสันสกฤตจะปรับเปลี่ยนเป็นสระ /a/ เมื่ออยู่ในพยางค์แรกของคำ จะปรับเปลี่ยนเป็นสระ /ɔ/ เมื่ออยู่ในตำแหน่งพยางค์สุดท้ายของคำ และปรับเปลี่ยนเป็นสระ /ɛ/ เมื่ออยู่ในพยางค์สุดท้ายในคำที่มีพยัญชนะท้ายเป็น /-n/

งานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่น่าสนใจมาก คือ งานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาตระกูลมอญ – เขมร ที่มีความเกี่ยวข้องกับภาษามอญ ได้แก่

Jacob (1977) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาเขมรสมัยก่อนพระนคร (Pre – Angkor) โดยศึกษาจากรูปเขียนในศิลาจารึก พบว่ามีการปรับเปลี่ยนเสียงในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาเขมรที่สะท้อนให้เห็นผ่านรูปเขียน ดังนี้

ในด้านพยัญชนะ พยัญชนะลิ้นงอ ซึ่งไม่มีในระบบภาษาเขมรถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะฐานปุ่มเหงือก หรือกำลังอยู่ในช่วงกำลังปรับเปลี่ยน เพราะพบว่ามีการใช้อักษรแทนเสียงพยัญชนะลิ้นงอ ในคำภาษาสันสกฤต ด้วยรูปพยัญชนะที่แทนเสียงลิ้นงอ และแทนเสียงปุ่มเหงือกปนกัน เช่น คำว่า /pun.ja/ ในภาษาสันสกฤต ซึ่งปรากฏทั้ง <ปฺณ> และ <ปฺน> ในจารึก

ส่วน สระเสียงสั้นในพยางค์สุดท้ายซึ่งเป็นพยางค์เปิด จะถูกตัดออกไป ทำให้พยัญชนะต้นในพยางค์สุดท้ายของคำปรับเปลี่ยนไปพร้อมกับพยัญชนะท้ายในพยางค์หน้าเป็นพยัญชนะท้ายที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำ และในที่สุด พยัญชนะเสียงที่ 2 ในพยัญชนะควบกล้ำก็สูญเสียงไป เป็นกระบวนการดังตัวอย่าง /vin.du/ > /vin.dʊ/ > /vind/ > /vinʊ/ > /win/ แต่ในกรณีที่สระทั้งหมดในคำเป็นสระเสียงสั้น จะเพิ่มเสียงพยัญชนะ /-k/ ไปหลังสระในพยางค์ท้าย ซึ่งเขียนด้วยรูปอักษร <- k> <-kk> และ <-kr> ซึ่งแสดงว่าเป็นรูปแปรของเสียง /-k/ นอกจากนี้ในรูปเขียนยังมีความสับสนระหว่างรูปสระที่แทนสระเสียงสั้น และ รูปสระที่แทนสระเสียงยาว ซึ่งแสดงว่าความสั้นยาวของเสียงสระเริ่มไม่มีความสำคัญในคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษาเขมรในสมัยนั้นแล้ว

พระมหาประคอบ สมานทอง (2541) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาเขมรดินสุรินทร์ พบว่า การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะเกิดจากการปรับเปลี่ยนพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งมีมากกว่าในภาษาเขมรดินสุรินทร์ เป็นพยัญชนะที่มีอยู่ในระบบเสียงภาษาเขมรดินสุรินทร์ และได้พบด้วยว่า การปรับเปลี่ยนพยัญชนะกัก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม คือ /g/ > /kʰ/ และ /dʒ/ > /tʃ/ เป็นการปรับเปลี่ยนที่ได้รับอิทธิพลจากภาษาไทย

มีการปรับเปลี่ยนเสียงสระในคำภาษาบาลีสันสกฤตในหลายด้าน ได้แก่ ความสั้นยาวของสระ เปลี่ยนระดับของลิ้น และเปลี่ยนตำแหน่งของลิ้น เมื่อมีการตัดพยางค์สุดท้ายซึ่งมักเป็นพยางค์เปิด สระเสียงสั้นแล้ว ก็จะปรับเปลี่ยนสระในพยางค์ลงน้ำหนักให้มีเสียงยาวขึ้น เพื่อชดเชยพยางค์ที่หายไป การปรับเปลี่ยนเสียงสระนั้นไม่มีเอกภาพ กล่าวคือ สระเสียงหนึ่งในภาษาบาลีสันสกฤตอาจปรับเปลี่ยนเป็นเสียงสระได้หลายเสียงในภาษาเขมรดินสุรินทร์ ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของเสียงแวดล้อมและโครงสร้างของพยางค์และคำ ทำให้เสียงสระในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาเขมรดินสุรินทร์แตกต่างไปจากเสียงสระในภาษาบาลีสันสกฤตอย่างมาก นอกจากนี้เสียงสระที่ปรับเปลี่ยนไป

นั้น อาจมีการปรับเปลี่ยนไปตามสระในภาษาเขมรมาตรฐาน หรือสระในภาษาไทย ซึ่งทั้งสองภาษาเป็นภาษาที่อยู่แวดล้อมผู้พูดภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์

กังวล คัชชิวมา (2548) ได้ศึกษาคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาเขมร พบว่าการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาเขมรมีที่มาจากเหตุหลายประการ ทั้งการเปลี่ยนแปลงเสียงจากภาษาเขมรโบราณมาจนถึงภาษาเขมรปัจจุบัน เสียงแวดล้อมของเสียงที่ถูกปรับเปลี่ยน การปรับเปลี่ยนเสียงเป็นไปตามแนวการเปลี่ยนแปลงของเสียงในภาษาเขมร การปรับเปลี่ยนทางเสียงที่เป็นไปตามภาษาประเทศเพื่อนบ้านที่อยู่ใกล้เคียง เช่น ภาษาไทย เป็นต้น

ในการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ พบว่ามีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ ตัดเสียงพยัญชนะ และเพิ่มเสียงพยัญชนะและมีการปรับเปลี่ยนเสียงสระโดยการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติเสียงสระ ตัดเสียงสระ และเพิ่มเสียงสระ และทั้งการปรับเปลี่ยนพยัญชนะและเสียงสระอาจเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนพยางค์ เช่น การรวมพยางค์ การตัดพยางค์ และการเพิ่มพยางค์ หรือเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนด้านไวยากรณ์ เช่น การเติมอุปสรรค หรือ บังคับ ลงไปในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ด้วย

นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ แต่ก็ยังไม่ค่อยเป็นที่รู้จักแพร่หลาย และยังพบว่ามีจำนวนน้อย แต่ก็มิใช่ประโยชน์ต่อการศึกษาเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ ดังต่อไปนี้

Pan Hla (1998) ได้ศึกษาเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาพม่าที่ได้รับอิทธิพลมาจากคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ ซึ่งศึกษาจากภาษามอญในจารึกพระเจ้าจันตีทธา (Kyanstitha) พบว่ามีการใช้คำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญโดยใช้รูปที่เป็นการถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตมาอย่างตรงตัว และพบตัวอักษรที่ไม่พบในภาษามอญปัจจุบันแล้ว คือ รูปพยัญชนะที่ใช้แทนเสียง /ç/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ซึ่งในปัจจุบันใช้รูปพยัญชนะที่แทนเสียง /s/ เพื่อแทนเสียง /ç/ แต่หลังจากพุทธศตวรรษที่ 11 คำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญก็เริ่มมีการเปลี่ยนแปลงรูปเขียนที่ไม่ตรงกับคำในภาษาบาลีสันสกฤตแบบหนึ่งต่อหนึ่ง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเริ่มมีการปรับเปลี่ยนทางเสียงในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญอย่างชัดเจนแล้ว

Pan Hla ได้ชี้ให้เห็นว่าคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาพม่ายุคเก่ามีความใกล้เคียงกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญยุคเก่ามากกว่าในภาษามอญปัจจุบัน และมีความใกล้เคียงกับคำภาษาบาลีสันสกฤตมากกว่า เช่น มีรูปพยัญชนะที่แทนเสียงพยัญชนะท้าย /-s/ ในพยางค์สุดท้ายของ

คำ ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญยุคเก่าและภาษาพม่ายุคเก่า ในขณะที่ในภาษามอญปัจจุบัน ใช้รูปพยัญชนะที่แทนเสียงพยัญชนะท้าย /-h/ ในคำภาษาบาลีสันสกฤตที่เดิมมีเสียง /-s/

งานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษามอญของ Kham-Ek (2001) พบว่า จากการศึกษาในจารึก มีการเขียนภาษาสันสกฤตด้วยอักษรปัลลวะ และมีการเขียนภาษาสันสกฤตด้วยอักษรมอญที่มีวิวัฒนาการมาจากอักษรปัลลวะ ที่เป็นการถ่ายอักษรแบบหนึ่งต่อหนึ่ง และเริ่มมีการปรับเปลี่ยนรูปเขียนคำภาษาสันสกฤต ดังรายละเอียดดังนี้

เริ่มจาก มีรูปเขียนคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่เป็นการถ่ายอักษรคำภาษาสันสกฤตแบบหนึ่งต่อหนึ่ง แต่ Kham – Ek กล่าวว่าการออกเสียงที่ปรับเปลี่ยนไปแล้ว และยังมีการปรับเปลี่ยนรูปเขียนพร้อมปรับเปลี่ยนเสียงสระ เช่น มีการตัดเสียงพยางค์สุดท้ายซึ่งเป็นพยางค์เปิด มีสระเสียงสั้นในคำออกไป เช่น CVC.CV > CVC.Ø > CVC และตัดสระเสียงสั้นในพยางค์สุดท้าย ซึ่งเป็นพยางค์เปิดออกไป และปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นในพยางค์สุดท้ายเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์หน้า เช่น CV.CV > CV.CØ > CVC นอกจากนี้ ยังมีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย เช่น /-dʒ/ > /-t/, /v-/ > /p-/ และมีการตัดพยัญชนะท้ายในพยางค์ออกไป เช่น /-r/

จากการทบทวนวรรณกรรมทั้งหมดนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า ประเด็นเรื่องการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น การปรับเปลี่ยนเสียงสระ และการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตน่าจะเป็นไปในแนวทางเดียวกับงานวิจัยข้างต้น โดยเฉพาะงานวิจัยเกี่ยวกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษากลุ่มมอญ – เขมร ทั้งยังเห็นประเด็นที่น่าสนใจเพิ่มเติมอีกมากในงานวิจัยเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

ในบทนี้จะกล่าวถึงขั้นตอนการดำเนินงานวิจัยโดยละเอียด ตามลำดับ ดังนี้ การจัดเตรียมข้อมูล การคัดเลือกผู้บอกภาษา วิธีเก็บข้อมูล การจัดระเบียบข้อมูล วิธีวิเคราะห์ข้อมูล และการนำเสนอผลการวิเคราะห์

3.1 การเก็บข้อมูล

3.1.1 การเก็บข้อมูลเบื้องต้นจากเอกสาร

ในการรวบรวมคำที่คาดว่าจะเป็นคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ ผู้เขียนได้ใช้เอกสารในกลุ่มพจนานุกรมเพื่อรวบรวมข้อมูลคำยืมจำนวน 6 เล่ม โดยเลือกเก็บข้อมูลจากกลุ่มพจนานุกรมภาษามอญ - ไทยที่ตีพิมพ์ในประเทศไทย 3 เล่ม เพื่อให้ได้ข้อมูลของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่มีใช้ในภาษามอญที่พูดในประเทศไทยในปัจจุบันเพื่อให้สอดคล้องกับการออกเสียงของผู้บอกภาษาที่เป็นผู้พูดภาษามอญที่อยู่ในประเทศไทย และเก็บข้อมูลจากพจนานุกรมภาษามอญ - อังกฤษที่ตีพิมพ์ในต่างประเทศ เพื่อรวบรวมคำยืมที่อาจมีคำที่ไม่ปรากฏในพจนานุกรมภาษามอญ - ไทย และอาจมีคำยืมที่มีลักษณะที่แตกต่างกันอีกด้วย พจนานุกรมทั้ง 6 เล่มนั้น ได้แก่

1. บรรจบ พันธุมเมธา. (2531). *พจนานุกรมมอญ-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน*. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
2. พวน รัมัญวงศ์. (2548). *พจนานุกรมมอญ-ไทย ฉบับมอญสยาม*. กรุงเทพฯ : มติชน.
3. *พจนานุกรมมอญ-ไทย สำเนียงมอญลพบุรี*. (2549). กรุงเทพฯ : พี.เอ. ลิฟวิ่ง.
4. Halliday, R. (1922). *A Mon-English dictionary : Pub. under the auspice of the Siam Society*. Bangkok (Imprimerie de l' Assomption).
5. Shorto, H. L. (1962). *A dictionary of modern spoken Mon* . London : Oxford University Press.
6. Tun Way, N. (2002). *The modern Mon-English dictionary*. Bangkok : Tech Promotion & Advertising.

นอกจากนี้ผู้วิจัยยังได้รวบรวมคำที่คาดว่าจะเป็คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่มีใช้ในภาษามอญที่ไม่มีในพจนานุกรม โดยรวบรวมจากการสังเกตของผู้วิจัยเองหรือการสอบถามผู้รู้ภาษามอญ แล้วรวมเข้ากับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่หาได้จากพจนานุกรมดังกล่าวข้างต้นด้วย ส่วนเกณฑ์ในการพิจารณาว่าคำใดเป็นคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญหรือไม่ มีดังนี้

1. ใช้ความรู้พื้นฐานทางด้านภาษาบาลีสันสกฤตของผู้วิจัย
2. ในพจนานุกรมภาษามอญให้ข้อมูลว่าเป็นคำยืมจากภาษาบาลีสันสกฤต
3. คำคำนั้นมีความสัมพันธ์ด้านรูปเขียน การออกเสียง และความหมาย กับคำภาษา

บาลีสันสกฤต

ผู้วิจัยเขียนคำยืมทั้งหมดที่รวบรวมได้ลงในเอกสารรายการคำยืม ในขั้นตอนี้สามารถรวบรวมคำที่คาดว่าจะเป็คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญได้ 580 คำ

3.1.2 การตรวจสอบข้อมูลคำยืม

ผู้วิจัยได้ตรวจสอบคำยืมทั้งหมดที่หาได้จากเอกสาร 6 รายการดังกล่าวมาแล้วในรายการคำยืมว่ามาจากภาษาบาลีสันสกฤตหรือไม่ และมาจากคำใดในภาษาบาลีสันสกฤต โดยตรวจสอบกับพจนานุกรมภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ได้แก่

1. Apte, V. S. (1997). *The student's English-Sanskrit dictionary*. Delhi: Motilal Banarsidas.
2. Williams, M., Sir. (1999). *A Sanskrit-English dictionary etymologically and philologically arranged with special reference to cognate Indo-European languages*. Delhi : Motilal Banarsidass.
3. Rhys Davids, T.W. and Stede, W. (2007). *Pali – English dictionary*. Kolkata: Nataraj Books.
4. มณีพันธุ์ จารุศลและพยุณา ธรรมโกวิท. (2536). *พจนานุกรม บาลี-ไทยฉบับภูมิพโลภิกขุ*. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพโลภิกขุ.

ในการตรวจสอบ หากพบว่าคำในภาษาบาลีสันสกฤตมีรูปแปรอิสระ (free variation) มากกว่า 1 รูป ก็จะตัดสินใจเลือกคำที่มีความใกล้เคียงกับคำในภาษามอญมากที่สุด แต่หากไม่สามารถชี้ชัดลงไปได้ ก็จะบันทึกลงไปทุกคำ ขั้นตอนี้สามารถตรวจสอบได้ว่ามีคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตทั้งหมดจริงๆ 565 คำ ไม่ใช่คำยืมภาษาบาลีสันสกฤต 15 คำ จากที่รวบรวมไว้ได้ในครั้ง

แรกทั้งหมด 580 คำ ซึ่งเป็นคำยืมจากภาษาบาลี 248 คำ คำยืมจากภาษาสันสกฤต 149 คำ และคำยืมที่ไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นคำยืมจากภาษาบาลีหรือภาษาสันสกฤต 168 คำ

3.2 การคัดเลือกผู้บอกภาษา

ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยได้เลือกผู้บอกภาษาเพศชายอายุ 60 ปีขึ้นไปจำนวน 3 คน เนื่องจากต้องการผู้บอกภาษาที่รู้จักคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตค่อนข้างดี คือ ู้ความหมาย ออกเสียงได้คล่องแคล่ว และใช้คำนั้นๆ ได้ เนื่องจากเคยเรียนภาษามอญในวัยเด็กมาก่อน เมื่อเปรียบเทียบกับในช่วงทดลองเก็บข้อมูล คือ เก็บข้อมูลกับผู้บอกภาษาเพศหญิงและผู้บอกภาษาที่อายุน้อยกว่า 60 ปี พบว่าผู้บอกภาษากลุ่มนี้รู้จักคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตน้อยกว่าครึ่งของจำนวนคำยืมในรายการ บางคนไม่เคยได้ยินคำยืมในรายการคำยืมนี้มาก่อน จึงเป็นอุปสรรคในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยจึงตัดสินใจไม่ใช้ผู้บอกภาษากลุ่มนี้และเปลี่ยนเป็นผู้บอกภาษาเพศชาย อายุ 60 ปีขึ้นไปทั้ง 3 คน ซึ่งพูดภาษามอญเป็นภาษาแม่ เกิดและตั้งถิ่นฐานอยู่ในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ไม่เคยย้ายถิ่นฐานไปอยู่ที่อื่น ที่กำหนดเกณฑ์เช่นนี้ เพื่อหลีกเลี่ยงการที่ผู้บอกภาษาอาจจะได้รับอิทธิพลจากภาษาอื่นหรือภาษามอญถิ่นอื่น

3.3 วิธีเก็บข้อมูลการออกเสียงคำยืม

1. ผู้วิจัยนำคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญที่รวบรวมได้เขียนลงเป็นบัตรคำและเขียนคำแปลภาษาไทยกำกับไว้ ในการนี้ได้แบ่งคำยืมเป็นกลุ่ม กลุ่มละ 30 คำ เพื่อให้สะดวกต่อการซักซ้อม หากมีจำนวนคำยืมในกลุ่มมากกว่านี้ ผู้บอกภาษาจะจำไม่ได้ ทำให้เกิดปัญหาในการบันทึกเสียง จากนั้น ผู้วิจัยได้ให้ผู้บอกภาษาแต่ละคนซักซ้อมทำความเข้าใจกับคำแต่ละคำในแต่ละกลุ่มเสียก่อน โดยผู้วิจัยจะบอกความหมายภาษาไทยและให้ผู้บอกภาษาพูดคำยืมคำนั้นออกมาเป็นภาษามอญที่มีความหมายตรงกัน หลังจากการซักซ้อมทำความเข้าใจแล้ว ผู้วิจัยได้สลับลำดับของบัตรคำใน 1 กลุ่มที่มีจำนวน 30 คำ ขณะที่สัมภาษณ์ผู้บอกภาษา เพื่อให้ได้คำที่ออกเสียงเป็นธรรมชาติที่สุด ผู้วิจัยได้ให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำยืมแต่ละคำเป็นจำนวน 3 ครั้ง เพื่อนำมาเลือกตามเกณฑ์ที่กำหนดอีกครั้งหนึ่ง

2. ผู้วิจัยบันทึกเสียงผู้บอกภาษาคำด้วยคอมพิวเตอร์ผ่าน โปรแกรม Cool Edit Pro โดยเชื่อมต่อไมโครโฟนขนาดเล็กเข้ากับเครื่องคอมพิวเตอร์ และติดไมโครโฟนไว้ที่ปกเสื้อของผู้บอกภาษา เพื่อให้เสียงที่บันทึกชัดเจน ไม่มีเสียงรบกวน สะดวกต่อการฟังเพื่อถอดเสียงโดยใช้ซอฟต์แวร์สากลต่อไป

3. หลังบันทึกเสียง ผู้วิจัยเลือกการออกเสียงครั้งที่ดีที่สุดจากการออกเสียงทั้งหมด 3 ครั้งของผู้บอกภาษาโดยพิจารณาจากความชัดเจนของเสียง และความเป็นธรรมชาติของการออกเสียง เพื่อนำมาถอดเสียงแบบกว้างด้วยซอฟต์แวร์ลงในรายการคำยืมที่เตรียมไว้

4. ระหว่างการสัมภาษณ์ผู้บอกภาษา หากผู้บอกภาษาออกเสียงแตกต่างจากรายการคำยืมที่รวบรวมมาได้จากข้อ 3.1.1 ผู้วิจัยจะบันทึกไว้ทุกครั้ง หรือในกรณีที่ผู้บอกภาษาบอกว่าคำยืมใดออกเสียงได้มากกว่า 1 แบบ ก็จะจดบันทึก แล้วให้ผู้บอกภาษาออกเสียงคำยืมนั้นแล้วบันทึกไว้ทุกแบบ

5. ในการเก็บข้อมูล ผู้วิจัยพบว่าผู้บอกภาษารู้จักคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในรายการคำที่รวบรวมมาได้ 415 คำ จากรายการคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญทั้งหมด 565 คำ ที่รวบรวมมาจากเอกสารในข้อ 3.1.1 ส่วนที่เหลือ 150 คำนั้น ผู้วิจัยไม่ได้นำมาวิเคราะห์ เพราะเป็นคำที่ผู้บอกภาษาไม่รู้จัก ไม่แน่ใจเรื่องความหมาย การออกเสียง และการใช้คำคำนั้น

3.4 การจัดระเบียบข้อมูล

ผู้วิจัยบันทึกคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญทั้งหมดลงในรายการคำยืมที่ใช้วิเคราะห์ 415 คำ ต่อจากนั้น ได้จัดกลุ่มคำยืมออกเป็นรายการคำที่จำแนกคำยืมเพื่อการศึกษาในหัวข้อต่างๆ ได้แก่ พยัญชนะ สระ ลักษณะน้ำเสียง โครงสร้างพยางค์ และโครงสร้างคำ เพื่อให้สะดวกต่อการวิเคราะห์ในขั้นตอนต่อไป คำยืมคำเดียวกันอาจใช้ซ้ำเพื่อการวิเคราะห์ในหลายหัวข้อได้

3.5 การวิเคราะห์ข้อมูล

3.5.1 ผู้วิจัยได้วิเคราะห์การปรับเปลี่ยนเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญโดยอิงแนวคิดทฤษฎีสัทวิทยาหน่วยเสียง เพื่อวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนเสียงของคำยืมในด้านต่างๆ ได้เปรียบเทียบการออกเสียงคำยืมแต่ละคำของผู้บอกภาษาแต่ละคนว่าเหมือนหรือแตกต่างกันอย่างไร หากมีความแตกต่างที่เห็นได้ชัดเจน ก็จะวิเคราะห์ว่าคำยืมคำนั้นสามารถออกเสียงได้มากกว่า 1 แบบ และนำไปวิเคราะห์แยกต่างหากเหมือนเป็นอีกคำหนึ่ง หากมีการออกเสียงที่เป็นการออกเสียง

แบบเน้นหรือแบบอ่านตามตัวหนังสือรวมอยู่ด้วย ก็จะไม่นำการออกเสียงแบบเน้นของคำคำนั้นมาวิเคราะห์ เพราะไม่ใช่วัตถุประสงค์ของการวิจัย

3.6 การนำเสนอผล

ในการนำเสนอเนื้อหาของผลการวิจัย ได้แบ่งออกเป็น 9 บท ดังต่อไปนี้

บทที่ 1 บทนำ

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย

บทที่ 4 ระบบเสียงภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษามอญ

บทที่ 5 การถ่ายอักษรคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ

บทที่ 6 การปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์

บทที่ 7 การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ

บทที่ 8 การปรับเปลี่ยนเสียงสระ

บทที่ 9 สรุปผล อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

ในแต่ละบทจะนำเสนอด้วยการบรรยายประกอบการยกตัวอย่าง และบางกรณีจะแสดงด้วยตาราง

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 4

ระบบเสียงภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษามอญ

เพื่อความเข้าใจการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตให้ดียิ่งขึ้น ผู้วิจัยจึงนำเสนอระบบเสียงภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษามอญไว้ในบทนี้เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการวิเคราะห์และบรรยายเกี่ยวกับการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ เสียงสระ ลักษณะน้ำเสียง และโครงสร้างพยางค์

4.1 ระบบเสียงภาษาบาลี

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาบาลีที่ Geiger (1996) ได้วิเคราะห์และนำเสนอด้วยอักษรโรมัน (romanization) แบบที่นิยมในกลุ่มผู้ศึกษาภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ใหม่และนำเสนอโดยใช้สัทอักษรของสมาคมสัทศาสตร์สากล (IPA – International Phonetic Association) ดังนี้

4.1.1 ระบบพยัญชนะภาษาบาลี

พยัญชนะภาษาบาลี มี 33 หน่วยเสียง ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.1

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ตารางที่ 4.1 ระบบพยัญชนะภาษาบาลี

ลักษณะการออกเสียง		ฐานกรณ์		ริมฝีปาก	ฟิ้น	ปุ่ม เหงือก	ลิ้น งอ	หลังปุ่ม เหงือก ¹	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
		ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก ล่าง-ฟิ้นบน							
กัก	ไม่ก้อง	ไม่มีกลุ่มลม	p		t̪		t̪	tʃ	k	
		มีกลุ่มลม	p ^h		t̪ ^h		t̪ ^h	tʃ ^h	k ^h	
	ก้อง	ไม่มีกลุ่มลม	b		ɖ		ɖ	dʒ	g	
		มีกลุ่มลม	b ^h		ɖ ^h		ɖ ^h	dʒ ^h	g ^h	
นาสิก			m		ɳ		ɳ	ɲ	ŋ	
เสียดแทรก						s				h
ข้างลิ้น	ไม่มีกลุ่มลม					l	l̥			
	มีกลุ่มลม						l̥ ^h			
ลิ้นกระทบ (flap)							ɽ			
เปิด				v				j		

พยัญชนะเกือบทุกหน่วยเสียงเป็นพยัญชนะต้นได้ ยกเว้น /ŋ/ และไม่ค่อยพบ /d/ เป็นพยัญชนะต้น² มีพยัญชนะเพียง 19 หน่วยเสียง เท่านั้น ที่ปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย³ ได้ ส่วนพยัญชนะที่ไม่เคยปรากฏเป็นพยัญชนะท้าย คือ พยัญชนะกัก มีกลุ่มลม ได้แก่ /p^h/ /t̪^h/ /t̪^h/ /tʃ^h/ /k^h/ /b^h/ /ɖ^h/ /ɖ^h/ /dʒ^h/ g^h/ และพยัญชนะเหลว /v/ /l̥/ /l̥^h/ /ɽ/

¹ ผู้ศึกษาภาษาบาลีสันสกฤตบางคนกล่าวว่าหน่วยเสียงพยัญชนะกลุ่มนี้เป็นพยัญชนะฐานเพดานแข็ง (palatal) และกล่าวว่าไม่มีพยัญชนะกักเสียดแทรก (affricate) ในภาษาบาลีสันสกฤต ดังนั้นจึงใช้ศัพท์อักษรแทนหน่วยเสียง /tʃ/ /tʃ^h/ /dʒ/ /dʒ^h/ ซึ่งผู้วิจัยใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็น /c/ /c^h/ /j/ /j^h/

² พยัญชนะต้นในที่นี้ คือ พยัญชนะต้นในพยางค์ใดก็ได้ในคำ

³ พยัญชนะท้าย หรือ ศัพท์สะกด ในที่นี้ คือ พยัญชนะท้ายในพยางค์ใดก็ได้ในคำ

4.1.2 ระบบสระภาษาบาลี

สระภาษาบาลีมี 2 ประเภท คือ สระปกติ และสระนาสิก

สระปกติ (oral vowel) คือ สระที่มีการออกเสียงโดยใช้ลมจากช่องปากเท่านั้น มี 8 หน่วยเสียง เป็นสระเดี่ยวทั้งหมด สระ 6 หน่วยเสียง คือ /a/ /a:/ /i/ /i:/ /u/ /u:/ มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาว ส่วนสระ /e/ /o/ ไม่มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวที่มีนัยสำคัญ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.2

ตารางที่ 4.2 สระปกติภาษาบาลี

ตำแหน่งของลิ้น รูปลักษณะของริมฝีปาก	หน้า	หลัง
	ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
ปิด	i i:	u u:
กึ่งปิด	e	o
เปิด	a ⁴ a:	

นอกจากสระปกติ (oral vowel) แล้ว ภาษาบาลียังมีสระนาสิก (nasal vowel) หรือสระขึ้นจมูก 5 หน่วยเสียง เป็นสระเดี่ยวทั้งหมด คือ /ã/ /ĩ/ /ũ/ /ẽ/ /õ/ ความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวไม่มีนัยสำคัญ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.3

ตารางที่ 4.3 สระนาสิกภาษาบาลี

ตำแหน่งของลิ้น รูปลักษณะของริมฝีปาก	หน้า	หลัง
	ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
ปิด	ĩ	ũ
กึ่งปิด	ẽ	õ
เปิด	ã	

⁴หน่วยเสียงสระ /a/ ในภาษาบาลีมีรูปแปรเป็น [a] ในพยางค์ลงน้ำหนัก และ [ə] ในพยางค์ไม่ลงน้ำหนัก

4.1.3 โครงสร้างพยางค์ภาษาบาลี

พยางค์ในภาษาบาลีมีโครงสร้าง 2 ประเภท คือ พยางค์เปิด⁵ และพยางค์ปิด⁶

พยางค์เปิด เป็นพยางค์ที่สามารถปรากฏในทุกตำแหน่งในคำ

V ⁷	เช่น	/i.ti/ ‘ว่า’, /u.dzu/ ‘ตรง’
V:	เช่น	/a.ka.sa/ ‘อากาศ’, /ki.la/ ‘กีฬา’
CV	เช่น	/tu/ ‘แต่, ส่วน’, /ag.gi/ ‘ไฟ’
CV:	เช่น	/sa/ ‘เขา(ผู้หญิง)’, /dhi/ ‘ความคิด’
CCV	เช่น	/du/ ‘สอง’
CCV:	เช่น	/bja.dhi/ ‘ความป่วยไข้’, /dua.da.sa/ ‘สิบสอง’

พยางค์ปิด เป็นพยางค์ที่ไม่เคยปรากฏเป็นพยางค์ที่อยู่หน้าการหยุดเว้นระยะ (pause) นั่นคือ ไม่พบเป็นพยางค์สุดท้ายของคำหลายพยางค์

VC	เช่น	/it.t ^h a/ ‘ความอิจฉา, ความอยากได้’
CVC	เช่น	/mit.ta/ ‘มิตร’, /pub.ba/ ‘ก่อน’
CCVC	เช่น	/bja.h.ma/ ‘พระพรหม’, /bja.g ^h a/ ‘เสื่อ’
CCV:C	เช่น	/bja.h.ma.ṇa/ ‘พราหมณ์’, /sva.k.k ^h a.ta/ ‘กล่าวดีแล้ว’

4.2 ระบบเสียงภาษาสันสกฤต

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาสันสกฤตที่ Williams (1962) ได้วิเคราะห์ไว้และนำเสนอด้วยอักษรโรมัน (romanization) แบบที่นิยมในกลุ่มผู้ศึกษาภาษาบาลีและภาษาสันสกฤต ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์ใหม่และนำเสนอ โดยใช้ตัวย่อของ IPA ดังนี้

⁵ พยางค์เปิด (unchecked syllable) คือพยางค์ที่ไม่มีพยัญชนะท้าย

⁶ พยางค์ปิด (checked syllable) คือพยางค์ที่มีพยัญชนะท้าย

⁷ โครงสร้างพยางค์ที่ไม่มีพยัญชนะต้น V(V)(C) พบในพยางค์แรกของคำหลายพยางค์เท่านั้น

4.2.1 ระบบพยัญชนะภาษาสันสกฤต

พยัญชนะภาษาสันสกฤต มี 34 หน่วยเสียง ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.4

ตารางที่ 4.4 ระบบพยัญชนะภาษาสันสกฤต

ฐานกรณ์ ลักษณะการออกเสียง			ริมฝีปาก		ฟัน	ปุ่มเหงือก		ลิ้น งอ	หลังปุ่ม เหงือก ⁸	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
			ริม ฝีปาก	ริมฝีปาก ล่าง-ฟันบน		ปุ่มเหงือก - เพดานแข็ง	ปุ่ม เหงือก				
กัก	ไม่ ก้อง	ไม่มีกลุ่มลม	p		t̪			t̪	tʃ	k	
		มีกลุ่มลม	p ^h		t̪ ^h			t̪ ^h	tʃ ^h	k ^h	
	ก้อง	ไม่มีกลุ่มลม	b		d̪			d̪	dʒ	g	
		มีกลุ่มลม	b ^h		d̪ ^h			d̪ ^h	dʒ ^h	g ^h	
นาสิก			m		ŋ			ŋ	ɲ	ɳ	
เสียดแทรก						ç	s	ʃ			h
ข้างลิ้น							l	ɭ			
ลิ้นกระทบ (flap)								ɻ			
เปิด				v					j		

พยัญชนะเกือบทุกหน่วยเสียงสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ ยกเว้น/ɳ/ และไม่ค่อยพบ /ɭ/ เป็นพยัญชนะต้น พยัญชนะทุกหน่วยเสียงสามารถเป็นพยัญชนะท้ายได้ ยกเว้น /ɭ/

⁸ผู้ศึกษาภาษาบาลีสันสกฤตบางคนกล่าวว่าหน่วยเสียงพยัญชนะกลุ่มนี้เป็นพยัญชนะฐานเพดานแข็ง (palatal) และกล่าวว่าไม่มีพยัญชนะกักเสียดแทรก (affricate) ในภาษาบาลีสันสกฤต ดังนั้นจึงใช้สัญลักษณ์แทนหน่วยเสียง /tʃ/ /tʃ^h/ /dʒ/ /dʒ^h/ ซึ่งผู้วิจัยใช้ในวิทยานิพนธ์เล่มนี้เป็น /c/ /c^h/ /j/ /j^h/

4.2.2 ระบบสระภาษาสันสกฤต

สระภาษาสันสกฤตมี 2 ประเภท คือ สระปกติ และสระนาสิก เช่นเดียวกับภาษาบาลี

สระปกติ (oral vowel) คือ สระที่มีการออกเสียง โดยลมจากช่องปากเท่านั้น มี 14 หน่วยเสียง เป็นสระเดี่ยว 8 หน่วยเสียง ได้แก่ สระที่มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาว 6 หน่วยเสียง คือ /a/ /a:/ /i/ /i:/ /u/ /u:/ และสระที่ไม่มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาว 2 หน่วยเสียง คือ /e/ /o/ สระประสม 2 หน่วยเสียง คือ /ai/ /au/ นอกจากนี้ยังมีพยัญชนะที่ทำหน้าที่เหมือนสระ คือ พยัญชนะก่อกพยางค์ (syllabic consonant) ซึ่งสามารถเป็นแกนของพยางค์ได้ ตำราไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตดั้งเดิมกำหนดให้เป็นสระอีก 4 หน่วยเสียงซึ่งมีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวเหมือนสระเดี่ยว คือ /ṛ/ /ṛ:/ /ḷ/ และ /ḷ:/ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.5

ตารางที่ 4.5 สระปกติภาษาสันสกฤต

ตำแหน่งของลิ้น รูปลักษณะของริมฝีปาก	หน้า	หลัง
	ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
ปิด	i i:	u u:
กึ่งปิด	e	o
เปิด	a ⁹ a:	
สระประสม	ai au	
พยัญชนะที่ก่อกพยางค์	ṛ, ṛ, ḷ, ḷ	

สระนาสิก (nasal vowel) คือ สระขึ้นจมูกซึ่งเวลาออกเสียง กระแสลมจะออกทางช่องปากและช่องจมูก มี 14 หน่วยเสียงเท่ากับสระปกติ เป็นสระเดี่ยว 8 หน่วยเสียง ได้แก่ สระที่มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาว 6 หน่วยเสียง คือ /ã/ /ã:/ /ĩ/ /ĩ:/ /ũ/ /ũ:/ และสระที่ไม่มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาว 2 หน่วยเสียง คือ /ẽ/ /õ/ สระประสม 2 หน่วยเสียง คือ /ãi/ /ãu/ นอกจากนี้ยังมีพยัญชนะที่ทำหน้าที่เหมือนสระ คือ เป็นพยัญชนะก่อกพยางค์ (syllabic consonant) ซึ่งสามารถเป็นแกนของพยางค์ ตำราไวยากรณ์ภาษาสันสกฤตดั้งเดิมกำหนดให้เป็นสระด้วยอีก 4 หน่วยเสียง

⁹หน่วยเสียงสระ /a/ ในภาษาสันสกฤตมีรูปแปรเป็น [a] ในพยางค์ลงน้ำหนัก และ [ə] ในพยางค์ไม่ลงน้ำหนัก

เป็นสระที่มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวเหมือนสระเดี่ยว คือ /ĩ/ /ĩ̄/ /ĩ̇/ /ĩ̈/ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.6

ตารางที่ 4.6 สระนาสิกภาษาสันสกฤต

ตำแหน่งของลิ้น รูปลักษณะของริมฝีปาก	หน้า	หลัง
	ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
ปิด	ĩ ĩ̄:	ĩ̇ ĩ̈:
กึ่งปิด	ẽ	õ
เปิด	ã ã̄:	
สระประสม	ãi ãu	
พยัญชนะก่อกำบัง	ĩ̄ĩ̇ ĩ̇ĩ̄	

4.2.3 โครงสร้างพยางค์ภาษาสันสกฤต

พยางค์ในภาษาสันสกฤตมีโครงสร้าง 2 ประเภท คือ พยางค์เปิด และพยางค์ปิด
พยางค์เปิด เป็นพยางค์ที่พบได้ในทุกตำแหน่งในคำ

v ¹⁰	เช่น	/i.ha/ ‘ที่นี่’, /u.da:ɹa/ ‘โอรุข’
v:	เช่น	/a:ka:ɹa/ ‘อากาศ’, /a:ju.d ^h a/ ‘อาวุธ’
vv	เช่น	/au.ɹa.d ^h a/ ‘ขา’, /ai.ka/ ‘เป็นหนึ่ง, เกี่ยวกับหนึ่ง’
cv	เช่น	/gu.ɹu/ ‘ครู’, /ag.ni/ ‘ไฟ’
cv:	เช่น	/pa:ɹa/ ‘บ่วงบาศก์’, /d ^h ia:tu/ ‘ผู้สร้าง’
cvv	เช่น	/lau.ki.ka/ ‘เนื่องด้วยโลก’, /nau/ ‘เรือ’
cc(C)(C)v ¹¹	เช่น	/kɹi.ja:/ ‘การกระทำ’, /stɹa.jas/ ‘ผู้หญิงหลายคน’ /stɹa.ga:ɹa/ ‘ที่พักของผู้หญิง’

¹⁰พยางค์เปิดที่ไม่มีพยัญชนะต้นพบเป็นพยางค์แรกของคำหลายพยางค์เท่านั้น

¹¹พยัญชนะควบกล้ำในภาษาสันสกฤตอาจมีได้สูงสุดถึงสี่เสียง

CC(C)(C)V:	เช่น	<u>b^h</u> .ja:.tɯ/ ‘พี่ชาย, น้องชาย’, <u>stɯ</u> ja:.di/ ‘ที่พักของผู้หญิง’, /stɯja:.dzi:.va/ ‘ผู้เลี้ยงชีพด้วยหญิงโสเภณี’
CC(C)VV ¹²	เช่น	/duai.pa/ ‘เกี่ยวกับทวีป’, /kɯsau.ma/ ‘ทำจากลินิน’, /stɯjai.ŋa/ ‘เกี่ยวกับผู้หญิง’

พยางค์ปิด เป็นพยางค์ที่ไม่พบเป็นพยางค์ที่อยู่หน้าการหยุดเว้นระยะ (pause) นั่นคือ ไม่พบเป็นพยางค์สุดท้ายของคำหลายพยางค์

VC	เช่น	/ab ^h .jak.ta/ ‘เป็นมัน’, /id ^h .ma/ ‘เชื้อเพลิง’
V:C	เช่น	/u:ŋ.mi/ ‘คลื่น’, /aŋ.ja/ ‘เจริญ’
VVC	เช่น	/aik.ɯa.va/ ‘ทำจากอ้อย’, /auŋ.ŋa/ ‘ทำจากขนสัตว์’
CVC	เช่น	/mit.ŋa/ ‘มิตร’, /b ^h ak.ti/ ‘ความภักดี’
CV:C	เช่น	/puŋ.va/ ‘ก่อน’, /di:p.ta/ ‘ซึ่งสองสว่าง’
CVVC	เช่น	/gauŋ.ja/ ‘ซึ่งมีรสหวาน’, /nail.ja/ ‘สีน้ำเงินเข้ม’
CCVVC	เช่น	/snaiq.d ^h ja/ ‘ความเป็นมันเลื่อม’
CC(C)(C)VC	เช่น	/sneh.ja/ ‘เป็นมันเลื่อม’, /tɯjaŋ.t ^h a/ ‘มีสามความหมาย’, /stɯjad ^h .jak.ɯa/ ‘ผู้ดูแลบาทบริจาริกาของกษัตริย์’
CC(C)(C)V:C	เช่น	/pɯa:h.na/ ‘ตอนเช้า’, /ɯja:h.va/ ‘ดอกบัว’, /stɯja:k ^h .ja:/ ‘ต้นปรีชังคุ’

4.3 ระบบเสียงภาษามอญ

จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับระบบเสียงภาษามอญ (Diffloth, 1984 ; Ferlus, 1984, 1985 ; Huffman, 1990; พรรณนัพนัน, 2525; ประเชิญ, 2528; เขวลักษณ์, 2530; และ พงศ์เกษม, 2533) พบว่า ผลการวิเคราะห์มีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากวิเคราะห์ภาษามอญต่างถิ่นกัน อย่างไรก็ตาม จากการทบทวนวรรณกรรมและการออกภาคสนามเพื่อเก็บข้อมูลภาษามอญที่พูดในตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ของผู้วิจัย ระบบเสียงภาษามอญนครชุมน์ มีรายละเอียดดังต่อไปนี้

¹²พบพยัญชนะควบกล้ำสูงสุดสามเสียงในโครงสร้างพยางค์ CC(C)VV

4.3.1 ระบบพยัญชนะภาษามอญ

พยัญชนะในภาษามอญ มีทั้งหมด 22 หน่วยเสียง ดังรายละเอียดในตารางที่ 4.7

ตารางที่ 4.7 ระบบพยัญชนะภาษามอญ

ฐานกรณ์ ลักษณะการออกเสียง			ริมฝีปาก			ปุ่ม เหงือก	เพดาน แข็ง	เพดาน อ่อน	เส้น เสียง
			ริมฝีปาก	ริมฝีปาก ล่าง-ฟันบน	ริมฝีปาก - เพดานอ่อน				
กัก	ไม่ก้อง	ไม่มีกลุ่มลม	p			t	c	k	?
		มีกลุ่มลม	p ^h			t ^h	c ^h	k ^h	
	ก้อง	b ¹³			d ¹⁴				
นาสิก			m			n	ɲ	ŋ	
เสียดแทรก				f ¹⁵		s			h
ข้างลิ้น						l			
ร้ว						r			
เปิด					w	j			

พยัญชนะทุกหน่วยเสียงเป็นพยัญชนะต้นได้ แต่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้เพียง 10 หน่วยเสียง คือ /p/ /t/ /c/ /k/ /ʔ/ /h/ /m/ /n/ /ɲ/ /ŋ/

4.3.2 ระบบสระภาษามอญ

สระในภาษามอญมีลักษณะน้ำเสียง (register) ที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ ซึ่งทำให้คำมีความแตกต่างกัน ได้แก่ ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 (/R₁/) และลักษณะน้ำเสียงที่ 2 (/R₂/) ซึ่งมีความแตกต่างกันในองค์ประกอบด้านคุณสมบัติน้ำเสียง ระดับเสียงสูงต่ำ และคุณสมบัติของสระ ดังนี้

¹³หน่วยเสียงพยัญชนะ /b/ ในภาษามอญมีการแปรอิสระเป็นเสียง [b] ~ [β]

¹⁴หน่วยเสียงพยัญชนะ /d/ ในภาษามอญมีการแปรอิสระเป็นเสียง [d] ~ [d̥]

¹⁵หน่วยเสียงพยัญชนะ /f/ ในภาษามอญมีการแปรอิสระเป็นเสียง [f] ~ [hw]

ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 /R₁/

น้ำเสียงปกติ (modal voice)

ระดับเสียงสูงกว่า (higher pitch)

สระปกติ

ลักษณะน้ำเสียงที่ 2 /R₂/

น้ำเสียงก้องมีลม (breathy voice)

ระดับเสียงต่ำกว่า (lower pitch)

สระที่มีลักษณะการเลื่อน (ongliding / offgliding)

อย่างไรก็ตาม ในการออกเสียงจริง ผู้พูดภาษามอญอาจไม่ใช้ความแตกต่างขององค์ประกอบทุกลักษณะเพื่อแยกลักษณะน้ำเสียงที่ 1 และลักษณะน้ำเสียงที่ 2 ออกจากกัน เช่น ในคำที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 2 บางครั้งปรากฏเพียงระดับเสียงที่ต่ำกว่า หรือปรากฏทั้งคุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำหุ้มและระดับเสียงที่ต่ำกว่า หรือแม้แต่ว่าปรากฏคุณสมบัติน้ำเสียงต่ำหุ้ม ระดับเสียงที่ต่ำกว่า และสระที่มีลักษณะการเลื่อน แต่ที่ผู้วิจัยพบบ่อยที่สุดในภาษามอญนครหุมนั้น คือ การใช้คุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดาสำหรับลักษณะน้ำเสียงที่ 1 และคุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำหุ้มสำหรับลักษณะน้ำเสียงที่ 2 เนื่องจากสระนำพาคุณสมบัติน้ำเสียงเช่นเดียวกับนำพาเสียงวรรณยุกต์ ในการถอดเสียง จึงใช้สัญลักษณ์แทนเสียงสระที่มีคุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดาเป็น V และใช้สัญลักษณ์แทนสระที่มีคุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำหุ้มเป็น Y

สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 1

สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 1 เป็นสระเดี่ยว 10 หน่วยเสียง และสระประสม 8 หน่วยเสียง ดังตารางที่ 4.8

ตารางที่ 4.8 สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 1 ในภาษามอญ

ตำแหน่งของลิ้น	หน้า	กลาง	หลัง	
	ไม่ห่อปาก		ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
ปิด	i	ə ¹⁶		u
กึ่งปิด	e		ɤ	o
กึ่งเปิด	ɛ			ɔ
เปิด	a			ɒ ¹⁷
สระประสม	ia ai ao ɔe ua oe ɔi ui			

¹⁶หน่วยเสียงสระ /ə/ ในภาษามอญ ปรากฏในพยางค์ลดรูปเท่านั้น

¹⁷หน่วยเสียงสระ /ɒ/ ในภาษามอญมีการแปรอิสระเป็นเสียง [ɒ] ~ [ɔɔ] ~ [ɔ]

สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 2
 สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 2 เป็นสระเดี่ยว 8 หน่วยเสียง และสระประสม
 7 หน่วยเสียง ดังตารางที่ 4.9

ตารางที่ 4.9 สระที่ปรากฏในพยางค์ที่มีลักษณะน้ำเสียงที่ 2 ในภาษามอญ

ตำแหน่งของลิ้นและ รูปลักษณะของริมฝีปาก	หน้า	กลาง	หลัง	
	ไม่ห่อปาก		ไม่ห่อปาก	ห่อปาก
ปิด	i			u
กึ่งปิด	e		ʉ	o
กึ่งเปิด	ɛ			
เปิด	a		ɑ ¹⁸	
สระประสม	ia ea ɛa ai ua ɔu ui			

4.3.3 โครงสร้างพยางค์ภาษามอญ

พยางค์ในภาษามอญมี 2 ประเภท คือ พยางค์เต็มรูปหรือพยางค์ลงเสียงหนัก และ พยางค์ลดรูปหรือพยางค์ไม่ลงน้ำหนัก

พยางค์เต็มรูป คือ พยางค์ลงเสียงหนักในภาษามอญ มี 4 ประเภท เป็นพยางค์เปิด 2 ประเภท และพยางค์ปิด 2 ประเภท ได้แก่

พยางค์เปิด

C(C)V เช่น /ti/ ‘ซาอ่อน’, /kro/ ‘ซอ’

C(C)VV¹⁹ เช่น /hə.mœ/ ‘แขก’, /plai/ ‘หนุ่ม’

¹⁸หน่วยเสียงสระ /ɑ/ ในภาษามอญมีการแปรอิสระเป็นเสียง [ɑ] ~ [ɑə]

¹⁹VV หมายถึง สระประสม ไม่ใช่สระเสียงยาว เพราะความสั้นยาวของเสียงสระไม่มีความสำคัญในระบบเสียงภาษามอญ

พยางค์ปิด

C(C)VC เช่น /pɔt/ ‘นวด’, /c^hjaɯ/ ‘ถ่านไม้’

C(C)VVC เช่น /hə.praoŋ/ ‘มะตาด’, /ŋə.ŋeah/ ‘ข้างนอก’

ส่วนพยางค์ลดรูป (reduced syllable) หรือ พยางค์ไม่ลงเสียงหนัก มี 3 ประเภท เป็นพยางค์เปิด 2 ประเภท และพยางค์ปิด 1 ประเภท ได้แก่

พยางค์เปิด

CV²⁰ เช่น /pe.tai/ ‘กระต่าย’, /se.hɔt/ ‘แรง, กำลั้ง’

Cə เช่น /hə.cit/ ‘เก้า’, /pe.rəh/ ‘เลว, ชั่ว’

พยางค์ปิด

CəN เช่น /səm.tem/ ‘เข้าใจ’, /kəm.cɔt/ ‘ความตาย’

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

²⁰ V ในโครงสร้างพยางค์ลดรูปประเภทนี้ คือ สระใดก็ได้ที่ไม่ใช่สระ /ə/ โดยสระ V จะลดรูปมาจากสระประสม VV ในพยางค์ที่การออกเสียงแบบเน้นหนัก

บทที่ 5

การถ่ายอักษรคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ

ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นภาษาที่ไม่มีอักษรเฉพาะเพื่อใช้เขียน ในอดีต การเขียนภาษาบาลีสันสกฤตใช้อักษรหลายชนิดในอินเดียเขียน ได้แก่ อักษรพรหมี อักษรปัลลวะ อักษรคุนธ เป็นต้น อักษรดังกล่าวมีอักษรวิธีที่รองรับระบบเสียงในภาษาทั้งสองได้ดี ในปัจจุบัน อักษรที่พัฒนามาจากอักษรยุคโบราณของอินเดียก็ยังใช้เขียนภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตรวมถึงภาษาในสาขาที่มีวิวัฒนาการมาจากภาษาดั้งเดิมในสาขาอินดิก (Indic) ด้วย นอกจากนี้ มีการปรับให้อักษรชนิดอื่นที่ไม่ใช่อักษรในกลุ่มอักษรอินเดียใช้เขียนภาษาบาลีสันสกฤตได้เพื่อความสะดวกในการศึกษาภาษาสันสกฤตในระดับนานาชาติ เช่น อักษร โรมัน

อักษรมอญพัฒนามาจากอักษรพรหมีในอินเดียซึ่งเป็นอักษรหนึ่งที่ใช้เขียนภาษาบาลีสันสกฤตในอดีต มีความสัมพันธ์กับอักษรในอินเดียและอักษรในหลายวัฒนธรรม โดยเฉพาะอักษรที่ใช้ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตัวอย่างเช่น อักษรสิงหล อักษรไทย อักษรเขมร เป็นต้น จึงสามารถใช้เขียนภาษาบาลีสันสกฤตได้ อักษรกลุ่มนี้มีลักษณะเด่น คือ มีอักษร 2 กลุ่ม ซึ่งแทนเสียงพยัญชนะและแทนเสียงสระ อักษรที่แทนเสียงพยัญชนะต้นเป็นอักษรที่เป็นหลักหรือแกนของพยางค์ มีสระเข้ามาประกอบในตำแหน่ง หน้า หลัง บน และได้พยัญชนะ ตัวอย่างเช่น ในคำว่า <๓๐๐< /tɿaŋ/ ‘เมื่อตั้ง’, <๓๐๑< /tɑ/ ‘ตาล’, <๓๐๒< /tɕeɪ/ ‘ดิน’, <๓๐๓< /tɑo/ ‘ข้างบน’, <๓๐๔< /tɒp/ ‘เหมือน’, <๓๐๕< /tɔ/ ‘ฝ้าย’ พยัญชนะ <๓๐๖< แทนเสียง /t/ ซึ่งเป็นหลักให้สระเกาะหรือประกอบอยู่ด้วยในพยางค์ ส่วนสระจะอยู่หน้า หลัง บน ล่าง หน้า-หลัง พยัญชนะก็ได้

ความหมายของการถอดอักษร หรือการถ่ายอักษร (transliteration) นั้น มีนักภาษาศาสตร์หลายคนได้ให้คำจำกัดความไว้ดังนี้

“ระบบการถอดอักษรประกอบด้วยการกำหนดให้อักษรลาติน (หรืออักษรกลุ่มอื่น) ตรงกับตัวเขียนในภาษาเดิม ทำให้สามารถเขียนภาษาเดิมนั้นได้ด้วยอักษรลาติน” (Bloomfield, 1964 : 90)

“ระบบการถอดอักษรเป็นระบบการถ่ายเสียงแบบหนึ่ง คือ การถ่ายเสียงของอักษรภาษาหนึ่งเป็นอักษรของอีกภาษาหนึ่ง” (Pie, 1965 : 113)

¹ ลูกศรชี้บอกตำแหน่งของรูปสระในคำ

“ระบบการถอดอักษรเป็นการเขียนสิ่งที่ได้เขียนหรือบันทึกไว้แล้วขึ้นใหม่ด้วยระบบการเขียนอีกระบบหนึ่ง และการถอดอักษรทำได้กับภาษาที่มีระบบการเขียนเท่านั้น” (Chao, 1968 : 45)

“ระบบการถอดอักษร คือ การถอดอักษรจากภาษาหนึ่งเป็นอักษรของอีกภาษาหนึ่งโดยมีกฎในการถอดอักษร และเน้นเรื่องการถ่ายหน่วยเสียงจากภาษาหนึ่งด้วยอักษรในอีกภาษาหนึ่ง” (Catford, 1965 : 50, 66)

จากแนวคิดดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่า ระบบการถอดอักษร คือ การถอดอักษรระหว่างภาษา 2 ภาษาแบบอักษรต่ออักษร โดยให้หน่วยเสียงที่แทนด้วยอักษรทั้ง 2 ภาษาใกล้เคียงกันที่สุด และทำได้เมื่อภาษาทั้งสองภาษาเป็นภาษาที่มีระบบการเขียน

ในบทนี้จะนำเสนอการถ่ายอักษรคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญที่เป็นการถ่ายอักษรแทนหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตด้วยสัทอักษรแทนหน่วยเสียงภาษามอญซึ่งพยายามให้ใกล้เคียงกันมากที่สุด²

5.1 การถ่ายอักษรแทนเสียงพยัญชนะ

อักษรแทนเสียงพยัญชนะในภาษามอญมีทั้งหมด 35 รูป³ เป็นพยัญชนะที่มีวิวัฒนาการมาจากรูปพยัญชนะในอักษรปัลลวะของอินเดีย 32 รูป⁴ คือ <k>⁵ <kh> <g> <gh> <ŋ> <c> <ch> <j> <jh> <ñ> <ṭ> <ṭh> <ḍ> <ḍh> <ṇ> <t> <th> <d> <dh> <n> <p> <ph> <bh> <m> <y> <r> <l> <ḷ> <v> <h> <s> ซึ่งสามารถเทียบเคียงกับหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตได้ 32 หน่วยเสียง⁶ ตามลำดับ คือ /k/ /kʰ/ /g/ /gʱ/ /ŋ/ /t/ /tʰ/ /dʒ/

²ผู้วิจัยไม่กล่าวถึงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญที่มีการปรับเปลี่ยนเสียงให้แตกต่างจากคำในภาษาผู้ให้ เพราะไม่ใช้การถ่ายอักษรที่แทนหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรมอญ แต่เป็นการบันทึกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งถูกปรับเปลี่ยนให้แตกต่างออกไปแล้วในภาษามอญ

³ผู้วิจัยใช้การเขียนอักษรมอญตามแบบอักษรวิธีในพจนานุกรมมอญ-ไทย ฉบับมอญสยาม (2548) ซึ่งเป็นอักษรวิธีมอญในปัจจุบันซึ่งเข้ากันได้กับแบบอักษร (font) ที่ผู้วิจัยใช้เขียนอักษรมอญ คือ AIMon

⁴อักษรมอญมีหลายแบบ แต่ละแบบมีรูปลักษณะที่แตกต่างกันบ้าง แต่สามารถใช้สื่อสารได้ แบบที่พบมากในประเทศไทยคืออักษรมอญแบบตัวเขียนในใบลาน ซึ่งแตกต่างจากอักษรมอญที่ใช้ในคอมพิวเตอร์ซึ่งสร้างขึ้นจากแบบอักษรมอญที่นิยมใช้ในเทศพม่า

⁵การถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรโรมัน (romanization) ได้ในภาคผนวก

⁶ในปัจจุบัน ไม่มีอักษรมอญที่ใช้แทนหน่วยเสียง /lʰ/ ในภาษาบาลี และหน่วยเสียง /s/ /ç/ ในภาษาสันสกฤต

/dʒ^h/ /ŋ/ /t/ /t^h/ /d/ /d^h/ /n/ /t/ /t^h/ /d/ /d^h/ /ŋ/ /p/ /p^h/ /b/ /b^h/ /m/ /j/ /ɲ/ /l/ /l̥/ /v/ /h/ /s/ ส่วนอักษรอีก 3 ตัว คือ <๑> และ <๘> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /b/ และ <๒> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /ʔ/ เป็นอักษรที่มีในอักษรวิธิมอญเท่านั้น รูปพยัญชนะในภาษามอญมี 3 ประเภท ทั้ง 3 ประเภทสามารถแทนหน่วยเสียงพยัญชนะเดียวกัน แต่มีหน้าที่ต่างกันในอักษรวิธิมอญ ได้แก่

1. อักษรตัวเต็ม คือ อักษรแทนพยัญชนะเดี่ยว พยัญชนะควบกล้ำตัวที่หนึ่ง และแทนพยัญชนะท้ายซึ่งมีเครื่องหมาย < ๐ > กำกับอยู่เหนือพยัญชนะเพื่อแสดงว่าเป็นพยัญชนะท้ายแต่เมื่อมีพยัญชนะต้นของพยางค์ต่อไปซ้อนอยู่ข้างใต้ ไม่ต้องมีเครื่องหมายนี้บนพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 1-4⁷

- ตัวอย่างที่ 1 < ๐๑ > /l̥ɛa/ ‘เล่า’
 ตัวอย่างที่ 2 < ๐๒ > /k̥lɯŋ/ ‘ขาว’
 ตัวอย่างที่ 3 < ๐๓ > /cut/ ‘ใส่’
 ตัวอย่างที่ 4 < ๐๔ > /cak.k^hao/ ‘กระดาย’

2. อักษรตัวเชิง คือ อักษรแทนพยัญชนะควบกล้ำตัวที่สองหรือพยัญชนะที่ซ้อนอยู่ข้างหน้าหรือข้างใต้พยัญชนะอื่นข้างบน มักมีรูปลักษณะเหมือนอักษรตัวเต็มแต่มีขนาดเล็กกว่า บางครั้งอาจเปลี่ยนรูป อักษรตัวเชิงจึงอาจมีมากกว่า 1 ตัว ที่แทนพยัญชนะเดียวกัน ดังตัวอย่างที่ 5-8

- ตัวอย่างที่ 5 < ๐๕ > /mə.n̥ih/ ‘คน’
 ตัวอย่างที่ 6 < ๐๖ > /kə.ma/ ‘แฝด’
 ตัวอย่างที่ 7 < ๐๗ > /prua/ ‘ฝน’
 ตัวอย่างที่ 8 < ๐๘ > /səm.tem/ ‘เข้าใจ’

3. อักษรลดรูป คืออักษรแทนพยัญชนะท้ายบางตัวที่ลดรูปเป็นเครื่องหมายบนพยัญชนะต้นหรือสระ ดังตัวอย่างที่ 9-11

- ตัวอย่างที่ 9 < ๐๙ > /sac/ ‘ชนิด, ประเภท’
 ตัวอย่างที่ 10 < ๐๑๐ > /sai/ ‘พอม’
 ตัวอย่างที่ 11 < ๐๑๑ > /tə.kwʔ/ ‘เกาะ, ทวีป’

⁷ การถ่ายถอดเสียงคำมอญที่ยกมาเป็นตัวอย่างในบทนี้ทั้งหมดเป็นการถ่ายถอดเสียงแบบกว้าง

จากตัวอย่างข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า พยัญชนะในภาษามอญเขียนได้ด้วยอักษรอย่างน้อย 2 ประเภท อักษรทุกตัวมีชื่อเรียกประจำ ชื่อเรียกของอักษรแต่ละตัวขึ้นต้นด้วยเสียงพยัญชนะที่อักษรเหล่านี้ แทนหน่วยเสียง ตัวอย่างเช่น อักษร <က> มีชื่อเรียกว่า “kaʔ” ใช้แทนหน่วยเสียง /k/ ดูตารางที่ 5.1

ตารางที่ 5.1 ชื่อเรียกพยัญชนะและรูปพยัญชนะในภาษามอญ

อักษร มอญ ตัวเต็ม	อักษร มอญ ตัวเชิง	อักษร มอญ ลครูป	ชื่อเรียก อักษร มอญ	อักษร มอญ ตัวเต็ม	อักษร มอญ ตัวเชิง	อักษร มอญ ลครูป	ชื่อเรียก อักษร มอญ
က	က	ᵀ	kaʔ	ခ	ခ		t ^h eaʔ
ခ	ခ		k ^h aʔ	န	န		neʔaʔ
ဂ	ဂ		keʔaʔ	ပ	ပ		paʔ
ဃ	ဃ		k ^h eaʔ	ဖ	ဖ		p ^h aʔ
င	င	ᵇ	ŋeʔaʔ	ဗ	ဗ		peʔaʔ
စ	စ		caʔ	တ	တ		p ^h eaʔ
ဆ	ဆ		c ^h aʔ	မ	မ , င	ᵇ	meʔaʔ
ဇ	ဇ		ceʔaʔ	ယ	ယ	ᵇ	jeʔaʔ
ဇူ	ဇူ		c ^h eaʔ	ရ	ရ		reʔaʔ
ည	ည		neʔaʔ	လ	လ		leʔaʔ
တ	တ		taʔ	ဠ	-		laʔ
ဒ	ဒ		t ^h aʔ	ဝ	ဝ		weʔaʔ
သ	သ		daʔ	တ	တ , ဂ	ᵇ	haʔ
ဗ	ဗ		t ^h eaʔ	သ	သ		saʔ
ဗာ	ဗာ		naʔ	ခ	ခ		baʔ
တ	တ		taʔ	ဗ	-		beʔaʔ
ဝ	ဝ		t ^h aʔ	အ	အ	ᵇ	?aʔ
ဒ	ဒ		teʔaʔ				

รูปพยัญชนะในภาษามอญใช้ถ่ายอักษรจากอักษรอินเดียได้ 32 รูป และแทนหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตได้ 34 หน่วยเสียง ยกเว้น /tʰ/ ซึ่งไม่พบในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ อาจใช้รูปพยัญชนะรูปเดียวกันถ่ายอักษรรูปพยัญชนะซึ่งแทนหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตได้ทั้งเมื่อเป็นพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย หรือในบางกรณีอาจใช้รูปพยัญชนะมากกว่า 1 รูปในการถ่ายอักษร ดังนี้

รูปพยัญชนะ <k> ซึ่งแทนเสียง /k/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <ก> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /k-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <ค> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-k/ หรือ /-c/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 12-15

ตัวอย่างที่ 12 /kɑː.ŋa/ (ป.ส.) > <กจ> /ka/ (ม.) ‘งาน, กิจ’

ตัวอย่างที่ 13 /tʃak.ka/ (ป.) [tʃak.kɿ] (ส.) > <จค> /cak/ (ม.) ‘ล้อ’

ตัวอย่างที่ 14 /sik.kʰa/ (ป.) > <สิคจ> /sɿc.kʰa/ (ม.)
‘ศึกษา, การศึกษาทางธรรม’

ตัวอย่างที่ 15 /tak.ka.si.la/ (ป.) > <ตคจสิ> /tak.kə.sɿ/ (ม.)
‘เมืองตักกสิลา’

รูปพยัญชนะ <kh> ซึ่งแทนเสียง /kʰ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <ก> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /kʰ-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <ค> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-k/ หรือ /-c/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 16-18

ตัวอย่างที่ 16 /kʰan.dʰa/ (ป.) > <จค> /kʰɿn/ (ม.) ‘ส่วน, ตอน, ชั้น’

ตัวอย่างที่ 17 /su.kʰa/ (ป.ส.) > <สจค> /sɿk/ (ม.) ‘สุข, รวย’

ตัวอย่างที่ 18 /li.kʰa/ (ป.ส.) > <ลจค> /lɿc/ (ม.) ‘หนังสือ’

รูปพยัญชนะ <g> ซึ่งแทนเสียง /g/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <ก> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /kʰ-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่าย

อักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-k/ หรือ /-c/ เมื่อเป็นพยัญชนะ
สุดท้ายในคำ หรือถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-k/ ในภาษามอญ
เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 19-22

- ตัวอย่างที่ 19 /gʷan.tʰa/ (ส.) > <ကြံ< /krɔ̃n/ (ม.) ‘ตำรา, คัมภีร์’
ตัวอย่างที่ 20 /mag.ga/ (ป.ส.) > <မက်< /mɛk/ (ม.) ‘มรรค’
ตัวอย่างที่ 21 /bʰa:ga/ (ป.ส.) > <ဘက်< /pʰãc/ (ม.) ‘ครึ่ง’
ตัวอย่างที่ 22 /du̯g.ga.ta/ (ป.) > <ဒုက္ခ< /tuk.kə.taʔ/ (ม.) ‘คนเจ็บใจ’

รูปพยัญชนะ <gh> ซึ่งแทนเสียง /gʰ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษร
ด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๗> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /kʰ-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย
ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-k/ หรือ /-c/ ในภาษามอญ ดัง
ตัวอย่างที่ 23-25

- ตัวอย่างที่ 23 /o.gʰa/ (ป.ส.) > <ဝဲ< /ʔao.kʰeaʔ/ (ม.)
‘ห้วงน้ำ, โสมสงสาร’
ตัวอย่างที่ 24 /me.gʰa/ (ป.ส.) > <မိုက်< /mɔ̃k/ (ม.) ‘เมฆ’
ตัวอย่างที่ 25 /ma:gʰa/ (ป.ส.) > <မာ< /mãc/ (ม.)
‘กลุ่มดาวมาฆะ. เดือนสาม’

รูปพยัญชนะ <ṅ> ซึ่งแทนเสียง /ŋ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วย
รูปพยัญชนะมอญ <๑< ซึ่งแทนหน่วยเสียง /ŋ-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษร
ด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-ŋ/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 26-27

- ตัวอย่างที่ 26 /aṅ.ga:ṅa/ (ป.ส.) > <အင်< /ʔə.ŋea/ (ม.) ‘วันอังคาร’
ตัวอย่างที่ 27 /saṅ.gʰa/ (ป.) > <ဝင်< /sãŋ/ (ม.) ‘สงฆ์’

รูปพยัญชนะ <c> ซึ่งแทนเสียง /tʃ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วย
รูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /c-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่าย
อักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ หรืออักษรมอญ <๓> ซึ่ง

แทนหน่วยเสียง /-c/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ และถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ ในภาษามอญ เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 28-31

- ตัวอย่างที่ 28 /tʃait̚.ɲa/ (ส.) > <๑> /cœ/ (ม.) ‘เดือนห้า’
 ตัวอย่างที่ 29 [/vi: tʃi/ (ป.) > <อริค> /ʔə.wɯc/ (ม.) ‘นรกอเวจี’
 ตัวอย่างที่ 30 /pi.sa: tʃa/ (ป.) > <ဝိဇ္ဇာဝတီ> /pɤŋ.sat/ (ม.) ‘ปีศาจ’
 ตัวอย่างที่ 31 /ti.ɲatʃ.tʃʰa:na/ (ป.) > <ဝိဇ္ဇာဝတီ> /tœ.rot.cʰan/ (ม.)
 ‘เดียรัจฉาน’

รูปพยัญชนะ <ch> ซึ่งแทนเสียง /tʃʰ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /cʰ-/ ในภาษามอญ (ไม่พบเป็นพยัญชนะท้ายในคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤต) ดังตัวอย่างที่ 32

- ตัวอย่างที่ 32 /atʃ.tʃʰa.ɲa/ (ป.) > <အဆေဝ်> /ʔə.cʰe/ (ม.) ‘นางฟ้า’

รูปพยัญชนะ <j> ซึ่งแทนเสียง /dʒ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /c-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ และถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ ในภาษามอญ เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 33-35

- ตัวอย่างที่ 33 /dʒu: dʒa.ka/ (ป.) > <ဇူက> /cɯ.cə.kaʔ/ (ม.) ‘ซุชก’
 ตัวอย่างที่ 34 /a.vidʒ.dʒa:/ (ป.) > <အဝိဇ္ဇာ> /ʔə.wit.cəa/ (ม.) ‘อวิชา’
 ตัวอย่างที่ 35 /e.ka.ɲa: dʒa/ (ป.ส.) > <ဇကရာတီ> /ʔe.ka.rat/ (ม.)
 ‘พระราช’

รูปพยัญชนะ <jh> ซึ่งแทนเสียง /dʒʰ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /cʰ-/ ในภาษามอญ (ไม่พบเป็นพยัญชนะท้ายในคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤต) ดังตัวอย่างที่ 36

- ตัวอย่างที่ 36 /dʒʰa:na/ (ป.) > <ဇာန်> /cʰan/ (ม.) ‘ฉาน’

รูปพยัญชนะ < ᨧ > ซึ่งแทนเสียง /ŋ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ᨧ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /ŋ-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ᨧ > เช่นกัน แต่แทนเสียง /-ŋ/ ในภาษามอญ เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 37-38

ตัวอย่างที่ 37 /ŋa:ŋa/ (ป.) > < ᨧᨧᨦ > /ŋan/ (ม.) ‘ญาณ’

ตัวอย่างที่ 38 /pʉn.ŋa/ (ป.) > < ᨧᨧᨦ > /pun.ŋa/ (ม.) ‘บุญ’

รูปพยัญชนะ < ᨧ > ซึ่งแทนเสียง /t/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ᨧ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /t-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ᨧ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ ในภาษามอญเช่นกัน เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 39-40

ตัวอย่างที่ 39 /pa.ti.ha:ŋi.ja/ (ป.) > < ᨧᨧᨦ > /pə.t̪e.ha/ (ม.)
‘ปาฏิหาริย์’

ตัวอย่างที่ 40 /d̪i.t̪ʰi/ (ป.) > < ᨧᨧᨦ > /tit̪.t̪ʰeʔ/ (ม.) ‘ทิลิ’

รูปพยัญชนะ < ᨧ > ซึ่งแทนเสียง /tʰ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ᨧ > หรือ < ᨧ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /tʰ-/ ในภาษามอญเช่นกัน (ไม่พบเป็นพยัญชนะท้ายในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต) ดังตัวอย่างที่ 41-42

ตัวอย่างที่ 41 /set̪.t̪ʰi:/ (ป.) > < ᨧᨧᨦ > /se.t̪ʰi/ (ม.) ‘เศรษฐี’

ตัวอย่างที่ 42 /kam.mat̪.t̪ʰa:ŋa/ (ป.) > < ᨧᨧᨦ > /kom.mə.t̪ʰan/ (ม.)
‘ศพ, กรรมฐาน’

รูปพยัญชนะ < ᨧ > ซึ่งแทนเสียง /d/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ᨧ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง [d-] หรือ [d̪-] ที่เป็นการแปรอิสระของ /d-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ᨧ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ ในภาษามอญ เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 43-44

ตัวอย่างที่ 43 /paŋ.d̪i.ta/ (ป.ส.) > <๐๓๓๓๓> /pən.d̪i.taʔ/ (ม.) ‘บัณฑิต’

ตัวอย่างที่ 44 /vaɗ.d̪ʰa.ki/ (ป.) > <๐๓๓๓> /wot.tʰə.ki/ (ม.) ‘ช่างไม้’

รูปพยัญชนะ <dh> ซึ่งแทนเสียง /d̪ʰ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนเสียง /tʰ-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนเสียง /-t/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 45-46

ตัวอย่างที่ 45 /vaɗ.d̪ʰa.ki/ (ป.) > <๐๓๓๓> /wot.tʰə.ki/ (ม.) ‘ช่างไม้’

ตัวอย่างที่ 46 /a.ɾa:.d̪ʰa/ (ส.) > <๐๓๓๓> /ʔə.sat/ (ม.)

‘กลุ่มดาวอาสาฬ, เดือนแปด’

รูปพยัญชนะ <ṅ> ซึ่งแทนเสียง /ŋ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /n-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-n/ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ และถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-n/ ในภาษามอญ เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 47-49

ตัวอย่างที่ 47 /sa.ɾa.ṅa/ (ป.) /ɕa.ɾa.ṅa/ (ส.) > <๐๓๓๓> /sa.rə.naʔ/ (ม.)

‘สระณะ’

ตัวอย่างที่ 48 /bʰaṅ.da/ (ป.ส.) > <๐๓๓๓> /pʰən.daʔ/ (ม.) ‘ภัณฑ, สิ่งของ’

ตัวอย่างที่ 49 /pa.t̪i.bʰa:ṅa/ (ป.) > <๐๓๓๓> /pə.t̪ə.pʰaṅ/ (ม.)

‘ปฏิภาณ’

รูปพยัญชนะ <t> ซึ่งแทนเสียง /t/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /t-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๓> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ ในภาษามอญเช่นกัน ดังตัวอย่างที่ 50-52

ตัวอย่างที่ 50 /ti.ɳ.ʰi.ja/ (ส.) > <๐๓> /t̪ə/ (ม.) ‘เคียรลีย์’

ตัวอย่างที่ 51 /ɾat.ṅa/ (ส.) > <๐๓> /rot/ (ม.) ‘รัตนะ’

ตัวอย่างที่ 52 /nat.t^hi/ (ป.) > <๙๐๐๐> /not.t^hoei/ (ม.) ‘หมด, ไม่มี’

รูปพยัญชนะ <th> ซึ่งแทนเสียง /t^h/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /t^h-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ ดังตัวอย่างที่ 53- 54

ตัวอย่างที่ 53 /mi.t^hi.la:/ (ป.ส.) > <๐๐๐๐> /mit.t^ho/ (ม.) ‘เมืองมิถิลา’

ตัวอย่างที่ 54 /tʃak.ka.ɲa.t^ha/ (ป.) > <๐๐๐๐๐> /tʃak.kə.rot/ (ม.)
‘จักรยาน’

รูปพยัญชนะ <d> ซึ่งแทนเสียง /d/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /t-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ และถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ ในภาษามอญ เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 55-57

ตัวอย่างที่ 55 /dab.ba/ (ป.) > <๐๐> /təp/ (ม.) ‘ทัพ’

ตัวอย่างที่ 56 /pa.sa.da/ (ป.) > <๐๐๐๐> /pə.sat/ (ม.) ‘ปราสาท’

ตัวอย่างที่ 57 /sud.d^hi/ (ป.) > <๐๐๐๐> /sut.t^hi/ (ม.) ‘บริสุทธี’

รูปพยัญชนะ <dh> ซึ่งแทนเสียง /d^h/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /t^h-/ ในภาษามอญ (ไม่พบเป็นพยัญชนะท้าย ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต) ดังตัวอย่างที่ 58

ตัวอย่างที่ 58 [pa.d^ha.na] (ป.) > <๐๐๐> /pə.t^han/ (ม.) ‘ประธาน’

รูปพยัญชนะ <n> ซึ่งแทนเสียง /n/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๙> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /n-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่าย

อักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ຸ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-n/ ในภาษามอญเช่นกัน ดังตัวอย่าง
ที่ 59 - 61

- ตัวอย่างที่ 59 /na:ma/ (ป.ส.) > < ຸຸວິ > /nem/ (ม.) ‘นาม’
ตัวอย่างที่ 60 /n.ta.ɹa:ja/ (ป.ส.) > < ຸວິຸຸຸວິ > /n.tə.rai/ (ม.) ‘อันตราย’
ตัวอย่างที่ 61 /van.da:/ (ป.ส.) > < ຸວິ > /won/ (ม.) ‘ขอขมา’

รูปพยัญชนะ < p > ซึ่งแทนเสียง /p/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วย
รูปพยัญชนะมอญ < ๐ > ซึ่งเท่ากับหน่วยเสียง /p-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่าย
อักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ๐ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-p/ ในภาษามอญเช่นกัน ดังตัวอย่าง
ที่ 62 - 64

- ตัวอย่างที่ 62 /p.dʒa:/ (ป.ส.) > < ຸວິ > /pao.çəa/ (ม.) ‘บุชา’
ตัวอย่างที่ 63 /sap.pa:ja/ (ป.) > < ຸວິ > /sɔp.pai/ (ม.) ‘ที่สงบ, สัปบายะ’
ตัวอย่างที่ 64 /pa:pa/ (ป.ส.) > < ຸວິ > /pap/ (ม.) ‘บาป’

รูปพยัญชนะ < ph > ซึ่งแทนเสียง /p^h/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษร
ด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ๐ > ซึ่งเท่ากับหน่วยเสียง /p^h-/ ในภาษามอญ (ไม่พบเป็นพยัญชนะ
ท้ายในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต) ดังตัวอย่างที่ 65

- ตัวอย่างที่ 65 /pup.p^ha/ (ป.) > < ຸວິ > /pup.p^haʔ/ (ม.) ‘ดอกไม้, บุปผา’

รูปพยัญชนะ < b > ซึ่งแทนเสียง /b/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วย
รูปพยัญชนะมอญ < ๐ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /p-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่าย
อักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ๐ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-p/ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ
และถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ๐ > ซึ่งหน่วยแทนเสียง /-p/ ในภาษามอญ เมื่อมี
พยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 66 - 68

- ตัวอย่างที่ 66 /bo.d^hi/ (ป.ส.) > < ຸວິ > /p^həu.t^hiʔ/ (ม.) ‘โพธิ’
ตัวอย่างที่ 67 /dab.ba/ (ป.) > < ຸວິ > /top/ (ม.) ‘ทัพ’
ตัวอย่างที่ 68 /pub.ba/ (ป.) > < ຸວິ > /pup.pəaʔ/ (ม.) ‘ก่อน, ต้น’

รูปพยัญชนะ <bh> ซึ่งแทนเสียง /b^h/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /p^h-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๐> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-p/ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ ดังตัวอย่างที่ 69 - 70

ตัวอย่างที่ 69 /b^ho.dʒa.na/ (ป.ส.) > <๖๖๖๖๖๖> /p^həu.cɑŋ/ (ม.)
‘โภชนาหาร’

ตัวอย่างที่ 70 /laː.b^ha/ (ป.ส.) > <๖๖๖> /lep/ (ม.) ‘ลาก’

รูปพยัญชนะ <m> ซึ่งแทนเสียง /m/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /m-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-m/ ดังตัวอย่างที่ 71 - 73

ตัวอย่างที่ 71 /ma.haː.t^he.ɟa/ (ป.ส.) > <๑๖๖๑๑๑> /mə.t^he/ (ม.)
‘มหาเถระ’

ตัวอย่างที่ 72 /kam.ma/ (ป.) > <๑๑> /kəm/ (ม.) ‘กรรม’

ตัวอย่างที่ 73 /tʃam.pa/ (ป.ส.) > <๑๑๖> /cəm.pa/ (ม.) ‘ลั่นทม’

รูปพยัญชนะ <y> ซึ่งแทนเสียง /j/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /j-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๑๑> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-j/ หรือ -j/ เมื่อปรากฏหลังสระ /a หรือ ๑ หรือ ua / ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 74 - 77

ตัวอย่างที่ 74 /jūt.ti/ (ป.) > <๑๑๑๑> /jūt.tœi/ (ม.) ‘แน่แท้’

ตัวอย่างที่ 75 /u.paː.ɟa/ (ป.ส.) > <๑๑๑> /u.pai/ (ม.) ‘อุบาย’

ตัวอย่างที่ 76 /nis.sa.ɟa/ (ป.) > <๑๑๑๑> /nit.sœ/ (ม.) ‘นิสสัย’

ตัวอย่างที่ 77 /b^ha.ɟa/ (ป.ส.) > <๑๑> /p^hua/ (ม.) ‘ภัย’

(เดิมน่าจะเป็น p^huaj / p^huaj > p^hua)

รูปพยัญชนะ <r> ซึ่งแทนเสียง /r/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ၵ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /r-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ၀ > ซึ่งไม่ออกเสียงในภาษามอญปัจจุบัน⁸ ดังตัวอย่างที่ 78 - 79

ตัวอย่างที่ 78 /su.ɽa/ (ป.ส.) > < သူဇာ > /sao.ra/ (ม.) ‘สุรา’

ตัวอย่างที่ 79 /gaṇ.ḍ^ha.ɽva/ (ส.) > < ဂဏ္ဍ > /kən.t^ho/ (ม.) ‘คนธรรมดา’

รูปพยัญชนะ <l> ซึ่งแทนเสียง /l/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < လ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /l-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ၀ > ซึ่งไม่ออกเสียงในภาษามอญปัจจุบัน⁹ ดังตัวอย่างที่ 80 - 81

ตัวอย่างที่ 80 /ka.la/ (ป.ส.) > < ကာလ > /ka.la/ (ม.) ‘กาลเวลา’

ตัวอย่างที่ 81 /ka.l.pa/ (ส.) > < ကလ > /kə/ (ม.) ‘กลับ’

รูปพยัญชนะ <ḷ> ซึ่งแทนเสียง /ḷ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ၵ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /l-/ ในภาษามอญ (ไม่พบเป็นพยัญชนะท้ายในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต) ดังตัวอย่างที่ 82

ตัวอย่างที่ 82 /pa.ḷi/ (ป.) > < ပာဠိ > /pa.lœi/ (ม.) ‘บาลี’

รูปพยัญชนะ <ṣ> ซึ่งแทนเสียง /ṣ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ဝ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /w-/ และ /-w-/ ซึ่งเป็นเสียงที่ 2 ของพยัญชนะควบกล้ำ /kw-/ และถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ < ၀ > ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-p/ ในภาษามอญ⁹ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 83 - 86

ตัวอย่างที่ 83 /ṣa.dṣa.ṣā.sa/ (ป.) /ṣa.dṣa.ṣā.ṣa/ (ส.) > < ရာဇဝင် >

/rəa.ce.wɛŋ/ (ม.) ‘พงสาวดาร’

⁸Dimloch (1984) กล่าวว่า เสียงพยัญชนะท้าย /-r/ และ /-l/ เริ่มหายไปจากระบบเสียงภาษามอญสมัยกลาง ในอักษรวิธภาษามอญสมัยกลาง มีการแทนที่รูปพยัญชนะท้าย < ၵ > ซึ่งแทน /-r/ และ < လ > ซึ่งแทน /-l/ ด้วยรูปพยัญชนะท้าย < ၀ > ซึ่งไม่ออกเสียง

⁹ดูเชิงอรรถ 8

ตัวอย่างที่ 84 /dua:..ja/ (ป.ส.) > <๕๖> /kwɛa/ (ม.) ‘ทวาร’

ตัวอย่างที่ 85 /be.daŋ.ga/ (ป.) > <๕๖๓< > /pɛ.tɛŋ/ (ม.) ‘คัมภีร์ไตรเพท’

ตัวอย่างที่ 86 /dɔu.ja/ (ส.) > <๕๖๓< >¹⁰ /krɔp/ (ม.) ‘ทรัพย์’

รูปพยัญชนะ <h> ซึ่งแทนเสียง /h/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /h-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-h/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 87 - 88

ตัวอย่างที่ 87 /ho..ja/ (ป.ส.) > <๕๖๖๔> /hao.ra/ (ม.) ‘โหราจารย์’

ตัวอย่างที่ 88 /dɔvah/ (ส.) > <๕๖๖< > /foh¹¹/ (ม.) ‘ไข่’

รูปพยัญชนะ <s> ซึ่งแทนเสียง /s/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /s-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-h/ เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ และถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-t/ ในภาษามอญ เมื่อมีพยัญชนะอื่นตามมา ดังตัวอย่างที่ 89 - 91

ตัวอย่างที่ 89 /saŋ.k^ha/ (ป.) > <๕๖๖< > /saŋ/ (ม.) ‘สังข์’

ตัวอย่างที่ 90 /ma.nus.sa/ (ป.) > <๕๖๖๖> /me.nut.sa?/ (ม.) ‘มนุษย์’

ตัวอย่างที่ 91 /u.po.sa.t^ha/ (ป.) > <๕๖๖๖< > /u.poh/ (ม.) ‘อุโบสถ’

รูปพยัญชนะ <ʃ> ซึ่งแทนเสียง /ʃ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /s-/ ในภาษามอญ เมื่อเป็นพยัญชนะท้าย ถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖๖> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /-h/ ในภาษามอญ เหมือนการถ่ายอักษร /-s/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะสุดท้ายของคำ ดังตัวอย่างที่ 92 - 93

ตัวอย่างที่ 92 /sa:k.sī/ (ส.) > <๕๖๖๖< > /sak.sɛ/ (ม.) ‘สักขีพยาน’

¹⁰มีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ /-v/ > /-b/ จากนั้นปรับเปลี่ยน /-b/ > /-p/ ซึ่งถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๖>

¹¹ออกเสียงเป็น [cɔh] ในภาษามอญบางถิ่น

ตัวอย่างที่ 93 /ja:ŋ.t̪a/ (ส.) > <จระ> /rəah/ (ม.) ‘รัฐ, อาณาจักร’

รูปพยัญชนะ <ร> ซึ่งแทนเสียง /ɕ/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อเป็นพยัญชนะต้น ถ้ายกษรด้วยรูปพยัญชนะมอญ <๙> ซึ่งแทนหน่วยเสียง /s-/ ในภาษามอญ (ไม่พบเป็นพยัญชนะท้ายในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต) ดังตัวอย่างที่ 94

ตัวอย่างที่ 94 /ɕuk.t̪a/ (ส.) > <๙๓< /sɔk/ (ม.) ‘วันศุกร์’

จากคำอธิบายและตัวอย่างประกอบ 94 ตัวอย่าง ที่ได้นำเสนอข้างต้น สามารถสรุปสาระสาระสำคัญได้ดังตารางที่ 5.2

ตารางที่ 5.2 เปรียบเทียบอักษรมอญที่ใช้แทนเสียงพยัญชนะต้นและพยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤต

อักษรมอญ	พยัญชนะต้น ในภาษาบาลีสันสกฤต	พยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤต
က	/k/	/k/ /k ^h / /g/ /g ^h / /tʃ/
ခ	/k ^h /	-
ဂ	/g/	/g/
ဃ	/g ^h /	-
ဋ	/ŋ/	/ŋ/
စ	/tʃ/	/tʃ/
ဆ	/tʃ ^h /	-
ဇ	/dʒ/	/dʒ/
ဋ	/dʒ ^h /	-
ည	/ɲ/	/ɲ/
င	/t/	/t/
ဋ	/t ^h /	-
ဍ	/d/	/d/
ဎ	/d ^h /	-
ဏ	/n/	/n/
တ	/t/	/tʃ/ /dʒ/ /d ^h / /t/ /t ^h / /d/
ထ	/t ^h / /t ^h /	-
ဒ	/d/	/d/
ဓ	/d ^h /	-

อักษรมอญ	พยัญชนะต้นในภาษาบาลีสันสกฤต	พยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤต
ຣ	/n/	/n/ /ṅ/
ປ	/p/	/b/ /bʰ/ /p/ /v/
ູ	/pʰ/	-
ບ	/b/	/b/
ູ	/bʰ/	-
ມ	/m/	/m/
ູ	/j/	/ai/ /e/ /ua/ (เมื่อปรากฏหลังสระ /a/)
ຸ	/ɟ/	-
ລ	/l/	-
ຸ	/l/	-
ອ	/v/	/ɟ/ /l/
ູ	/h/	/h/ /s/ /sʰ/
ູ	/s/ /sʰ/ /ç/	/s/

5.2 การถ่ายอักษรเสียงสระ

ในภาษาบาลีมีสระ 8 หน่วยเสียง และทั้งหมดเป็นสระเดี่ยว ได้แก่ /a/ /a:/ /i/ /i:/ /u/ /u:/ /e/ /o/ ภาษาสันสกฤตนอกจากมีสระเหมือนภาษาบาลีแล้ว ยังมีพยัญชนะก่อกำพังก์ (syllabic consonant) อีก 4 หน่วยเสียง คือ /ɟ/ /ɟ:/ /l/ /l:/ ซึ่งในตำราภาษาสันสกฤตประเพณีถือว่าเป็นสระด้วย รวมทั้งมีสระประสม 2 หน่วยเสียง คือ /ai/ /au/ เพิ่มขึ้นมา จึงทำให้มีสระทั้งหมด 14 หน่วยเสียง สระทั้ง 14 หน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นสระปกติ (oral vowel)

นอกจากนี้ ภาษาบาลีสันสกฤตยังมีสระนาสิก หรือ สระเสียงขึ้นจมูกที่มีลมออกทางช่องจมูก (nasal vowel) สระนาสิกที่มีเหมือนกันในภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมี 5 หน่วยเสียง คือ /ã/ /ĩ/ /ũ/ /ẽ/ /õ/ และสระนาสิกที่มีในภาษาสันสกฤตเท่านั้น 9 หน่วยเสียง คือ /ã:/ /ĩ:/ /ũ:/ /ẽ:/ /õ:/ /ĩ:/ /ũ:/ /ẽ:/ /õ:/ นั่นคือ ภาษาบาลีมีสระนาสิก 5 หน่วยเสียง ส่วนภาษาสันสกฤตมีสระนาสิก 14 หน่วยเสียง

5.2.1 การถ่ายอักษรสระปกติ

ในอักษรวิธีมอญ มีรูปสระทั้งหมด 13 รูป คือ <အ အာ ၵ ၵိ ဥ ဥု ဇ ဇဲ အ
အံ အး အို> ซึ่งอักษรแต่ละตัวมีชื่อเรียกที่สัมพันธ์กับการออกเสียง รูปสระทั้ง 13 รูปนี้มี
วิวัฒนาการมาจากรูปสระในอักษรปัลลวะ 12 รูป คือ <a ā i ī u ū e o ai au am
ah>¹² นั่นคือ <အ အာ ၵ ၵိ ဥ ဥု ဇ ဇဲ အ
အံ အး> ตามลำดับ ส่วน
<အို> เป็นอักษรที่พบในอักษรวิธีมอญเท่านั้น รูปสระ 12 รูป นี้สามารถเทียบเคียงได้กับหน่วย
เสียงสระในภาษาบาลีสันสกฤต 10 หน่วยเสียง คือ/a/ /a:/ /i/ /i:/ /u/ /u:/ /e/ /o/ /ai/ /au/
ส่วนสระ <အံ> และ <အး> ผู้วิจัยคิดว่าไม่ได้มีวิวัฒนาการมาจากอักษรปัลลวะที่ใช้แทน
สระ แต่พัฒนามาจากเครื่องหมายในอักษรปัลลวะ คือ < ° > ซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากเครื่องหมาย
นฤกหิต <-ṃ> เขียนบนรูปสระเพื่อแสดงว่าสระนั้นเป็นสระนาสิก และ <း> ซึ่งมีวิวัฒนาการ
มาจากเครื่องหมายวิสรรค <-h> และแทนเสียงพยัญชนะท้าย /-h/

รูปสระในภาษามอญมี 2 ชนิด คือ รูปสระลอยหรือรูปสระชนิดเต็มที่ปรากฏในพยางค์ที่มี
/ʔ/ เป็นพยัญชนะต้น มี 13 รูป และสระจม ซึ่งเป็นส่วนของสระลดรูปที่ปรากฏอยู่ข้างหน้า ข้างหลัง
ข้างบน ข้างล่าง ข้างหน้า – ข้างหลัง รูปพยัญชนะในพยางค์ที่มีพยัญชนะต้นเป็นเสียงอื่นๆ (ยกเว้น
/ʔ-/) มี 12 รูป ดังแสดงในตารางที่ 5.3

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

¹²ดูการถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรโรมัน (romanization) ได้ในภาคผนวก

ตารางที่ 5.3 ชื่อเรียกสระและรูปสระในภาษามอญ 2 ชนิด คือ สระลอย และสระจม

ชื่อเรียกสระในภาษามอญ	รูปสระลอย	รูปสระจม
a?	အ	-
a	အဝ	-၁
i?	ဣ	ိ
i	ဣိ	ိ
u?	ဥ	ု
u	ဥု	ု
e	ဧ	ဲ-
ua	အဲ	ဲ-
o	ဧ	ဲ-၁
ao	အံ	ံ-
om	အံ	ံ-
ah	အး	း
o	အို	ိ

รูปสระในภาษามอญใช้ถ่ายอักษรในภาษาบาลีสันสกฤตได้ 9 หน่วยเสียง ยกเว้น <ɾ> ซึ่งแทนเสียง /ɾ/ ซึ่งถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะ <ရ> ผสมกับรูปสระ <° ' °> ส่วนรูปสระ <au> <ɿ> <ɿ> <ɿ> ซึ่งแทนเสียง /au/ /ɿ/ /ɿ/ /ɿ/ ไม่พบในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ในการถ่ายอักษร อาจใช้รูปสระมอญเดียวกันในการถ่ายอักษรหน่วยเสียงสระภาษาบาลีสันสกฤต หรือในบางกรณีอาจใช้อักษรมอญมากกว่า 1 ตัว ดังนี้

รูปสระ <a> ซึ่งแทนเสียง /a/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <အ> เมื่อพยัญชนะต้นเป็น /ʔ-/ แต่ไม่มีรูปปรากฏเมื่อตามหลังพยัญชนะอื่นๆ รูปสระนี้แทนหน่วยเสียงสระ /a/ /ɔ/ /ə/ /ɛ/ /o/ /ea/ ในภาษามอญ¹³ ดังตัวอย่างที่ 95 – 100

ตัวอย่างที่ 95 /pup.p^ha/ (ป.) > <ပုပု> /pup.p^haʔ/ (ม.) ‘ดอกไม้, บุปผา’

ตัวอย่างที่ 96 /p^ha.la/ (ป.ส.) > <ဖာ> /p^hɔ/ (ม.) ‘ผล’

¹³รูปสระในภาษามอญ 1 รูป แทนสระได้หลายหน่วยเสียง ขึ้นอยู่กับเสียงแวดล้อมต่างๆ เช่น พยัญชนะต้น พยัญชนะท้าย โครงสร้างพยางค์ เป็นต้น

- ตัวอย่างที่ 97 /ak.k^ha.ɲa/ (ป.) > <อวอ< /ʔə.k^hə/ (ม.) ‘อักษร’
 ตัวอย่างที่ 98 /mag.ga/ (ป.ส.) > <มก< /mɛk/ (ม.) ‘มรรค’
 ตัวอย่างที่ 99 /ga.ɲ.b^ha/ (ส.) > <ก< /ko/ (ม.) ‘กรรม’
 ตัวอย่างที่ 100 /pub.ba/ (ป.) > <บุ< /pup.peaʔ/ (ม.) ‘ก่อน, ต้น’

รูปสระ <ā> ซึ่งแทนเสียง /a:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <อว> เมื่อพยัญชนะต้นเป็น /ʔ-/ และด้วยรูปสระ <๖> เมื่อมีพยัญชนะอื่นๆ เป็นพยัญชนะต้น รูปสระ 2 รูปนี้แทนหน่วยเสียงสระ /a/ /e/ /ə/ /a/ /e/ /ɛa/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 101 -106

- ตัวอย่างที่ 101 /su.ɲa/ (ป.ส.) > <สุ< /səu.ra/ (ม.) ‘สุรา’
 ตัวอย่างที่ 102 /ba.ɲa.ɲa.si/ (ป.) > <บ< /pe.rea.ne.səe/ (ม.)
 ‘เมืองพาราณสี’
 ตัวอย่างที่ 103 /a.ju/ (ป.) > <อ< /ʔə.juk/ (ม.) ‘อายุ’
 ตัวอย่างที่ 104 /b^ha.ga/ (ป.ส.) > <บ< /p^hac/ (ม.) ‘ครึ่ง’
 ตัวอย่างที่ 105 /ɲa.ma/ (ป.ส.) > <ร< /rem/ (ม.) ‘พระราม’
 ตัวอย่างที่ 106 /gaɲ.ga/ (ป.ส.) > <ก< /kɛɲ.keə/ (ม.) ‘คงคา’

รูปสระ <i> ซึ่งแทนเสียง /i/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <อ< เมื่อพยัญชนะต้นเป็น /ʔ-/ และด้วยรูปสระ <๐> เมื่อมีพยัญชนะอื่นๆ เป็นพยัญชนะต้น รูปสระ 2 รูปนี้แทนหน่วยเสียงสระ /i/ /i/ /ə/ /ɪ/ /y/ /we/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 107-112

- ตัวอย่างที่ 107 /in.da/ (ป.) /in.dɲa/ (ส.) > <อิน< /ʔin/ (ม.) ‘พระอินทร์’
 ตัวอย่างที่ 108 /mit.ta/ (ป.) /mit.ɲa/ (ส.) > <มิ< /mit/ (ม.) ‘เพื่อน’
 ตัวอย่างที่ 109 /nim.mit.ta/ (ป.) /niɲ.mit.ɲa/ (ส.) > <นิ< /ʔə.mit/ (ม.)
 ‘นิมิต’
 ตัวอย่างที่ 110 /sik.k^hā/ (ป.) > <สิ< /sɪc.k^ha/ (ม.)
 ‘ศึกษา, การศึกษาทางธรรม’
 ตัวอย่างที่ 111 /li.k^ha/ (ป.ส.) > <ลิ< /lɪc/ (ม.) หนังสือ’
 ตัวอย่างที่ 112 /tʃe.ti.ja/ (ป.) > <เต< /ce.tɛʔ/ (ม.) ‘เจดีย์’

รูปสระ <ī> ซึ่งแทนเสียง /i:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <อิ> หรือ <อี> เมื่อพยัญชนะต้นเป็น /r-/ และด้วยรูปสระ <◦> และรูปสระ <◌◦> เมื่อมีพยัญชนะอื่นๆ เป็นพยัญชนะต้น รูปสระ 2 รูปนี้แทนหน่วยเสียง /i/ /i:/ /e/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 113-115

ตัวอย่างที่ 113 /pa:tʃi:ŋa/ (ป.) > <๑๑อิริ> /pə.cin/ (ม.) ‘ทิศตะวันออก’

ตัวอย่างที่ 114 /dʒi:vi.ta/ (ป.ส.) > <อีอิ> /ci.wi.taʔ/ (ม.) ‘ชีวิต’

ตัวอย่างที่ 115 /si:la/ (ป.) /ɕi:la/ (ส.) > <อี> /səe/ (ม.) ‘สีล’

รูปสระ <u> ซึ่งแทนเสียง /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <อ> เมื่อพยัญชนะต้นเป็น /r-/ และด้วยรูปสระ <◌◌> เมื่อมีพยัญชนะอื่นๆ เป็นพยัญชนะต้น รูปสระ 2 รูปนี้แทนหน่วยเสียงสระ /u/ /ə/ /u/ /ʉ/ /ao/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 116-120

ตัวอย่างที่ 116 /u.pa.gut.ta/ (ป.) > <๑๑๑อ> /ʔu.tə.kut/¹⁴ (ม.) ‘พระอุปลุต’

ตัวอย่างที่ 117 /pu.tʰudʒ.dʒa.ŋa/ (ป.) > <๑๑๑อ> /pə.tʰao.cən/ (ม.)
‘ปลุชน’

ตัวอย่างที่ 118 /gu.ŋa/ (ป.ส.) > <อ> /kun/ (ม.) ‘คุณประโยชน์, บุญคุณ’

ตัวอย่างที่ 119 /dʉk.kʰa/ (ป.) > <อ> /tʉk.kʰaʔ/ (ม.) ‘ทุกข์’

ตัวอย่างที่ 120 /u.tu/ (ป.) > <๑๑> /ʔu.taoʔ/ (ม.) ‘ฤค’

รูปสระ <ū> ซึ่งแทนเสียง /u:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <อ> และ <๑> เมื่อพยัญชนะต้นเป็น /r-/ และด้วยอักษร <◌◌> และ <◌◌◌> เมื่อมีพยัญชนะอื่นๆ เป็นพยัญชนะต้น รูปสระ 2 รูปนี้แทนหน่วยเสียงสระ /u/ /u:/ /ao/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 121 - 123

ตัวอย่างที่ 121 /u:ka:/ (ป.) > <๑๑๑> /ʔu.ka/ (ม.) ‘เส้น’

ตัวอย่างที่ 122 /dʰu:pa/ (ป.ส.) > <๑๑> /tʰu:p/ (ม.) ‘รูป’

ตัวอย่างที่ 123 /pu:dʒa:/ (ป.ส.) > <๑๑> /pao.cəa/ (ม.) ‘บุชา’

¹⁴ ออกเสียงเป็น [ʔu.ta.kut] ~ [ʔu.ta.kut] ในภาษามอญบางถิ่น

รูปสระ <e> ซึ่งแทนเสียง /e/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <๑> เมื่อพยัญชนะต้นเป็น /ʔ-/ และด้วยรูปสระ <๑> เมื่อมีพยัญชนะอื่นๆ เป็นพยัญชนะต้น รูปสระ 2 รูปนี้แทนหน่วยเสียงสระ /e/ /ē/ /ia/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 124-126

ตัวอย่างที่ 124 /ē.ka.ɲa.dʒa/ (ป.ส.) > <๑๑๑๑> /ʔe.ka.rət/ (ม.)

‘พระราชา’

ตัวอย่างที่ 125 /dʒjɛ̄s.tʰa/ (ส.) > <๑๑๑> /ceh/ (ม.)

‘กลุ่มดาวเขษมธูระ, เดือนเจ็ด’

ตัวอย่างที่ 126 /u.pɛ̄k.kʰa/ (ป.) > <๑๑๑๑> /ʔu.piak.kʰa/ (ม.) ‘อุเบกขา’

รูปสระ <o> ซึ่งแทนเสียง /o/ ในภาษาบาลีสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ <๑๑> เมื่อมี /ʔ/ เป็นพยัญชนะต้น และด้วยรูปสระ <๑ - ๑> เมื่อมีพยัญชนะอื่นๆ เป็นพยัญชนะต้น รูปสระ 2 รูปนี้แทนหน่วยเสียง /o/ /ō/ /ao/ /əu/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 127 - 131

ตัวอย่างที่ 127 /u.pɔ̄.sa.tʰa/ (ป.) > <๑๑๑๑> /ʔu.poh/ (ม.) ‘อุโบสถ’

ตัวอย่างที่ 128 /bodʒ.dʒʰaŋ.ga/ (ป.) > <๑๑๑๑> /pɔt.cʰəŋ.kɛaʔ/ (ม.)

‘โพชฌงค์’

ตัวอย่างที่ 129 /ho.ɲa/ (ป.ส.) > <๑๑๑> /hao.ra/ (ม.) ‘โหราจารย์’

ตัวอย่างที่ 130 /ō.gʰa/ (ป.ส.) > <๑๑๑> /ʔao.kʰɛaʔ/ (ม.) ‘ห้วงน้ำ’

ตัวอย่างที่ 131 /bʰō.dʒa.na/ (ป.ส.) > <๑๑๑๑> /pʰəu.cən/ (ม.)

‘โภชนาหาร’

รูปสระ <ai> ซึ่งแทนเสียง /ai/ ในภาษาสันสกฤต ถ่ายอักษรด้วยรูปสระ < ๑ > เมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงอะไรก็ได้ (ยกเว้น /ʔ-/) แทนหน่วยเสียงสระ /e/ /əa/ ในภาษามอญ และถ่ายอักษรด้วยรูปสระ < ๑ > เมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงอะไรก็ได้ (ยกเว้น /ʔ-/) แทนเสียงสระ /e/ ในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 132-134

ตัวอย่างที่ 132 /ʔjai.ɲa/ (ส.) > <๑> /cəe/ (ม.) ‘กลุ่มดาวใจตร, เดือนห้า’

ตัวอย่างที่ 133 /vai.ɲa/ (ส.) > <๑> /wua/ (ม.) ‘เวร’

ตัวอย่างที่ 134 /nai.ɲ.ti/ (ส.) > <๑๑๑> /nē.rə.tce/ (ม.) ‘ทิศเหนือ’

รูปสระ < r > ซึ่งแทนเสียง /r/ ในภาษาสันสกฤต เนื่องจากอักษรมอญไม่มีรูปสระที่เทียบเคียง
ได้กับสระนี้ในภาษาสันสกฤต จึงถ่ายอักษรด้วยรูปพยัญชนะ < ฤ > และรูปพยัญชนะ < ฤ >
ประสมกับรูปสระ < ◦ ◌ ◦ > ซึ่งแทนเสียง [rə] [ri] [rɛa] [rɔ] ในภาษามอญ ดัง
ตัวอย่างที่ 135-138

ตัวอย่างที่ 135 /nai.n̄.ti/ (ส.) > < ฤฤว > /ne.rə.tœʔ/ (ม.) ‘ทิสหริตี’

ตัวอย่างที่ 136 /ɲd.d̄i/ (ส.) > < ฤริ > /rit/ (ม.) ‘ฤทธิ’

ตัวอย่างที่ 137 /b̄.has.pa.ti/ (ส.) > < ฤริว > /prɛa.pe.tœʔ/ (ม.)

‘วันพฤหัสบดี’

ตัวอย่างที่ 138 /kal.pa.ɲk.ɹa/ (ส.) > < ฤริวฤริ > /kw.la.pa.pɹk/ (ม.)

‘ต้นกัลปพฤกษ์’

รูปสระในภาษาบาลีสันสกฤตที่ถ่ายอักษรด้วยอักษรมอญสามารถสรุปได้ดังตารางที่ 5.4

ตารางที่ 5.4 รูปสระมอญที่ใช้แทนเสียงสระในภาษาบาลีสันสกฤต

รูปสระในภาษามอญ		หน่วยเสียงสระใน ภาษาบาลีสันสกฤต
สระลอย	สระจม	
อ	-	/a/
อา	-๐	/a:/
อิ	◦	/i/ /i:/
(ไม่พบ)	◦	/i:/
อุ	๐	/u/ /u:/
อุ	๐	/u:/
เอ	๐-	/e/ /ai/
เอ	๐	/ai/
โ	๐-๐	/o/
ร ฤ ฤ ฤ	-	/r/

5.2.2 การถ่ายอักษรสระนาสิก

การถ่ายอักษรสระนาสิกในภาษาบาลีสันสกฤต 14 หน่วยเสียง ใช้ระบบการถ่ายอักษรเหมือนการถ่ายอักษรสระปกติ แต่จะเพิ่มเครื่องหมาย < ˙ > < -ṁ > เหนือพยัญชนะ ซึ่งเป็นเครื่องหมายที่มีวิวัฒนาการมาจากเครื่องหมาย “นฤคหิต” ในอักษรที่มีวิวัฒนาการมาจากอักษรปัลลวะเมื่อใช้เขียนภาษาบาลีสันสกฤต และใช้เมื่อถ่ายอักษรหน่วยเสียง /ã/ เท่านั้น ซึ่งเท่ากับเสียง /ɔŋ/ /oŋ/ ดังตัวอย่างที่ 139 – 140

ตัวอย่างที่ 139 /hã.sa.va.ti/ (ป.ส.) > < ᨧᩣ᩠ᨦᩉ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅ > /hɔŋ.sa.we.tɕeʔ/ (ม.)
‘เมืองหงสาวดี’

ตัวอย่างที่ 140 /vã.sa/ (ป.) /vã.ɕa/ (ส.) > < ᨧᩣ᩠ᩅ > /wɔŋ.saʔ/ (ม.) ‘วงศ์’

ในบางกรณี มีการเพิ่มอักษรแทนพยัญชนะท้าย < ᩚ > ซึ่งแทนเสียงพยัญชนะท้าย /-ŋ/ และ /-ŋ/ ในภาษามอญเข้าไปท้ายพยางค์ที่มีสระนาสิก ดังตัวอย่างที่ 142 – 143

ตัวอย่างที่ 142 /ɽa.dʒa.vã.sa/ (ป.) /ɽa.dʒa.vã.ɕa/ (ส.) > < ᩣᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅ >
/ɽe.a.ɕe.wɛŋ/ (ม.) ‘พงสาวดาร’

ตัวอย่างที่ 143 /sĩ.ha] (ส.) > < ᩣᩣ᩠ᩅᩣ᩠ᩅ > /sɿŋ/ (ม.) ‘ราศีสิงห์’

การถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรมอญนั้น มีความสม่ำเสมอมาก คือ เลือกใช้อักษรใดอักษรหนึ่งหรือมากกว่าหนึ่งเพื่อถ่ายอักษรซึ่งแทนหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตอย่างเป็นระบบ เนื่องจากอักษรมอญมีวิวัฒนาการมาจากอักษรปัลลวะซึ่งเป็นอักษรอินเดีย (Indic script) ที่มีอักษรสำหรับแทนเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตได้ทั้งหมด จึงไม่ยากที่จะถ่ายอักษรด้วยอักษรภาษามอญ ยกเว้นในกรณีพยัญชนะ 2 หน่วยเสียงในภาษาสันสกฤต คือ /ʃ/ และ /ç/ ที่ไม่มีอักษรมอญแทนเสียงได้ จึงต้องใช้อักษร < ᩣᩣ > แทนเสียง /s/ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับ /ʃ/ และ /ç/

ผู้วิจัยพบว่า การถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรมอญ มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ เนื่องจากการถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรที่แตกต่างกันจะออกเสียงแตกต่างกัน เช่น การถ่ายอักษรสระ /ai/ ในภาษาสันสกฤตซึ่งถ่ายอักษรได้ด้วยรูปสระ 2 รูป คือ < ᨧ > และ < ᩣ > เมื่อถ่ายอักษรด้วยรูปสระ

< ̀ > จะออกเสียงเป็น /ua/ เมื่อมีพยัญชนะต้นเป็นเสียงก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย เช่น /vai.ɯa/ (ส.) > < ̀ > /wua/ (ม.) ‘เวร’ แต่เมื่อถ่ายอักษรด้วยรูปสระ < ะ > จะออกเสียงเป็น /e/ เมื่อมีพยัญชนะต้นเป็นเสียงก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย เช่น /nai.ɯ.ɯ.ti/ (ส.) > < ะ > /ne.rə.tɔe/ (ม.) ‘ทิศหรดี’

อย่างไรก็ตาม เมื่อภาษามอญยืมคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษา ก็ยังต้องปรับเปลี่ยนเสียงในคำยืม เพราะระบบเสียงของภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตกับระบบเสียงภาษามอญมีความแตกต่างกันมากเพราะเป็นภาษาต่างตระกูลกัน ดังจะเห็นได้ในเนื้อหาของบทที่ 6 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ บทที่ 7 การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ และบทที่ 8 การปรับเปลี่ยนเสียงสระ ซึ่งจะได้นำเสนอต่อไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 6

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์

การปรับเปลี่ยนเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญเพื่อให้มีความสอดคล้องกับระบบเสียงภาษามอญนั้นมีทั้งหมด 4 ลักษณะ ได้แก่ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ การปรับเปลี่ยนเสียงสระ การปรับเปลี่ยนลักษณะน้ำเสียง ในบทนี้จะกล่าวถึงการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยนพื้นฐานและมีผลกระทบต่อ การปรับเปลี่ยนเสียงด้านอื่นด้วย

โครงสร้างของพยางค์เต็มรูป หรือพยางค์ลงเสียงหนักในภาษามอญมี 4 ประเภท เป็น พยางค์เปิด 2 ประเภท และพยางค์ปิด 2 ประเภท ได้แก่

พยางค์เปิด

C(C)V เช่น /c^hja/ ‘ลม’, /tɔ/ ‘ภูเขา’

C(C)VV¹ เช่น /lɛa/ ‘เล่า’, /prua/ ‘ฝน’

พยางค์ปิด

C(C)VC เช่น /plɔn/ ‘อีก’, /sqh/ ‘ลึกลับ’

C(C)VVC เช่น /kiak/ ‘คม’, /kloeʔ/ ‘เพื่อน’

ส่วนพยางค์ลดรูป หรือพยางค์ไม่ลงเสียงหนัก มีการเปลี่ยนแปลงของเสียงสระในพยางค์ เช่น เสียงสระประสม VV เปลี่ยนเป็นเสียงสระเดี่ยว V และในบางกรณีทั้งสระประสมและสระเดี่ยวเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติเป็น /ə/ เป็นต้น นอกจากนี้ อาจเกิดการเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะต้น และ / หรือ เสียงพยัญชนะท้ายด้วย พยางค์ลดรูปมี 3 โครงสร้าง คือ

โครงสร้าง CV ซึ่งลดรูปมาจากพยางค์ที่มีโครงสร้าง CVV เมื่อออกเสียงแบบเน้นหรือลงเสียงหนัก

เช่น /ke.cɔt/ ‘ฆ่า’ < เมื่อออกเสียงแบบเน้น /kea.cɔt/

 /me.nih/ ‘คน’ < เมื่อออกเสียงแบบเน้น /mea.nih/

¹ VV หมายถึง สระประสม ไม่ใช่สระเสียงยาว เพราะความสั้นยาวของเสียงสระไม่มีความสำคัญในระบบเสียงภาษามอญ

โครงสร้าง C๑ ซึ่งลดรูปมาจากพยางค์ที่มีโครงสร้าง CV CVV หรือ CVN เมื่อออกเสียงแบบเน้นหรือลงเสียงหนัก

เช่น /ใlan/ ‘ฟัง’ < เมื่อออกเสียงแบบเน้น /ka.lan/
 /หrip/ ‘ระคาย, เคือง’ < เมื่อออกเสียงแบบเน้น /t^hea.rip/
 /ใjam/ ‘ลมหายใจ’ < เมื่อออกเสียงแบบเน้น /lom.jam/

โครงสร้าง C๑N ซึ่งลดรูปมาจากพยางค์ที่มีโครงสร้าง CVN เมื่อออกเสียงแบบเน้นหรือลงเสียงหนัก

เช่น /kom.lan/ ‘จำนวนมาก’ < เมื่อออกเสียงแบบเน้น /k^om.lan/
 /k^hom.sœ/ ‘พ่อ, แม่ของสามีหรือภรรยา’
 < เมื่อออกเสียงแบบเน้น /k^ham.sœ/

โครงสร้างพยางค์ในภาษาบาลีสันสกฤตมีหลายประเภท แต่ผู้วิจัยจะนำเสนอเฉพาะโครงสร้างพยางค์ที่พบในคำภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งเกี่ยวข้องกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญเท่านั้น ทั้งพยางค์เปิดและพยางค์ปิด ได้แก่

พยางค์เปิด

V	เช่น	/u.tu/ (ป.) ‘ฤดู’, /a.li/ (ป.ส.) ‘สิ่ง’
VV ²	เช่น	/u.ka:/ (ป.ส.) ‘เดิน’, /a.pat.ti/ (ป.) ‘อาบัติ’ /au.pam.ja/ (ส.) ‘ซึ่งเปรียบได้กับ’
CV	เช่น	/hi/ (ป.) ‘เพราะว่า’, /ma.d ^{hi} u/ (ป.) ‘น้ำผึ้ง’ /cud.d ^{hi} i/ (ส.) ‘ความบริสุทธิ์’, /a.c.uə/ (ส.) ‘ม้า’
CVV	เช่น	/a.sa:/ (ป.) ‘ความหวัง’, /pi.ti/ (ป.) ‘ปีติ’ /cu.la/ (ส.) ‘ปลายแหลม’, /p.jadʒ.na:/ (ส.) ‘ปรัชญา’
CCV	เช่น	/dvan.dua/ (ป.ส.) ‘สมาสนิตวันทวะ’ /kʂa.ŋa/ (ส.) ‘ขณะ’, /st ^{hi} .ta/ (ส.) ‘ตั้งอยู่แล้ว’
CCVV	เช่น	/bja:d ^{hi} i/ (ป.) ‘ความป่วยไข้’, /dua.da.sa/ (ป.) ‘สิบสอง’

²VV ในโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤต หมายถึง ทั้งสระเสียงยาวและสระประสม (มีเฉพาะในภาษาสันสกฤต)

CCVV	เช่น	/bja:.d ^{hi} i/ (ป.) ‘ความป่วยไข้’, /dua:.da.sa/ (ป.) ‘สิบสอง’ /dʒna:.ti/ (ส.) ‘ญาติ’, /kʰi:.da/ (ส.) ‘กริธา’ /mau.li/ (ส.) ‘จุก, มวยผม’, /kai.la:.sa/ (ส.) ‘เขาไกรลาส’
พยางค์ปิด		
VC	เช่น	/ak.k ^h a.ŋa/ (ป.) ‘อักษร’, /uŋ.ŋa/ (ส.) ‘ร้อน’
VVC	เช่น	/a:dʒ.ŋa/ (ส.) ‘อาชญา’, /a.ŋ.ja/ (ส.) ‘เจริญ’
CVC	เช่น	/mit.ta/ (ป.) ‘มิตร’, /pub.ba/ (ป.) ‘ก่อน’ /viŋ.ŋu/ (ส.) ‘พระวิษณุ’, /cuk.la/ (ส.) ‘สว่าง’
CCVC	เช่น	/bja.h.ma/ (ป.ส.) ‘พระพรหม’, /bjaŋ.g ^{hi} a/ (ป.) ‘เสือ’
CCVVC	เช่น	/bja:h.ma.ŋa/ (ป.ส.) ‘พราหมณ์’, /kʰau.ŋ.ja/ (ส.) ‘ความเหี้ยมโหด’ /sua:k.k ^h a.ta/ (ป.) ‘กล่าวดีแล้ว’,

เมื่อมีการยืมคำภาษาบาลีสันสกฤตมาใช้ในภาษามอญ โครงสร้างพยางค์ในคำยืมเหล่านั้น บางกรณีก็ไม่มี การปรับเปลี่ยน (ดู ข้อ 6.1) แต่ส่วนมากมักจะมีการปรับเปลี่ยนให้สอดคล้องกับ โครงสร้างพยางค์ในภาษามอญ (ดูรายละเอียดในข้อ 6.2)

6.1 โครงสร้างพยางค์ที่ไม่มี การปรับเปลี่ยน

โครงสร้างพยางค์ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มี การปรับเปลี่ยน คือ โครงสร้างพยางค์-3 ประเภท ที่ภาษามอญมีเหมือนกับภาษาบาลีสันสกฤต ได้แก่ C(C)V C(C)VC และ C(C)VV³ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

โครงสร้างพยางค์ประเภท C(C)V

ตัวอย่างที่ 1 /dʒi:.vi.ta/ (ป.ส.) > /ci.wi.ta/ (ม.) ‘ชีวิต’

ตัวอย่างที่ 2 /mu.sa/ (ป.) > /mu.sa/ (ม.) ‘มุสา’

³ VV ในโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤต หมายถึง สระเสียงยาวและสระประสม (มีเฉพาะในภาษา สันสกฤต) ส่วน VV ในโครงสร้างพยางค์ภาษามอญ หมายถึง สระประสม เท่านั้น เนื่องจากสระในภาษามอญไม่ มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาว

โครงสร้างพยางค์ประเภท C(C)VC

ตัวอย่างที่ 3 /k^han.da/ (ป.) > /k^hon/ (ม.) ‘ตอน, ส่วน, ถิ่นที่’

ตัวอย่างที่ 4 /djav.ja/ (ส.) > /krop/ ‘ทรัพย์’

โครงสร้างพยางค์ประเภท C(C)VV

ตัวอย่างที่ 5 /dua:.ja/ (ป.ส.) > /kwea/ (ม.) ‘ทวาร’

ตัวอย่างที่ 6 /pu:.dza:/ (ป.ส.) > /pao.cea/ (ม.) ‘บุชา’

6.2 โครงสร้างพยางค์ที่มีการปรับเปลี่ยน

ภาษามอญมีโครงสร้างพยางค์ 4 ประเภท ซึ่งน้อยกว่าโครงสร้างพยางค์ในภาษาบาลีสันสกฤต รวมทั้งโครงสร้างพยางค์ลดรูปอีก 2 ประเภท ซึ่งไม่มีในภาษาบาลีสันสกฤต เป็นเหตุให้เกิดการปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตเพื่อให้เข้ากันได้กับลักษณะของโครงสร้างพยางค์ในภาษามอญ นอกจากนี้ ทั้งการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ การปรับเปลี่ยนเสียงสระ การลดหรือเพิ่มจำนวนพยางค์ในคำยืม ก็เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์ด้วยเช่นกัน

การปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์มี 4 ลักษณะ คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษามอญ การปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่มีเหมือนกับในภาษามอญ การปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์เต็มรูปให้เป็น โครงสร้างพยางค์ลดรูป การปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์โดยการลดหรือเพิ่มจำนวนพยางค์

6.2.1 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษามอญ

โครงสร้างพยางค์ในภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษามอญมี คือ พยางค์แรกในคำภาษาบาลีสันสกฤตสามารถเป็นสระได้ แต่ภาษามอญไม่มีโครงสร้างนี้ จึงมีการปรับเปลี่ยน โดยเพิ่ม /ʔ-/ หน้าสระในพยางค์แรกของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ดังตัวอย่างที่ 7 – 10

V > CV

ตัวอย่างที่ 7 /u.pa.gut.ta/ (ป.) > /ʔu.tə.kut/ (ม.) ‘พระอุปัชฌ์’

VV > CV นอกจากเพิ่ม /ʔ-/ หน้าสระแล้ว มีการปรับเปลี่ยนสระเสียงยาวเป็นสระเสียงสั้น
VV > V ด้วย

ตัวอย่างที่ 8 /u.ka:/ (ป.) > /ʔu.ka/ (ม.) ‘เดิน’

VV > CVV

ตัวอย่างที่ 9 /au.sa.d^ha/ (ส.) > /ʔao.sə.t^hɛaʔ/ (ม.) ‘ยา’

VC > CVC

ตัวอย่างที่ 10 /in.da/ (ป.) /in.dɔ̃a/ (ส.) > [ʔin] (ม.) ‘พระอินทร์’

6.2.2 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่มีเหมือนกับภาษามอญ

โครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่เหมือนกับภาษามอญมี 4 ประเภท คือ C(C)V C(C)VC C(C)VV และ C(C)VVC แต่โครงสร้างพยางค์ 3 ประเภท จาก 4 ประเภทที่กล่าวมาแล้ว คือ C(C)V C(C)VC และ C(C)VV อาจมีการปรับเปลี่ยนหรือไม่ปรับเปลี่ยนก็ได้ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต (ดูที่ไม่มีมีการปรับเปลี่ยนใน ข้อ 6.1) ส่วนคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่มีโครงสร้างพยางค์แบบ C(C)VVC ทุกคำ พบว่ามีการปรับเปลี่ยนทั้งหมด การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตที่มีเหมือนภาษามอญนั้นเกิดจากปัจจัยหลายประการ อาทิ เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนเสียงสระในพยางค์ การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะท้าย ฯลฯ

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ที่เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนเสียงเกิดจาก สระเดี่ยวเสียงสั้นในภาษาบาลีสันสกฤต V เปลี่ยนเป็นสระประสม VV ในภาษามอญ สระเดี่ยวเสียงยาวในภาษาบาลีสันสกฤต VV เปลี่ยนเป็นสระเดี่ยว V ในภาษามอญ และสระประสมในภาษาบาลีสันสกฤต VV เปลี่ยนเป็นสระเดี่ยว V ในภาษามอญ เมื่อสระถูกปรับเปลี่ยนก็กระทบต่อโครงสร้างพยางค์ด้วย ดังตัวอย่างที่ 11 – 16

การปรับเปลี่ยนสระเดี่ยวเสียงสั้นเป็นสระประสม V > VV

C(C)V > C(C)VV

ตัวอย่างที่ 11 /ho.ɲa:/ (ป.ส.) > /hao.ra/ (ม.) ‘โหราจารย์’

ตัวอย่างที่ 12 /kɽi.ja:/ (ส.) > /krœ.ja/ (ม.) ‘กิริยา’

C(C)VC > C(C)VVC

ตัวอย่างที่ 13 /u.pek.k^ha:/ (ป.) > /ʔu.piak.k^ha/ (ม.) ‘อุเบกขา’

การปรับเปลี่ยนสระเดี่ยวเสียงยาวเป็นสระเดี่ยว VV > V

C(C)VV > C(C)V

ตัวอย่างที่ 14 /va.sun.d^ha.ɲi:/ (ป.) > /sun.t^he.ri/ (ม.) ‘พระแม่ธรณี’

C(C)VVC > C(C)VC

ตัวอย่างที่ 15 /saŋ.k^hjaŋ.ta/ (ส.) > /saŋ.kran/ (ม.) ‘สงกรานต์’

การปรับเปลี่ยนสระประสมเป็นสระเดี่ยว VV > V

C(C)VV > C(C)V

ตัวอย่างที่ 16 /nai.ɲi.ti/ (ส.) > /ne.rə.tœʔ/ (ม.) ‘ทิศเหนือ’

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ที่เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนพยัญชนะท้ายโดยตัดเสียงพยัญชนะท้ายที่ภาษามอญไม่มีหรือไม่มีพยัญชนะท้ายในภาษามอญที่มีสัทลักษณะใกล้เคียง หรือปรับเปลี่ยนพยางค์ปิดให้เป็นพยางค์เปิด ดังตัวอย่างที่ 17 -18

C(C)VC > C(C)V∅

ตัวอย่างที่ 17 /gaɲ.b^ha/ (ส.) > /ko/ (ม.) ‘ครรภ’

C(C)VVC > C(C)VV∅

ตัวอย่างที่ 18 /ti.ɲi.t^hi.ja/ (ส.) > /tœ/ (ม.) ‘เตียรถีย์’

พยัญชนะท้าย /-t/ ถูกตัดทิ้งหลังจากพยางค์สุดท้ายในคำถูกตัดออกไปก่อน เช่น ในตัวอย่างที่ 19

ตัวอย่างที่ 19 /tʃait.ɲa/ (ส.) > /tʃait.∅/ > /tʃait/ > /tʃai∅/
> /cœ/ ‘กลุ่มดาวใจตร, เดือนห้า’

ในบางกรณีมีการเพิ่มพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในพยางค์สุดท้ายของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งเป็นพยางค์เปิด ให้เป็นพยางค์ปิดที่มีพยัญชนะท้าย /-ʔ/ เพื่อให้ได้รับการลงเสียงหนักในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 20 - 21

C(C)V > C(C)VC

ตัวอย่างที่ 20 /da.d^hi/ (ป.ส.) > /ʔə.t^hiʔ/ (ม.) ‘กะทิ’

C(C)V > C(C)VVC นอกจากเพิ่ม /-ʔ/ ในพยางค์สุดท้ายแล้ว มีการปรับเปลี่ยนสระจาก V > VV ด้วย

ตัวอย่างที่ 21 /b^ha.va/ (ป.ส.) > /p^he.wœaʔ/ (ม.) ‘ภพชาติ’

6.2.3 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์เต็มรูปให้เป็นโครงสร้างพยางค์ลดรูป

พยางค์ลดรูปไม่มีในภาษาบาลีสันสกฤตแต่มีในภาษามอญ ดังนั้น จึงมีการปรับเปลี่ยนพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนักในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตให้เป็นพยางค์ที่มีโครงสร้าง Cə หรือ CəN ซึ่งมีสระ /ə/ ซึ่งปรากฏในพยางค์ลดรูปเท่านั้นในภาษามอญ ดังตัวอย่างที่ 22–25

C(C)V > Cə

ตัวอย่างที่ 22 /tʃa.ŋi.ta/ > /cə.rpt/ (ม.) ‘จริต, ความประพฤติ’

C(C)VV > Cə

ตัวอย่างที่ 23 /pa.tʃi.na/ > /pə.tʃin/ (ม.) ‘ทิศตะวันออก’

C(C)VC > Cə

ตัวอย่างที่ 24 /kin.na.ŋa/ (ป.ส.) > /hə.no/ (ม.) ‘กนิษฐ’

C(C)VN > CəN

ตัวอย่างที่ 25 /sam.b^ha.ŋa/ (ป.ส.) > /sə̃m.p^həa/ (ม.) ‘ภรรยา’

CCV > CCə

ตัวอย่างที่ 26 /pʃa.ka.ŋa/ (ส.) > /prə.ka/ (ม.) ‘ประการ’

นอกจากนี้ ยังเกิด โครงสร้างพยางค์ลดรูปขึ้นใหม่ที่เดิมไม่มีในภาษามอญ นั่นคือ พยางค์ลดรูปที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะควบกล้ำ CCə⁴ ดังตัวอย่างที่ 26

6.2.4 การปรับเปลี่ยนโครงสร้างคำโดยการลดหรือเพิ่มพยางค์

คำภาษาบาลีสันสกฤตที่มีหลายพยางค์จะถูกปรับเปลี่ยน โดยการลดพยางค์ การลดพยางค์ทำได้โดยตัดพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนักออกทั้งพยางค์ หรือปรับเปลี่ยนบางส่วน เช่น ตัดสระในพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนักออกไป และปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นของพยางค์ที่มาข้างหลัง ไปเป็นพยัญชนะท้าย

⁴พยางค์ปกติในภาษามอญเมื่อมีการออกเสียงแบบเน้นอาจมีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยว หรือพยัญชนะต้นควบกล้ำก็ได้ แต่เมื่อไม่ได้รับการลงน้ำหนักจะปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์ลดรูป และมีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะต้นเดี่ยวเท่านั้น เช่น /mrẽa.mu/ (พยางค์แรกมีการออกเสียงแบบเน้น) > /ʔə̃.mu/ (พยางค์แรกปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์ลดรูป) ‘มีกลิ่นหอม’

ของพยางค์ที่มาข้างหน้า ดังตัวอย่าง 27 – 30

$C(C)VV.CV > C(C)VV.o > C(C)V$ ตัดพยางค์ที่สองออกไป และปรับเปลี่ยนสระเดี่ยวเสียงยาวเป็นสระเดี่ยว $VV > V$ ด้วย

ตัวอย่างที่ 27 /ka:..ja/ (ป.ส.) > /ka:..o/ > /ka/ (ม.) ‘การงาน, กิจ’

$C(C)VC.CV > C(C)VC.o > C(C)VC$ ตัดพยางค์ที่สองออกไป ยังมีการปรับเปลี่ยนพยางค์แรกให้เป็นพยางค์ลดรูป และปรับเปลี่ยนสระเดี่ยวเสียงยาวในพยางค์สุดท้ายเป็นสระเดี่ยว $VV > V$ อีกด้วย

ตัวอย่างที่ 28 /da:..ji.ka/ (ป.ส.) > /da:..o.ka/ > /hə.ka/ (ม.) ‘ทายิกา, โยมหญิง’

$C(C)V.CV > C(C)V.Co > C(C)VC$ ตัดสระในพยางค์ที่มาข้างหลังออกไป และปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นในพยางค์ที่มาข้างหลังเป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ข้างหน้า

ตัวอย่างที่ 29 /ja..ma/ (ป.ส.) > /ja..mo/ > /jəm/ (ม.) ‘พระยม’

นอกจากนั้น ยังปรับเปลี่ยนสระเดี่ยวยาวให้เป็นสระประสมอีกด้วย $C(C)VV.CV > C(C)VV.Co > C(C)VVC$ ดังตัวอย่างที่ 30

ตัวอย่างที่ 30 /gja:..sa/ (ส.) > /gja:..so/ > /gja:s/ > /kɾəh/ (ม.)

‘คราส, อุปราคา’

นอกจากคำภาษาบาลีสันสกฤตที่มีหลายพยางค์จะถูกปรับเปลี่ยนโดยการลดพยางค์แล้วก็มี การปรับเปลี่ยนโดยการเพิ่มพยางค์เข้าไปอีกด้วย การเพิ่มพยางค์ทำได้โดยแทรกสระ /ə/ ระหว่างพยัญชนะควบกล้ำ 2 เสียง เพื่อให้เกิดพยางค์ขึ้นใหม่ และให้พยางค์นั้นเป็นพยางค์ไม่ลงเสียงหนัก ในคำหลายพยางค์ นั่นคือ $CCV > Cə.CV$ ดังตัวอย่างที่ 31 – 32

ในตัวอย่างที่ 31 มีการตัดพยางค์ท้ายออกไป แล้วแทรกสระ /ə/ ระหว่างพยัญชนะควบกล้ำสองเสียงซึ่งเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สอง /d_ɹ-/ ทำให้เกิดพยางค์เพิ่มขึ้นมา หลังจากนั้นมีการกลมกลืนเสียงระหว่างพยัญชนะต้นในพยางค์ที่สอง /d/ กับพยัญชนะท้ายในพยางค์ที่หนึ่ง /n/ เป็น /d/ > /n/

ตัวอย่างที่ 31 /in.d_ɹi..ja/ (ป.ส.) > /in.d_ɹi..ə/ > /in.d_ɹ..ji/ > /in.nə..ji/

/ʔin.nə.rəe/ (ม.) ‘อินทรีย์’

ในตัวอย่างที่ 32 มีการตัดพยางค์ท้ายออกไป แล้วแทรกสระ /ə/ ระหว่างพยัญชนะควบกล้ำสองเสียงซึ่งเป็นพยัญชนะต้น /sk-/ ทำให้เกิดพยางค์เพิ่มขึ้นมา หลังจากนั้นมีการปรับเปลี่ยนพยางค์ที่หนึ่งเป็นพยัญชนะลดรูป และปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นในพยางค์ที่หนึ่ง /s-/ > /h-/

ตัวอย่างที่ 32 /sku.la/ (ส.) > /sku.ə/ > /sə.ku/ > /hə.kao/ (ม.)

‘ตระกุก, ซาติ, โคตรเหง้า’

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตสามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ปกติ เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ในภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษามอญ ให้เป็น โครงสร้างพยางค์ที่มีในภาษามอญ 4 ประเภท ได้แก่ C(C)V C(C)VV C(C)VC และ C(C)VVC และยังมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์โดยการตัดพยางค์ออกเพื่อลดจำนวนพยางค์ในคำ โดยพยางค์เปิดที่มีโครงสร้าง CV ในภาษาบาลีสันสกฤตมักถูกตัดทิ้ง เพราะเป็นพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนัก นอกจากนี้ ยังมีการปรับโครงสร้างพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนักให้เป็นพยางค์ลดรูปซึ่งมี 3 ประเภท ได้แก่ CV, CVV, CVS, CVN > Cə, CVV > CV และ CVN > CəN

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนอื่นๆ ด้วย ทั้งการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ การปรับเปลี่ยนเสียงสระ และการปรับเปลี่ยนลักษณะน้ำเสียง ดังในตัวอย่างที่ 33 มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์เป็นพยางค์ลดรูป ทำให้พยัญชนะต้นมีการปรับเปลี่ยนเป็น /ʔ-/ และตัดพยัญชนะท้าย /-m/ ออกไป ทำให้สระในพยางค์มีการปรับเปลี่ยนเป็น /ə/ และปรับเปลี่ยนจากสระลักษณะน้ำเสียงที่ 2 ในการออกเสียงแบบเน้น เป็นสระลักษณะน้ำเสียงที่ 1 ในการออกเสียงแบบพยางค์ลดรูป

ตัวอย่างที่ 33 /nim.mi.ta/ (ป.) > การออกเสียงแบบเน้น /nim.mit/ > การออกเสียงแบบไม่เน้น /ʔə.mit/ ‘นิมิต’

ในทางกลับกัน การปรับเปลี่ยนอื่นๆ ก็อาจเป็นเหตุให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ได้ด้วยเช่นเดียวกัน ดังตัวอย่างที่ 34 เมื่อมีการปรับเปลี่ยนสระในพยางค์จากสระเดี่ยวเสียงสั้นเป็นสระประสม V > VV ก็ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ CV > CVV ด้วย

ตัวอย่างที่ 34 [ti.jatʃ.tʰa.na] (ป.) > [tœ.ɾɔt.cʰaŋ] (ม.) ‘เดียจจัน’

การปรับเปลี่ยนที่เป็นเหตุเป็นผลระหว่างกันเช่นนี้ จะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไปในบทที่ 7 การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ และบทที่ 8 การปรับเปลี่ยนเสียงสระ

บทที่ 7

การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะ

ในบทนี้จะกล่าวถึงการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต 2 ประเภท คือ พยัญชนะต้นและพยัญชนะท้าย ปัจจัยสำคัญที่มีผลต่อการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ คือ ความแตกต่างระหว่างเสียงพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤต และเสียงพยัญชนะในภาษามอญ และเงื่อนไขในการปรากฏของแต่ละเสียง

ภาษาบาลีมีพยัญชนะ 33 หน่วยเสียง ส่วนภาษาสันสกฤตมีเสียงพยัญชนะ 34 หน่วยเสียง¹ พยัญชนะที่ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมีเหมือนกันมีทั้งหมด 32 หน่วยเสียง คือ /p p^h t t^h t̪ t̪^h tʃ tʃ^h k k^h b b^h d̪ d̪^h d̪ d̪^h dʒ dʒ^h g g^h m ṅ ṅ̄ ṇ ṇ̄ ṅ ṅ̄ ṇ ṇ̄ v j ɽ ɽ^h l^h /² ส่วน /ɽ ɽ^h / มีในภาษาสันสกฤตเท่านั้น และ /t̪^h / มีในภาษาบาลีเท่านั้น ภาษามอญมีพยัญชนะ 22 หน่วยเสียง คือ /p p^h t t^h c c^h k k^h ʔ b d m n ṅ ṇ r l j w f s h/ ในตารางที่ 5.1 จะเห็นได้ว่าภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญมีพยัญชนะที่เหมือนกัน 12 หน่วยเสียง ภาษาบาลีสันสกฤตมีพยัญชนะที่ภาษามอญไม่มี 23 หน่วยเสียง และภาษามอญมีพยัญชนะที่ภาษาบาลีสันสกฤตไม่มี 10 หน่วยเสียง

ตารางที่ 7.1 ความเหมือนและความต่างของหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญ

พยัญชนะที่ ภาษาบาลีสันสกฤต และภาษามอญมี	พยัญชนะที่ ภาษาบาลีสันสกฤตมีแต่ภาษามอญไม่มี	พยัญชนะที่ ภาษามอญมี แต่ภาษาบาลีสันสกฤตไม่มี
/p p ^h k k ^h b m ṅ ṇ j l s h/	/t̪ t̪ ^h t̪ t̪ ^h tʃ tʃ ^h b ^h d̪ d̪ ^h d̪ d̪ ^h dʒ dʒ ^h g g ^h ṅ ṇ v ɽ l ^h ɽ ɽ ^h /	/t t ^h c c ^h ʔ d n r w f/

¹ดูรายละเอียดเกี่ยวกับระบบเสียงภาษาบาลี ภาษาสันสกฤต และภาษามอญในบทที่ 4

²ผู้วิจัยจะไม่ใส่เครื่องหมาย // คร่อมตัวอักษรแทนหน่วยเสียง แต่จะใช้เครื่องหมาย [] เมื่อหมายถึงเสียง หรือการออกเสียงจริง

เนื่องจากเสียงพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญมีทั้งความเหมือนและความแตกต่างดังที่กล่าวมา จึงทำให้คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญส่วนหนึ่งคงเสียงพยัญชนะไว้ได้ แต่อีกส่วนหนึ่งต้องปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะเพื่อให้เข้ากันได้กับระบบเสียงภาษามอญ

7.1 พยัญชนะต้น

7.1.1 พยัญชนะต้นเดี่ยวที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียง

พยัญชนะที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน คือ พยัญชนะต้นเดี่ยวที่ภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญมีเหมือนกัน 10 หน่วยเสียง คือ /p- p^h- k- k^h- m- n- j- l- s- h-/ ส่วน /ŋ/ ถึงแม้ว่าจะมีทั้งในภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญ แต่ก็ไม่ปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นในภาษาบาลีสันสกฤต จึงไม่มีคำยืมที่มีเสียง /ŋ/ เป็นพยัญชนะต้น

อนึ่ง /b-/ ในภาษามอญที่เขียนด้วยอักษร <๒> = และปรับเปลี่ยนเป็นเสียง/p-/ อันเนื่องมาจากการที่เสียงก้องเปลี่ยนเป็นเสียงไม่ก้อง (devoicing) ส่วนพยัญชนะต้นทั้งหมดซึ่งเขียนด้วยอักษร <๑> <๖> และ <๘> <๕> ซึ่งแทน /b-/ จะออกเสียงเป็น [b] หรือ [β] ในลักษณะแปรอิสระ (free variation) ไม่พบในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต³

ต่อไปนี้ในตัวอย่างที่ 1-10 คือ คำยืมที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นเพราะเป็นพยัญชนะต้นที่ภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญมีเหมือนกัน

/p-/ = /p-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม
ตัวอย่างที่ 1 /pa.ka.ti/ (ป.) > /pa.kə.tœʔ/ (ม.) ‘ปกติ’

/p^h-/ = /p^h-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม
ตัวอย่างที่ 2 /p^ha.la. / (ป.ส.) > /p^hə/ (ม.) ‘ผล’

/k-/ = /k-/ เป็นพยัญชนะกัก เกิดที่เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม
ตัวอย่างที่ 3 /ka.ra/ (ป.ส.) > /ka/ (ม.) ‘งาน, กิจ’

³ดูเรื่องการกลายเป็นเสียงไม่ก้อง (devoicing) ของพยัญชนะในภาษามอญได้ในหัวข้อ 5.1.2.1

/k^h-/ = /k^h-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 4 /k^han.d^ha/ (ป.) > /k^hɔn/ (ม.) ‘ส่วน, ตอน, ชั้น’

/m-/ = /m-/ พยัญชนะนาสิก ริมฝีปาก ก้อง

ตัวอย่างที่ 5 /man.t̚a/ (ป.) /man.t̚a/ (ส.) > /mɔn/ (ม.) ‘มนต์’

/ŋ-/ = /ŋ-/ พยัญชนะนาสิก เพดานแข็ง ก้อง

ตัวอย่างที่ 6 /kaŋ.ŋa:/ (ป.) > /kɔn.ŋa/ (ม.) ‘กัญญา, สาวน้อย’

/j-/ = /j-/ พยัญชนะเปิด เพดานแข็ง ก้อง

ตัวอย่างที่ 7 /ja.ma/ (ป.ส.) > /jɔm/ (ม.) ‘พระยม’

/l-/ = /l-/ พยัญชนะข้างลิ้น ปุ่มเหงือก ก้อง

ตัวอย่างที่ 8 /lo.ka/ (ป.ส.) > /lɔk/ (ม.) ‘โลก’

/s-/ = /s-/ พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 9 /ma.nus.sa/ (ป.) > /me.nut.saʔ/ (ม.) ‘มนุษย์’

/h-/ = /h-/ พยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 10 /ho.ɽa:/ (ป.ส.) > /hao.ra/ (ม.) ‘โหราจารย์’

7.1.2 พยัญชนะต้นเดียวที่มีการปรับเปลี่ยนเสียง

พยัญชนะในภาษาบาลี 33 หน่วยเสียงและในภาษาสันสกฤต 34 หน่วยเสียง สามารถปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ทุกหน่วยเสียงยกเว้น /ŋ/ สำหรับพยัญชนะในภาษามอญ 22 หน่วยเสียง สามารถปรากฏในตำแหน่งพยัญชนะต้นได้ทั้งหมด การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นของคำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญมี 2 ลักษณะ คือ การปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะเดียวในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะต้นในภาษามอญ และการปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะเดียวในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะท้ายในภาษามอญ

7.1.2.1 การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งยังคงเป็นพยัญชนะต้นในภาษามอญ

มีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะเดี่ยวที่เป็นพยัญชนะต้นที่ในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นเสียงพยัญชนะเดี่ยวเหมือนกัน แต่เป็นพยัญชนะที่มีลักษณะการออกเสียงต่างกัน เนื่องจากพยัญชนะต้น 14 หน่วยเสียง คือ /t- t^h- t- t^h- tʃ- tʃ^h- d- n- ŋ- v- ɽ- l- ʃ- ʒ-/ ในภาษาบาลีสันสกฤตไม่มีในภาษามอญ (ยกเว้น /tʃ-/ ที่ไม่พบในตำแหน่งพยัญชนะต้นของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ) จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะต้นที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงที่สุด (มีความแตกต่างกันเพียง 1-2 สัทลักษณะ)ซึ่งมีอยู่ 10 หน่วยเสียง คือ /t- t^h- c- c^h- d- n- w- r- l- s-/ ดังจะเห็นได้ในตัวอย่างที่ 11 - 24

/t-/ พยัญชนะกัก ฟัน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /t-/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะฐานจากพยัญชนะฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 11 /t̪aŋ.ha:/ (ป.) > /t̪ən.na/⁴ (ม.) ‘ตัมหา’

/t^h-/ พยัญชนะกัก ฟัน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม > /t^h-/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะฐานจากพยัญชนะฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 12 /pat̪.t̪ʰa.na/ (ป.) > /pɔt.t̪ʰə.na/ (ม.) ‘ความปรารถนา’

/t-/ พยัญชนะกัก ลิ้นงอ ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /t-/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะฐานจากพยัญชนะลิ้นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 13 /vat̪.t̪a/ (ป.) > /wɔt̪.taʔ/ (ม.) ‘วิภูษะ’

/t^h-/ พยัญชนะกัก ลิ้นงอ ไม่ก้อง มีกลุ่มลม > /t^h-/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะฐานจากพยัญชนะลิ้นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ซึ่ง

⁴ออกเสียงเป็น [t̪ən.ha] ในภาษามอญถิ่นอื่น

ใกล้เคียงกันที่สุด ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 14 /kam.maʈ.tʰaː.na/ (ป.) > /kɔm.mə.tʰan/ (ม.) ‘ศพ, กรรมฐาน’

/d-/ พยัญชนะกัก ลิ่นม้วน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /d-/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะฐานจากพยัญชนะลิ่นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 15 /bʰaŋ.d̪a/ (ป.ส.) > /pʰən.daɿ/ (ม.) ‘ภัณฑ์, สิ่งของ’

/tʃ-/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก (postalveolar) ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /c-/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักเสียดแทรก ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะกัก และมีการปรับเปลี่ยนฐานจากหลังปุ่มเหงือกเป็นเพดานแข็งด้วย ส่วนลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 16 /tʃak.ka/ (ป.) /tʃak.kja/ (ส.) > /cək/ (ม.) ‘ลือ’

/tʃʰ-/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก (postalveolar) ไม่ก้อง มีกลุ่มลม > /cʰ-/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักเสียดแทรก ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะกัก และมีการปรับเปลี่ยนฐานจากหลังปุ่มเหงือกเป็นเพดานแข็งด้วย ส่วนลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะไม่ก้อง มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 17 /tʃʰat.t̪a/ (ส.) > /cʰət.tɔ/ (ม.) ‘ฉัตร’

/ŋ-/ พยัญชนะนาสิก ฟัน ก้อง > /ŋ-/ พยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะฐานจากพยัญชนะฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง

ตัวอย่างที่ 18 /naː.naː/ (ป.ส.) > /ne.nɛa/ (ม.) ‘นานา’

/ŋ-/ พยัญชนะนาสิก ลิ่นงอ ก้อง > /ŋ-/ พยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนเฉพาะฐานจากพยัญชนะลิ่นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง

ตัวอย่างที่ 19 /ma.ŋi/ (ป.ส.) > /me.ŋɯc/ (ม.) ‘แก้วมณี’

/v-/ พยัญชนะเปิด ริมฝีปากล่าง-ฟันบน (labio - dental) ก้อง > /w-/ พยัญชนะเปิด ริมฝีปาก-เพดานอ่อน (labio - velar) ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะริมฝีปากล่าง-ฟันบน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะริมฝีปาก-เพดานอ่อน ซึ่งเป็นพยัญชนะที่เวลาออกเสียงใช้ฐานกรณ์ 2 คู่ คือ ริมฝีปากล่าง – ฟันบน กับ ลิ้นส่วนหลัง – เพดานอ่อน ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะเปิด ก้อง

ตัวอย่างที่ 20 /va:tʃa:/ (ป.ส.) > /we.ca/ (ม.) ‘วาจา’

/ɹ-/ พยัญชนะกระทบ (flap) ลิ้นงอ ก้อง > /r-/ พยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกระทบ ลิ้นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปลายลิ้นร่ว ทั้งสองหน่วยเสียงนี้เป็นพยัญชนะประเภท rhotic ก้อง เหมือนกัน

ตัวอย่างที่ 21 /ɹa:ma/ (ป.ส.) > /rem/ (ม.) ‘พระราม’

/ɹ-/ พยัญชนะข้างลิ้น ลิ้นงอ ก้อง > /l-/ พยัญชนะข้างลิ้น ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะลิ้นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะประเภทข้างลิ้น ก้อง

ตัวอย่างที่ 22 /pa:ɹi/ (ป.) > /pə.lɔeɹ/ (ม.) ‘บาลี’

/s-/ พยัญชนะเสียดแทรก ลิ้นงอ ไม่ก้อง > /s-/ พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะลิ้นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 23 /a:sa:qʰa/ (ส.) > /ʔə.sat/ (ม.) ‘เดือนอาษาฒ (เดือนแปด)’

/ç-/ พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก - เพดานแข็ง ไม่ก้อง > /s-/ พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะปุ่มเหงือก - เพดานแข็ง ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 24 /çuk.ɹa/ (ส.) > /sɔk/ (ม.) ‘วันศุกร์’

น่าสังเกตว่า ในบางกรณี แม้ว่าพยัญชนะต้นในภาษาบาลีสันสกฤตจะเป็นเสียงที่มีในภาษามอญ หรือสามารถปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะต้นที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

แต่พยัญชนะกลุ่มนี้กลับปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะอื่นอันเนื่องมาจากปัจจัยบางประการ ดังตัวอย่างที่ 25-30

/k-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /k^h-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะไม่มีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะมีกลุ่มลม ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ทั้งที่มีเสียง /k-/ ในภาษามอญอยู่แล้ว เป็นเพราะได้รับอิทธิพลจากเสียง /l-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะข้างลิ้นและ เสียง /-ŋ/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบที่อยู่ใกล้กับ /k-/ ทำให้ /k-/ เปลี่ยนเป็น /k^h-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะมีกลุ่มลม ก่อน /l-/ และ /-ŋ/ จะสูญเสียงไป

ตัวอย่างที่ 25 /ka.la.kan.ŋi:/ (ป.) /ka.la.kan.ŋi:/ (ส.) > /k^ha.k^hə.nœ/ (ม.) ‘กาลกนิ’

/t-/ พยัญชนะกัก ฟัน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /t^h-/ ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะฟัน ไม่มีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก มีกลุ่มลม ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ทั้งที่มีเสียง /t-/ ในภาษามอญที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกว่าอยู่แล้ว เป็นเพราะได้รับอิทธิพลจาก /-ŋ-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบที่อยู่ใกล้กับ /t-/ ได้ทำให้ /t-/ เปลี่ยนเป็น /t^h-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะมีกลุ่มลม ก่อน /-ŋ-/ จะสูญเสียงไป

ตัวอย่างที่ 26 /kɯ.ti.ka:/ (ส.) > /ʔə.t^hɔk/ ‘กลุ่มดาวกุดติกา, เดือนสิบสอง’

/p-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /t-/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะริมฝีปาก เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม ทั้งที่มีเสียง /p-/ ในภาษามอญอยู่แล้ว เป็นเพราะเกิดการผลัดเสียง หลังจาก /-ŋ/ ที่ตามมาเกิดการกลมกลืนเสียงกับ /w-/ ที่ตามมาข้างหลัง เป็น /w-/ ไปด้วย ทำให้เกิดการผลัดเสียง /p-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะริมฝีปาก มีสัทลักษณะใกล้เคียงกับ /w-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะริมฝีปาก-เพดานอ่อน /p-/ จึงปรับเปลี่ยนกลายเป็น /t-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก

ตัวอย่างที่ 27 /pa.ŋi.va:.ŋa/ (ป.ส.) > /tə.wi.we.raʔ/ (ม.) ‘บริวาร’

/ɣ-/ พยัญชนะกระทบ(flap) ล้วนอ ก้อง > /w-/ พยัญชนะเปิด ริมฝีปาก-เพดานอ่อน ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกันเพียงลักษณะเดียว คือ เป็นพยัญชนะก้อง เนื่องจาก ɣ- เกิดการกลมกลืนเสียงกับ w- ที่ตามมาข้างหลัง

ตัวอย่างที่ 28 /pa.ɣi.va.ɣa/ (ป.ส.) > /tə.wi.we.raʔ/ (ม.) ‘บริวาร’

/m-/ พยัญชนะนาสิก ริมฝีปาก ก้อง > /h-/ พยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง และ/h-/ พยัญชนะเสียดแทรก เกิดที่เส้นเสียง ไม่ก้อง > /m-/ พยัญชนะนาสิก ริมฝีปาก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนที่ไม่มีสัทลักษณะใดใกล้เคียงกัน แต่อาจเกิดจากการสลับเสียงของพยัญชนะในคำเดียวกัน และยังมีลำดับของพยัญชนะเหมือนกับพยางค์ที่ 3 และพยางค์ที่ 4 ในคำอีกด้วย

ตัวอย่างที่ 29 /ma.ha.sa.mud.ɗa/ (ป.) /ma.ha.sa.mud.ɣa/ (ส.) >

/hə.ma.hə.mit/ (ม.) ‘มหาสมุทร’

/-l-/ พยัญชนะข้างลิ้น ปุ่มเหงือก ก้อง > /r-/ พยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนพยัญชนะท้ายในพยางค์แรกเป็นพยัญชนะต้นในพยางค์ที่สองโดยการแทรกสระ /ə/ หลัง /-l/ ทำให้ /-l/ เป็นพยัญชนะต้น /-l/ > /l-/ และตัดสระในพยางค์สุดท้ายออก ทำให้พยัญชนะต้นในพยางค์สุดท้าย /ɣ-/ ปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่สอง /ɣ-/ > /-n/ เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะข้างลิ้น เป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ก้อง ทั้งที่มีเสียง /l-/ ในภาษามอญอยู่แล้ว ในกรณีนี้ Diffloth (1984) ได้กล่าวว่าการเปลี่ยนเสียง /l-/ > /r-/ หรือ /r-/ > /l-/ ในคำภาษามอญ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้บ่อยๆ เมื่อพิจารณาจากภาษามอญดั้งเดิม กับภาษามอญปัจจุบัน

ตัวอย่างที่ 30 /p^ha:l.gu.ŋa/ (ส.) > [p^ha:lə.gu.ŋa] > [p^ha:lə.gu.ŋə] >

/p^ha:lə.guŋ/ > /phə.lə.kən/ > /phə.rə.kən/ (ม.)

‘กลุ่มดาวฝนฤดูร้อน, เดือนสี่’

นอกจากการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นในภาษาบาลีสันสกฤตให้เป็นพยัญชนะต้นที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกันในภาษามอญแล้ว อีกหนึ่งเหตุผลที่ทำให้มีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤต คือ การกลายเป็นเสียงไม่ก้อง (devoicing) ซึ่ง Diffloth (1984) และ Ferlus (1984, 1985) กล่าวว่า การกลายเป็นเสียงไม่ก้อง เกิดขึ้นกับพยัญชนะกัก ก้อง *b- *d- *j- *g- ใน Proto-Mon ทำให้พยัญชนะ 3 เสียงนี้สูญเสียความก้องไป กลายเป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง

/p- t- c- k-/ ในภาษามอญปัจจุบัน ดังตัวอย่าง

ภาษามอญดั้งเดิม	ภาษามอญปัจจุบัน
* <u>b</u> raw	/pɾɛa/ ‘ผู้หญิง’
* <u>d</u> aa	/tɛa/ ‘เปิด’
*ɾ <u>u</u> ŋ	/cɯŋ/ ‘ขา, เท้า’
* <u>q</u> iiw	/kwɨ/ ‘ห่อ’

น่าสังเกตว่า เสียง /b-/ ในภาษาบาลีสันสกฤตปรับเปลี่ยนเป็นเสียง /p-/ ในภาษามอญ แม้ว่าจะมีเสียง /b-/ ในภาษามอญก็ตาม แต่ก็ไม่พบในตำแหน่งพยัญชนะต้นของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ ส่วนเสียง /d-/ ในภาษาบาลีสันสกฤตก็ปรับเปลี่ยนเป็นเสียง /t-/ ในภาษามอญ แม้ว่าจะมีเสียง /d-/ ในภาษามอญ ก็ไม่พบในตำแหน่งพยัญชนะต้นของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญที่มาจาก /d-/ แต่จะพบในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่มีพยัญชนะต้นเป็น d- ซึ่งไม่เกี่ยวข้องกับการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังกล่าว อีกทั้ง Diffloth (1984) และ Ferlus (1984, 1985) ก็ได้สืบสร้างว่า เสียง /b-/ ในภาษามอญปัจจุบัน คือ เสียง *b- หรือ *ʔb- ส่วน /d-/ ในภาษามอญปัจจุบัน คือ *d- หรือ *ʔd- ในภาษามอญดั้งเดิมตามลำดับ ดังเห็นได้จากคำในภาษามอญปัจจุบันบางคำที่มีพยัญชนะต้นเป็น /b-/ ต่างมีการแปรอิสระเป็น [b-] หรือ [b-] ในการออกเสียง ส่วนคำในภาษามอญปัจจุบันบางคำที่มีพยัญชนะต้นเป็น /d-/ ก็มีการแปรอิสระเป็น [d-] หรือ [d-] ในการออกเสียง⁵ ดังตัวอย่างของ Diffloth (1984)

ภาษามอญดั้งเดิม	ภาษามอญปัจจุบัน
*6aar	[ba] ~ [6a] ‘สอง’
*6uun	[boun] ~ [6un] ‘มีด’
*d̥aak	[dac] ~ [d̥aɛc] ‘น้ำ’
*doon	[d̥ɔŋ] ~ [d̥ɔŋ] ‘เมือง’

⁵ในตัวอย่างของ Diffloth (1984) มีคำภาษามอญหลายคำทั้งในประเทศไทยและในประเทศพม่า การที่พยัญชนะ *b- *ʔb- *d- *ʔd- ในภาษามอญดั้งเดิมที่สืบสร้างเป็น [b] หรือ [6] และ [d] หรือ [d̥] ในภาษามอญแต่ละคำมีความแตกต่างกัน สำหรับภาษามอญถิ่นตำบลนครชุมน์ ผู้วิจัยพบว่าทั้ง 4 เสียง คือ [b] [6] [d] [d̥] และผู้พูดภาษามอญที่มีอายุมากกว่า 60 ปี ซึ่งส่วนมากพูดภาษามอญเป็นภาษาแรกมักออกเสียง [6] [d̥] มากกว่า ในขณะที่ผู้พูดภาษามอญที่อายุน้อยกว่าและเป็นผู้พูดสองภาษา (bilingual) คือ ภาษามอญและภาษาไทย มักจะออกเสียง [b] [d] มากกว่า

กระบวนการกลายเป็นเสียงไม่ก้องนี้ไม่ได้เกิดขึ้นกับคำภาษามอญเท่านั้น แต่เกิดขึ้นกับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญด้วย ทำให้พยัญชนะกักและพยัญชนะกักเสียดแทรก ก้อง ทั้งที่มีกลุ่มลมและไม่มีกลุ่มลม 9 หน่วยเสียง คือ /b- b^h- d- d^h- d^ʰ- dʒ- dʒ^h- g- g^h-/ ในภาษาบาลีสันสกฤต เปลี่ยนเป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง /p- p^h- t- t^h- c- c^h k- k^h-/ ในภาษามอญตามลำดับ ดังจะเห็นได้ในตัวอย่างที่ 31 – 40

/b-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /p-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะก้อง เป็นพยัญชนะไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 31 /pub.ba/ (ป.) > /pup.peaʔ/ (ม.) ‘ก่อน, ต้น’

/v-/ พยัญชนะเปิด ริมฝีปากล่าง-ฟันบน ก้อง > /p-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะเปิด ริมฝีปากล่าง-ฟันบน เป็น /b-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ก้อง ก่อน (/v- > /b-) ซึ่งมีสัทลักษณะที่ใกล้เคียงกัน คือ มีริมฝีปากเป็นจุดร่วมในการออกเสียงและต่างก็เป็นพยัญชนะก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น แล้วจึงปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกัก ก้อง เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้อง⁶

ตัวอย่างที่ 32 /vadʒ.ŋa/ (ส.) > /pat/ (ม.) ‘เพชร’

/b^h-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ก้อง มีกลุ่มลม > /p^h-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะก้อง เป็นพยัญชนะไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ริมฝีปาก มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 33 /b^ha.va/ (ป.ส.) > /p^he.wəaʔ/ (ม.) ‘ภพชาติ’

/d-/ พยัญชนะกัก ฟัน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /t-/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะก้อง เป็นพยัญชนะไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็น

⁶สามารถพบการปรับเปลี่ยนที่ใกล้เคียงกันได้ คำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาไทย โดย /v- > /p^h-/ เช่น /vi.ka:ŋa/ (ป.ส.) > /p^hi.kam/ (ไทย) ‘พิการ’

เสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น และมีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะฐานฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะฐานปุ่มเหงือกซึ่งเป็นฐานที่ใกล้เคียงกัน ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 34 /daː.na/ (ป.ส.) > /tan/ (ม.) ‘ทาน’

/d^h-/ พยัญชนะกัก ฟัน ก้อง มีกลุ่มลม > /t^h-/ พยัญชนะกัก เกิดที่ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะก้อง เป็นพยัญชนะไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น และมีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือกซึ่งเป็นฐานที่ใกล้เคียงกัน ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 35 /d^huː.pa/ (ป.ส.) > /t^hup/ (ม.) ‘รูป’

/d^h-/ พยัญชนะกัก ลิ้นงอ ก้อง มีกลุ่มลม > /t^h-/ พยัญชนะกัก เกิดที่ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะก้อง เป็นพยัญชนะไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น และมีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะลิ้นม้วน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือกซึ่งเป็นฐานที่ใกล้เคียงกัน ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 36 /vad.d^ha.ki/ (ป.) > /wot.t^hə.ki/ (ม.) ‘ช่างไม้’

/dʒ-/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /c-/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักเสียดแทรก ก้อง เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น และมีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักเสียดแทรก ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะกักซึ่งมีฐานกรณ์ใกล้เคียงกัน ลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 37 /dʒuː.dʒa.ka/ (ป.) > /cuː.cə.kaʔ/ (ม.) ‘ซุง’

/dʒ^h-/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ก้อง มีกลุ่มลม > /c^h-/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักเสียดแทรก ก้อง เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง อันเนื่องมาจากกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น และมีการปรับเปลี่ยนจาก

พยัญชนะกักเสียดแทรก ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะกักซึ่งมีฐานกรณ์ใกล้เคียงกันลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะมีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 38 /dʒ^ha:ŋa/ (ป.) > /c^han/ (ม.) ‘ฉาน’

/g-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /k-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะก้อง เป็นพยัญชนะไม่ก้อง อันเนื่องมาจากการกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 39 /gəŋ.gə:/ (ป.ส.) > /kɛŋ.kɛə/ (ม.) ‘แม่น้ำคงคา’

/g^h-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง มีกลุ่มลม > /k^h-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม เป็น การปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกัก ก้อง เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง อันเนื่องมาจากการกระบวนการการกลายเป็นเสียงไม่ก้องดังอธิบายแล้วข้างต้น ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 40 /o.g^ha/ (ป.ส.) > /ʔao.k^hɛaʔ/ (ม.) ‘ห้วงน้ำ, โคมสงสาร’

ในบางกรณี การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นเสียงพยัญชนะต้นในภาษามอญเป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ที่ส่งผลกระทบต่อเสียงในพยางค์รวมทั้งเสียงพยัญชนะต้นด้วย การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นประเภทนี้ มีทั้งการปรับเปลี่ยนเสียงให้เป็นอีกเสียงหนึ่ง การสูญเสียง และการเพิ่มเสียง

การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นที่เป็นผลมาจากการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต นั่นคือ การปรับเปลี่ยนพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนักให้เป็นพยางค์ลดรูป ซึ่งทำให้เสียงสระปรับเปลี่ยนคุณสมบัติไปจากคุณสมบัติเดิมเมื่อออกเสียงแบบเน้น ส่วนพยัญชนะในพยางค์ลดรูปอาจไม่มีการปรับเปลี่ยนเพราะมีเสียงพยัญชนะอยู่ในระบบเสียงภาษามอญ หรือมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน ในกรณีที่ไม่มีเสียงพยัญชนะนั้นในภาษามอญ นอกจากนี้มีการปรับเปลี่ยนอันเนื่องมาจากการกลายเป็นเสียงไม่ก้อง ดังได้กล่าวมาแล้ว

ในบางกรณีพยัญชนะต้นในพยางค์รองที่มีการลดรูปของคำภาษาบาลีสันสกฤตก็มีการปรับเปลี่ยนเป็น /ʔ-/ และ /h-/ หรือมีการแปรอิสระของพยัญชนะต้นในพยางค์รองที่มีการลดรูป

เป็นเสียง /ʔ-/ หรือ /h-/⁷ ดังตัวอย่างที่ 41-44

พยางค์รองที่มีการลดรูปอาจเกิดในคำภาษาบาลีสันสกฤตที่มีสองพยางค์ซึ่งพยางค์แรกไม่ได้รับการลงน้ำหนัก ส่วนพยางค์ที่สองได้รับการลงน้ำหนัก จึงทำให้พยางค์แรกมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์ลดรูป โดยอาจปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น คุณสมบัติของสระ และเสียงพยัญชนะท้าย ในกรณีของคำหลายพยางค์ มีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างคำโดยตัดพยางค์ที่ไม่ได้รับการลงน้ำหนักในคำภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งมักเป็นพยางค์เปิดออกไป

C- > /ʔ-/ เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นเสียงใดก็ได้ในพยางค์แรกของคำภาษาบาลีสันสกฤต เป็นพยัญชนะกัก เสียงเสียงไม่ก้อง ในคำยืม การปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นในพยางค์รองที่มีการลดรูปเป็น /ʔ-/ และอาจเป็นรูปแปรอิสระของพยัญชนะต้นในพยางค์ลดรูปด้วย

ตัวอย่างที่ 41 /kʰt̚.t̚i.kɑː/ (ส.) > /ʔə.tʰɔk/ (ม.) ‘กลุ่มดาวกฤตติกา, เดือนสิบสอง’

ตัวอย่างที่ 42 /mɑŋ.gɑ.lɑ/ (ป.ส.) > /mə.ŋɑ/ ~ /ʔə.ŋɑ/ (ม.) ‘มงคล’

⁷พยางค์รอง มักมีการลดรูปสระเป็น [ə] โดยเฉพาะภาษาในสาขามอญ – เขมร มักมีโครงสร้างพยางค์รองเป็น Cə หรือ CəN หรือในบางครั้งอาจเป็น CC เช่น ในภาษาเขมร เป็นต้น นอกจากนี้ผู้วิจัยพบว่าในภาษามอญมีการลดรูปจากสระประสมเป็นสระเดี่ยวด้วย เช่น Cəa > Cə และพยางค์รองหรือพยางค์ไม่ลงเสียงหนัก (unstressed syllable) ตามด้วยพยางค์หลักที่ลงเสียงหนัก (stressed syllable) ดังตัวอย่าง

โครงสร้าง CV ซึ่งลดรูปมาจากพยางค์ที่มีโครงสร้าง CVV เมื่อออกเสียงแบบเน้น

ตัวอย่างเช่น /k̚.çɔt/ ‘ฆ่า’ < การออกเสียงแบบเน้น /k̚eɑ.çɔt/

/m̚.ɲi/ ‘คน’ < การออกเสียงแบบเน้น /m̚eɑ.ɲi/

โครงสร้าง Cə ซึ่งลดรูปมาจากพยางค์ที่มีโครงสร้าง CV หรือ CVN เมื่อออกเสียงแบบเน้น

ตัวอย่างเช่น /ʔ.ɲɑŋ/ ‘ฟัง’ < การออกเสียงแบบเน้น /k̚ɑ.ɲɑŋ/

/ʔ.ɲɑm/ ‘ลมหายใจ’ < การออกเสียงแบบเน้น /lɔm.ɲɑm/

โครงสร้าง CəN ซึ่งลดรูปมาจากพยางค์ที่มีโครงสร้าง CVN เมื่อออกเสียงแบบเน้น

ตัวอย่างเช่น /k̚ɑm.ɲɑŋ/ ‘จำนวนมาก’ < การออกเสียงแบบเน้น /k̚ɑm.ɲɑŋ/

/k̚hɑm.sɔe/ ‘พ่อ, แม่ของสามีหรือภรรยา’

< การออกเสียงแบบเน้น /k̚hɑm.sɔe/

ในบางกรณี พยางค์รองก็อาจไม่มีการลดรูป เนื่องจากไม่มีโครงสร้างพยางค์เป็น CV CVV หรือ CVN เหมือนดังข้างต้น ทำให้ไม่มีการลดรูป

ตัวอย่างเช่น /cāk.k̚hɑo/ ‘กระดาด’

/k̚ət.ci/ ‘มะละกอ’

C- > /h-/ เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นเสียงใดก็ได้ในพยางค์แรกของคำภาษาบาลีสันสกฤต เป็นพยัญชนะพยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง ในคำยืม การปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นใน พยางค์รองที่มีการลดรูปเป็น ʔ- และอาจเป็นรูปแปรอิสระของพยัญชนะต้นในพยางค์ลดรูปด้วย เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นใดๆ เป็นพยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง การปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นเป็น h- เกิดขึ้นในการปรับเปลี่ยนพยางค์ลดรูปของคำภาษามอญด้วย เช่นกัน

ตัวอย่างที่ 43 /da.ji.ka:/ (ป.ส.) > /ho.ka/ (ม.) ‘ทาศิกา, โยมหญิง’

ตัวอย่างที่ 44 /ga.na.na/ (ป.ส.) > /ke.non/ ~ /ho.non/ (ม.)

‘การคำนวณ, กระจาดขนวน’

นอกจากนี้ /ʔ-/ หรือ /h-/ ก็อาจแปรอิสระระหว่างกันเองด้วย ดังตัวอย่างที่ 45

ตัวอย่างที่ 45 /pa.ma:na/ (ป.) > /po.ma/ ~ /ʔo.ma/ ~ /ho.ma/ (ม.)

‘ประมาณ, ขนาด’

การเพิ่มเสียง /ʔ-/ ให้เป็นพยัญชนะต้นของพยางค์แรกของคำยืมเนื่องจากภาษาบาลีสันสกฤตไม่มีเสียง /ʔ-/ เป็นพยัญชนะต้นในพยางค์แรกของคำ นั่นคือ $\underline{V}(V)(C) > \underline{ʔV}(V)(C)$ ดังตัวอย่างที่ 46 - 47

๑ V > /ʔV/ มีการเพิ่ม /ʔ-/ หน้าสระในพยางค์แรกของคำยืม

ตัวอย่างที่ 46 /ak.k^ha.ra/ (ป.) > /ʔo.k^ho/ (ม.) ‘ตัวอักษร’

ตัวอย่างที่ 47 /u.po.sa.^ha] (ป.) > /ʔu.poh/ (ม.) ‘อุโบสถ’

การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นเดี่ยวในภาษาบาลีสันสกฤตให้เป็นเสียงพยัญชนะควบกล้ำในภาษามอญเกิดจากการสูญเสียสระซึ่งมักเป็นสระเสียงสั้นในพยางค์เปิด เมื่อมีการตัดเสียงสระ ก็เกิดการตัดพยางค์ไปด้วย พยัญชนะต้นของทั้งสองพยางค์จึงมาอยู่ประชิดกันซึ่งก่อให้เกิดพยัญชนะควบกล้ำ จากนั้นก็จะมีการปรับเปลี่ยนให้เป็นเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกับพยัญชนะควบกล้ำในภาษามอญ นั่นคือ $\underline{CV.CV} > \underline{CCV}$ ดังตัวอย่างที่ 48-49

/pv.vV/ > /kwV/ มีการตัดเสียงสระที่อยู่หลังพยัญชนะต้นทั้งในพยางค์แรกและพยางค์ที่สอง เป็นเหตุให้พยัญชนะต้นของพยางค์แรก คือ /p-/ และพยางค์ที่สอง คือ /v-/ มาอยู่ประชิดกันเป็น

พยัญชนะควบกล้ำ /pv-/ แต่เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำนี้ในระบบเสียงภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /kw-/ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงมากที่สุด คือ /k-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีลม เหมือนกับ /p-/ และ /w-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะเปิด ริมฝีปาก-เพดานอ่อน ก้อง ที่ใกล้เคียงกับ /v-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะเปิด ริมฝีปากล่าง-ฟันบน ก้อง

ตัวอย่างที่ 48 /pa.ɸa.la/ (ป.) > /kwea/ (ม.) ‘ลูกปิด, ลูกประจำ’

/gv.ɸv/ > /krv/ มีการตัดเสียงสระที่อยู่หลังพยัญชนะต้นทั้งในพยางค์แรกและพยางค์ที่สอง เป็นเหตุให้พยัญชนะต้นของพยางค์แรก คือ /g-/ และพยางค์ที่สอง คือ /ɸ-/ มาอยู่ประชิดกันเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /gv-/ แต่เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำนี้ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /kr-/ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงมากที่สุด คือ /g-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นเสียงไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม /k-/ และ /ɸ-/ ซึ่งเป็นเสียงพยัญชนะกระทบ (flap) ลีนงอ ก้อง ใกล้เคียงกับ r- ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร้ว ปุ่มเหงือก ก้อง

ตัวอย่างที่ 49 /ga.ɸa.ha:/ (ป.) > /krqh/ (ม.) ‘คิดปองร้าย’

7.1.2.2 การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นเดียวในภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในภาษามอญ

การปรับเปลี่ยนพยัญชนะเดี่ยวที่เป็นพยัญชนะต้นในภาษาบาลีสันสกฤตให้เป็นเสียงพยัญชนะท้ายในภาษามอญ เกิดจากการตัดเสียงสระในพยางค์เปิดซึ่งเป็นพยางค์ที่สอง เป็นเหตุให้พยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองซึ่งสระถูกตัดออกไปและปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าซึ่งเป็นพยางค์เปิด กลายเป็นพยางค์ปิด นั่นคือ CV.CV > CV.CØ > CVC ถ้าพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองสามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์แรกโดยไม่ขัดกับการแจกแจงของเสียงในระบบเสียงภาษามอญ ก็จะไม่มีการปรับเปลี่ยนสัทลักษณะของพยัญชนะต้นที่กลายเป็นพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 50- 53 (ไม่พบตัวอย่างคำภาษาบาลีสันสกฤตที่มีการปรับเปลี่ยน /ŋ-/ > /-ŋ/ และ /ŋ-/ > /-ŋ/)

/p-/ > /-p/ มีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะท้าย โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนสัทลักษณะของพยัญชนะกัก ริมฝีปากไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 50 /ɸu.pa/ (ป.ส.) > /rup/ (ม.) ‘รูป’

/k-/ > /-k/ มีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะท้าย โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนสัทลักษณะของพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 51 /lo.ka/ (ป.ศ.) > /lqk/ (ม.) ‘โลก’

/m-/ > /-m/ มีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะท้าย โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนสัทลักษณะของพยัญชนะนาสิก ริมฝีปาก ก้อง

ตัวอย่างที่ 52 /ja.ma] (ป.ศ.) > /jɔm/ (ม.) ‘พระยม’

/h-/ > /-h/ มีการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะท้าย โดยไม่มีการปรับเปลี่ยนสัทลักษณะของพยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 53 /ga.ha/ (ป.) > /kɔh/ (ม.) ‘คิดปองร้าย’

กรณีที่พยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองเป็นเสียงที่ปกติไม่เคยปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายในภาษามอญจะมีการปรับเปลี่ยนเสียงดังรายละเอียดในตัวอย่างที่ 54- 69 (ไม่พบการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้น /p^h- t^h- tʃ^h- b- d- d- d^h- dʒ^h- ɕ- ʃ- v- j- l- l- [ʰ- / เป็นพยัญชนะท้ายในภาษามอญ) ดังตัวอย่างที่ 54- 69

/k^h-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม > /-k/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะมีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะไม่มีกลุ่มลม สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /k^h-/ และ /-k/ คือ เป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง (การปรับเปลี่ยนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสระที่อยู่ข้างหน้า /k^h-/ ไม่ใช่ /i/)

ตัวอย่างที่ 54 /mu.k^ha/ (ป.ศ.) > /mɔk/ (ม.) ‘หน้า’

/k^h-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม > /-c/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะเพดานอ่อน มีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นเสียงพยัญชนะเพดานแข็ง ไม่มีกลุ่มลม สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /k^h-/ และ /-c/ คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง (การปรับเปลี่ยนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสระที่อยู่ข้างหน้า /k^h-/ เป็น /i/)

ตัวอย่างที่ 55 /li.k^ha/ (ป.ศ.) > /lɔc/ (ม.) ‘หนังสือ’

/tʃ-/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-c/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาจากข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะกัก เพดานแข็ง ลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /tʃ-/ และ /-c/ คือ เป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 56 /a.vi:tʃi/ (ป.) > /ʔə.wɔ:c/ (ม.) ‘นรกอเวจี’

/t-/ พยัญชนะกัก ฟัน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะฟัน เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาจากข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /t-/ และ /-t/ คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 57 /b^ha.si.ta/ (ป.) /b^ha.ʃi.ta/ (ส.) > /p^he.sɔt/ (ม.) ‘ภายิต’

/t^h-/ พยัญชนะกัก ฟัน ไม่ก้อง มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะ ฟัน มีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาจากข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะ ปุ่มเหงือก ไม่มีกลุ่มลม สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /t^h-/ และ /-t/ คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 58 / [tʃak.ka.ɹa.t^ha/ (ป.) > /cak.kə.rɔt/ (ม.) ‘จักรยาน’

/g-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-k/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะก้อง เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาจากข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะไม่ก้อง สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /g-/ และ /-k/ คือ เป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่มีกลุ่มลม (การปรับเปลี่ยนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสระที่อยู่ข้างหน้า /g-/ ไม่ใช่ /a:/)

ตัวอย่างที่ 59 /b^ho.ga/ (ป.ส.) > /p^hak/ (ม.) ‘โภททรัพย์’

/g-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-c/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะเพดานอ่อน เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาจากข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะเพดานแข็ง สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ

/g-/ และ /-c/ คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่มีกลุ่มลม (การปรับเปลี่ยนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสระที่อยู่ข้างหน้า /g-/ เป็น /a:/)

ตัวอย่างที่ 60 /na:ga/ (ป.ส.) > /nac/ (ม.) ‘นาค’

/g^h-/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง มีกลุ่มลม > /-k/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะก้อง มีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /g^h-/ และ /-k/ คือ เป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน (การปรับเปลี่ยนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสระที่อยู่ข้างหน้า /g^h-/ ไม่ใช่ /a:/)

ตัวอย่างที่ 61 /me.g^ha/ (ป.ส.) > /maq/ (ม.) ‘เมฆ’

/g^h-/ > พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง มีกลุ่มลม > /-c/ พยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะเพดานอ่อน ก้อง มีกลุ่มลม เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะเพดานแข็ง ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /g^h-/ และ /-c/ คือ เป็นพยัญชนะกัก (การปรับเปลี่ยนนี้จะเกิดขึ้นเมื่อสระที่อยู่ข้างหน้า /g^h-/ เป็น /a:/)

ตัวอย่างที่ 62 /ma:ɡ^ha/ (ป.ส.) > /mac/ (ม.) ‘กลุ่มคาวมาฆะ, เดือนสาม’

/dʒ-/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ก้อง เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะหลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /dʒ-/ และ /-t/ คือ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 63 /si.ne.nu.ɲa.dʒa/ (ป.) > /sin.nə.rət/ (ม.) ‘ภูเขาพระสุเมรุ’

/t -/ พยัญชนะกัก ลิ้นงอ ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะลิ้นงอ เป็นพยัญชนะท้าย

ของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /t̪ -/ และ /-t̪/
คือ เป็นพยัญชนะกัก

ตัวอย่างที่ 64 /ko.t̪i/ (ป.ส.) > /kot̪/ (ม.) ‘(จำนวน) แสน’

/d̪^h-/ พยัญชนะกัก ลิ่นงอ ก้อง มีกลุ่มลม > /-t̪/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็น
การปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะลิ่นงอ ก้อง มีกลุ่มลม เป็น
พยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นเสียงพยัญชนะปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม สัท
ลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /d̪^h-/ และ /-t̪/ คือ เป็นพยัญชนะกัก

ตัวอย่างที่ 65 /a.ɾa.d̪^ha/ (ส.) > /ʔə.sat̪/ (ม.) ‘กลุ่มดาวอาสาม, เดือนแปด’

/b^h-/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ก้อง มีกลุ่มลม > /-p/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม
เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะก้อง มีกลุ่มลม เป็น
พยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้าที่เป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม สัทลักษณะอื่นที่
เหมือนกันของ /b^h-/ และ /-p/ คือ เป็นพยัญชนะกัก ริมฝีปาก

ตัวอย่างที่ 66 /la.b^ha/ (ป.ส.) > /lep/ (ม.) ‘ลาก’

/ŋ-/ พยัญชนะนาสิก ฟัน ก้อง > /-n/ พยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจาก
พยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นเสียงพยัญชนะนาสิก ฟัน ก้อง เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์
ที่มาข้างหน้าที่เป็นเสียงพยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /ŋ-/ และ
/-n/ คือ เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง

ตัวอย่างที่ 67 /pa.t̪ʃi.ŋa/ (ป.) > /pə.cin/ (ม.) ‘ทิศตะวันออก’

/ŋ-/ พยัญชนะนาสิก ลิ่นงอ ก้อง > /-n/ พยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก เป็นการปรับเปลี่ยนจาก
พยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะลิ่นงอ เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาข้างหน้า
ที่เป็นเสียงพยัญชนะปุ่มเหงือก สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /ŋ-/ และ /-n/ คือ เป็นพยัญชนะ
นาสิก ก้อง

ตัวอย่างที่ 68 /na.ŋa:/ (ป.) > /nən/ (ม.) ‘ญาณ’

/s-/ พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง > /-h/ พยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะต้นของพยางค์ที่สองที่เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก เป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่มาจากหน้าที่เป็นเสียงพยัญชนะเส้นเสียง ไม่ก้อง สัทลักษณะอื่นที่เหมือนกันของ /s-/ และ /-h/ คือ เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 69 /ɲa.sa/ (ป.ส.) > /roh/ (ม.) ‘อร้อย, รส’

7.1.3 พยัญชนะต้นควบกล้ำ

7.1.3.1 พยัญชนะต้นควบกล้ำที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียง

Wilhelm Geiger (1996) กล่าวว่าภาษาบาลีมีพยัญชนะควบกล้ำสองเสียงที่ปรากฏเป็นพยัญชนะต้นได้ 7 เสียง คือ /kv du ṅh bj bṛ vj sv/ ส่วนในภาษาสันสกฤตนั้น Monier Williams (1962) กล่าวว่าพยัญชนะต้นที่เป็นพยัญชนะควบกล้ำสองเสียง เป็นจำนวนมากถึง 94 เสียง คือ /kn km kj kṛ kl kv kç kṣ kʰj gn gm gṛ gl gv gʰn gʰṛ tʃj tʃʰj dʒn dʒj dʒṛ dʒv dʒʰj tv dṽ nj nṽ tt tm tj tṛ tv ts dj dṛ dv dʰm dʰj dʰṛ dʰv ṅj ṅv pṅ pj pṛ pl ps bj br bl bʰj bʰṛ bʰl bʰv mṅ mj mṛ ml jv lp lj ll lv vj vṛ vl çtʃ çṅ çm çj çṛ çl çv sʃ sʃʰ sṽ sk skʰ st stʰ sn sp spʰ sb sm sj sṛ sv hn hm hj hṛ hl hu/ นอกจากนี้ ยังมีพยัญชนะควบกล้ำสามเสียง 14 เสียง คือ /kʃj kṣṇ kṣm kṣv gʰnj dṽj dʰvṛ çtʃj çṅj stʰj stj stṛ spṛ spʰj/ และพยัญชนะควบกล้ำสี่เสียง 1 เสียง คือ /stṛj/ พยัญชนะควบกล้ำในภาษาบาลีและสันสกฤตสามารถปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์ได้ นั่นคือ CC(CC)- เช่น /bjaḡ.gʰa/ (ป.) ‘เสื่อ’, /sna.ṇa/ (ส.) ‘การอาบน้ำ’ ส่วนในตำแหน่งกลางคำ เสียงที่หนึ่งของพยัญชนะควบกล้ำจะปรับเปลี่ยนไปเป็นพยัญชนะท้าย ส่วนเสียงที่ 2 – 4 ของพยัญชนะควบกล้ำจะเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ถัดไป –C.C(CC)- เช่น /tan.ha/ (ป.) ‘ค้นหา’, /ca:s.tʃa/ (ส.) ‘ศาสตร์’ แต่พยัญชนะควบกล้ำไม่สามารถปรากฏในตำแหน่งท้ายพยางค์ได้

ส่วนในภาษามอญตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี มีเพียงพยัญชนะควบกล้ำสองเสียงเท่านั้น พยัญชนะควบกล้ำในภาษามอญมี 17 เสียง คือ /kr kl kw kʰr kʰl cj cʰj pr pl pʰr ḥj hn hm hj hr hl hw/ ซึ่งปรากฏในตำแหน่งต้นพยางค์เท่านั้น พยัญชนะควบกล้ำที่ภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญเหมือนกัน คือ พยัญชนะควบกล้ำสองเสียง พยัญชนะควบกล้ำในภาษาบาลีแตกต่างจากพยัญชนะควบกล้ำในภาษามอญทั้งหมด ส่วนพยัญชนะควบกล้ำใน

ภาษาสันสกฤตที่มีเหมือนกับในภาษามอญมีเพียง 5 เสียงเท่านั้น คือ /kl pl hm hj hl/ แต่ไม่พบพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ

7.1.3.2 พยัญชนะต้นควบกล้ำที่มีการปรับเปลี่ยนเสียง

พยัญชนะควบกล้ำในภาษาบาลีสันสกฤตและในภาษามอญมีความแตกต่างกันมาก ดังนั้นจึงมีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญทั้งหมดให้เป็นพยัญชนะควบกล้ำที่มีอยู่ในระบบเสียงภาษามอญและมีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน 6 เสียง คือ /kr- kl- kw- c^hj- pr- hl-/ จากพยัญชนะควบกล้ำในภาษามอญซึ่งมีทั้งหมด 17 เสียง คือ /kr- kl- kw- k^hr- k^hl- cj- c^hj- pr- pl- p^hr- hɲ- hn- hm- hj- hr- hl- hw-/ (ไม่พบการปรับเปลี่ยนพยัญชนะควบกล้ำ /kl- k^hr- k^hl- cj- pl- p^hr- hɲ- hn- hm- hj- hr- hw-/ ที่เป็นพยัญชนะต้นในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ) สิ่งที่น่าสังเกต คือ พยัญชนะกักในตัวอย่างที่ 70 – 74 จะถูกปรับเปลี่ยนในลักษณะเดียวกันกับที่กล่าวมาแล้วในหัวข้อ 5.1.2.1 ส่วน /-ɽ-/ ซึ่งเป็นเสียงในกลุ่ม rhotic ก็จะถูกปรับเปลี่ยนเป็น /-r-/ ซึ่งเป็นเสียงที่มีอยู่ในระบบเสียงภาษามอญ

/kɽ-/ > /kr-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ /kɽ-/ ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /kr-/ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน คือ มี /k-/ เหมือนกัน ส่วน /ɽ-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลึนงอ ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็น /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ซึ่งมีฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) ใกล้เคียงกัน

ตัวอย่างที่ 70 /saŋ.kɽam.ta/ (ส.) > /səŋ.kran/ (ม.) ‘สงกรานต์’

/gɽ-/ > /kr-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ /gɽ-/ ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /kr-/ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน คือ /g-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง ไม่มีลม ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นเสียงไม่ก้อง /k-/ ส่วน /ɽ-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลึนงอได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็น /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ซึ่งมีฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) สัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ ก้อง

ตัวอย่างที่ 71 /gɽa.sa/ (ส.) > /kɽəh/ (ม.) ‘คราส, อุปราคา’

/d͡t͡s-/ > /kr-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ /d͡t͡s-/ ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /kr-/ คือ /d-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะพิน ก้อง ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะเพดานอ่อน ไม่ก้อง /k-/ ส่วน /t͡s-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลิ่นงอ ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็น r- ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ซึ่งมีฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) ใกล้เคียงกัน สัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ ก้อง

ตัวอย่างที่ 72 /d͡t͡sav.ja/ (ส.) > /krop/ ‘ทรัพย์’

/p͡t͡s-/ > /pr-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ /p͡t͡s-/ ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /pr-/ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน คือ มี /p-/ เหมือนกัน ส่วน /t͡s-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลิ่นงอ ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็น /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ซึ่งมีฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) ใกล้เคียงกัน สัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ ก้อง

ตัวอย่างที่ 73 /p͡t͡sɛ.ta/ (ส.) > /prɔt/ ‘ปรต’

/b͡t͡s-/ > /pr-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ /b͡t͡s-/ ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /pr-/ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน คือ /b-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะก้อง ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นเสียงไม่ก้อง /p-/ ส่วน /t͡s-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลิ่นงอ ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็น r- ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ซึ่งมีฐานกรณ์และลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) ใกล้เคียงกัน สัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ ก้อง

ตัวอย่างที่ 74 /b͡t͡sah.ma/ (ป.ส.) > /prəm/ ‘พระพรหม’

/d͡v-/ > /kw-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ /d͡v-/ ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /kw-/ ในภาษามอญ คือ /d-/ เป็นพยัญชนะกัก เหมือนกับ /k-/ และ /v-/ เป็นพยัญชนะริมฝีปากล่าง-ฟันบน ซึ่งมีฐานกรณ์ใกล้เคียงกับ w- ซึ่งเป็นพยัญชนะริมฝีปาก-เพดานอ่อน สัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะเปิด ก้อง

ตัวอย่างที่ 75 /d͡va:.ja/ (ป.ส.) > /kwea/ (ม.) ‘ทวาร’

/bj-/ > /c^hj-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำ /bj-/ ในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ /c^hj-/ ในภาษามอญ คือ /c^h-/ เป็นพยัญชนะกัก เหมือนกับ /k-/ แต่เมื่อ

เปรียบเทียบกับคำภาษามอญ Diffloth (1984) และ Ferlus (1984, 1985) จะเห็นได้ว่าเสียง /c^hj-/ ในภาษามอญปัจจุบัน มาจากเสียง /*bj-/ ในภาษามอญดั้งเดิม ในภาษามอญปัจจุบันมีการแปรอิสระของพยัญชนะควบกล้ำ /c^hj-/ กับ /p^hj-/ ในภาษามอญบางถิ่น อย่างไรก็ตาม ในภาษามอญตำบลนครชุมน์พบเพียงเสียง /c^hj-/ เท่านั้น ไม่พบ /p^hj-/

ตัวอย่างที่ 76 /bjaŋ.dʒa.ŋa/ (ป.ส.) > /c^hjoŋ/ (ม.) ‘พยัญชนะ, เนื้อปลา’

นอกจากนี้ มีการปรับเปลี่ยนพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะต้นในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตให้เป็นพยัญชนะเดี่ยวที่มีสัทลักษณะบางประการร่วมกันกับพยัญชนะควบกล้ำใดเสียงใดเสียงหนึ่งแทน ดังตัวอย่างที่ 77 - 80

/sv-/ > /f-/ มีการปรับเปลี่ยนพยัญชนะควบกล้ำ /sv-/ เป็น /f-/ ในภาษามอญ จากพยัญชนะควบกล้ำในภาษามอญดั้งเดิม ที่ Diffloth (1984) ได้สืบสร้างเสียง /f-/ ในภาษามอญปัจจุบัน มาจากเสียง /*sw-/ ในภาษามอญดั้งเดิม ในภาษามอญบางถิ่นพบว่ามีการแปรอิสระระหว่างเสียง [hw-] กับ [f-] ในภาษามอญบางถิ่น อย่างไรก็ตาม ในภาษามอญตำบลนครชุมน์พบเพียงเสียง [f-] เท่านั้น ไม่พบ [hw-] ดังนั้น อาจกล่าวได้ว่า มีการปรับเปลี่ยน /sv-/ > /hw-/ ในภาษามอญ คือ /s-/ ซึ่งมีสัทลักษณะเป็นเสียงเสียดแทรก เหมือนกับ /h-/ และ /v-/ ซึ่งเป็นเสียงเปิด ริมฝีปากล่าง-ฟันบน สัทลักษณะนี้ใกล้เคียงกับ /w-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะเปิด ริมฝีปาก-เพดานอ่อน จากนั้น /hw-/ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็น /f-/

ตัวอย่างที่ 77 /svaŋ/ (ส.) > /foŋ/ (ม.) ‘(เสียง)สระ’

/cv-/ > /f-/ มีการปรับเปลี่ยนตามลำดับ ดังนี้ /cv-/ > /hw-/ ในภาษามอญ จะเห็นได้ว่า /c-/ เป็นเสียงเสียดแทรก เหมือนกับ /h-/ และ /v-/ ซึ่งเป็นเสียงเปิด ริมฝีปากล่าง-ฟันบน สัทลักษณะนี้ใกล้เคียงกับ /w-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะเปิด ริมฝีปาก-เพดานอ่อน จากนั้น /hw-/ จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็น /f-/ กล้ายตัวอย่างที่ 77

ตัวอย่างที่ 78 /pa.ŋa.mec.uva.ŋa/ (ส.) > /pra.me.foŋ/ (ม.)

‘พระปรเมศวร, พระศิวะ’

/dʒv-/ > /-f/ มีการปรับเปลี่ยน /dʒv-/ > /c^hw-/ ในภาษามอญ คือ /dʒ-/ เป็นพยัญชนะกักเสียดแทรกหลังปุ่มเหงือก ก้อง ได้ปรับเปลี่ยนเป็นเสียงไม่ก้องที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน คือ /c^h-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกัก เพดานแข็ง ไม่ก้องและ /v-/ เป็นพยัญชนะริมฝีปากล่าง-ฟันบน ซึ่งใกล้เคียงกับ w- ซึ่งเป็นพยัญชนะริมฝีปาก-เพดานอ่อน หลังจากนั้น /c^h-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะมีกลุ่มลม ได้ปรับเปลี่ยนเป็น /h-/ ดังนี้ /c^hw/ จึงเปลี่ยนเป็น /hw-/ และเป็น /f-/ ตามลำดับ ดังตัวอย่างที่ 77

ตัวอย่างที่ 79 /dʒvəh/ (ส.) > /foh/ (ม.) ‘ไข่’

/ɕ-/ > /s-/ มีการปรับเปลี่ยนพยัญชนะควบกล้ำ /ɕ-/ ซึ่งไม่มีในภาษามอญให้เป็น /s-/ ในภาษามอญซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับ /ɕ-/ มากที่สุด คือ เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ใกล้เคียงกับ /ɕ-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะเสียดแทรก เพดานแข็ง-ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง และแม้จะ /ɕ-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลิ่นงอ ก้อง ได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็น /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลื่นเร็ว ปุ่มเหงือก ก้อง แต่ก็มี การสูญเสียเสียง /-r-/ หลังจากปรับเปลี่ยนเป็น /sr-/ เนื่องจากไม่มีพยัญชนะควบกล้ำนี้ในภาษามอญ

ตัวอย่างที่ 80 /ɕji/ (ส.) > /sœ/ (ม.) ‘มงคล, ศรี, พระลักษมี’

นอกจากนี้ มีการปรับเปลี่ยนพยัญชนะควบกล้ำที่เป็นพยัญชนะตันให้เป็นพยัญชนะเดีว โดยเกิดจากการแทรกสระ /ə/ ลงไประหว่างพยัญชนะควบกล้ำสองเสียง จากหนึ่งพยางค์ที่มีพยัญชนะตันควบกล้ำ CCV แยกเป็น 2 พยางค์ คือ CV.CV จากนั้นเกิดการสนธิเสียงกับเสียงพยัญชนะท้ายที่อยู่ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 81-82

/dʒv/ > /nv.rv/ มีการแทรกสระ /ə/ ระหว่างพยัญชนะควบกล้ำ /dʒ-/ ทำให้กลายเป็น /dœv-/ และมีการกลมกลืนเสียง กับเสียง /n-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่อยู่ข้างหน้า กลายเป็น /nœv-/ และปรับเปลี่ยน /ɕ-/ > /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลิ่นงอ ใกล้เคียงกับ /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลื่นเร็ว ปุ่มเหงือก

ตัวอย่างที่ 81 /in.dʒi.ja/ (ป.ส.) > /in.dʒi.ə/ > /in.dœ.ɿ/ > /in.nœ.ɿ/
/ʔin.nœ.rœ/ (ม.) ‘อินทรี’

/skv/ > /hv.kv/ มีการแทรกสระ /ə/ ระหว่างพยัญชนะควบกล้ำ /sk-/ ทำให้กลายเป็น /sœk-/ และมีการปรับเปลี่ยน /k-/ > /h-/ ซึ่งเป็นการปรับเปลี่ยน /k-/ เป็น /h-/ พยัญชนะเสียดแทรก เส้น

เสียง ไม่ก้อง ซึ่งเกิดจากการปรับเปลี่ยนบางพยางค์ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยางค์ลดรูปภาษามอญ

ตัวอย่างที่ 82 /sku.la/ (ส.) > /sku.๑/ > /so.ku/ > /hə.kəo/ (ม.)

‘ตระกุด, ซาติ, โศทรเหง้า’

7.2 พยัญชนะท้าย

พยัญชนะท้ายในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตมี 2 กลุ่ม คือ พยัญชนะท้ายที่มีการปรับเปลี่ยนและพยัญชนะท้ายที่มีการปรับเปลี่ยน เนื่องจากภาษาบาลีสันสกฤตมีพยัญชนะท้ายที่แตกต่างจากภาษามอญมาก แต่พยางค์ท้ายในภาษามอญที่เหมือนกับภาษาบาลีสันสกฤตมีเพียง 5 เสียง คือ /-p -k -m -ŋ -h/ จากพยัญชนะท้ายในภาษามอญทั้งหมด 10 หน่วยเสียง คือ /-p -t -c -k -m -n -ŋ -ʔ -h/

ความแตกต่างระหว่างพยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญมาจากปัจจัยสำคัญ 2 ประการ คือ โครงสร้างพยางค์ และจำนวนหน่วยเสียงพยัญชนะท้าย

ภาษาบาลีสันสกฤตมีโครงสร้างพยางค์ที่ต่างจากภาษามอญ ในภาษาบาลี พยางค์เปิดในจะอยู่หน้าการหยุดเว้นระยะ (pause) ไม่ว่าจะเป็นคำพยางค์เดียวหรือพยางค์สุดท้ายของคำหลายพยางค์ เช่น /na/ ‘ไม้’, /u.tu/ ‘ฤดู’, /pup.p^ha/ ‘ดอกไม้’ ฯลฯ ต่างจากภาษาสันสกฤตที่อาจเป็นพยางค์ปิดหรือพยางค์เปิดก็ได้ ที่เป็นพยางค์ปิด เช่น /ap/ ‘น้ำ’, /has.tin/ ‘ช้าง’, /vid.jut/ ‘สายฟ้า’ ฯลฯ และที่เป็นพยางค์เปิด เช่น /pji.ja/ ‘อันเป็นที่รัก’, /stji/ ‘สตรี’, /mɔt.ju/ ‘ความตาย’ ฯลฯ ส่วนในภาษามอญ พยางค์ที่อยู่หน้าการหยุดเว้นระยะ (pause) มีทั้งพยางค์เปิดและพยางค์ปิด เช่นเดียวกับภาษาสันสกฤต

แม้ว่าพยางค์สุดท้ายของคำภาษาสันสกฤตจะเป็นพยางค์ปิดได้ และมีเสียงพยัญชนะท้ายจำนวนมากในคำที่ยังไม่ได้เติมปัจจัย (suffix) นั่นคือ คำที่ปรากฏในตำราไวยากรณ์หรือในพจนานุกรม และไม่มีใช้ในภาษาสันสกฤตจริง แต่หลังจากการเปลี่ยนแปลงรูปด้วยการเติมปัจจัย (suffix) ท้ายคำไปตามเพศ พจน์ การก กาล มาลา พยัญชนะที่สามารถปรากฏเป็นเสียงพยัญชนะท้ายในพยางค์สุดท้ายของคำจะมีได้ 8 หน่วยเสียง คือ /p k t t̪ ŋ ŋ̄ m h/ ส่วนในภาษามอญมีพยัญชนะที่เป็นพยัญชนะท้ายได้ 10 หน่วยเสียง คือ /p t c k m n ŋ ʔ h/ ดังนั้น ภาษาสันสกฤตจึงมีพยัญชนะที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายที่เหมือนกับภาษามอญเพียง 5 หน่วยเสียง คือ /p k m ŋ h/

ในพยางค์ที่ไม่ได้อยู่หน้าการหยุดเว้นระยะ(pause) ในภาษาบาลีมี 19 หน่วยเสียงที่สามารถปรากฏเป็นพยัญชนะท้ายได้ คือ /-k tʃ t t p g dʒ d d b ɲ ɳ n n m j l v s/ เช่น /atʃ.tʃ^ha.ɲa:/ ‘นางฟ้า’, /gab.b^ha/ ‘ครรภ’, /tas.mi/ ‘ใน...นั้น’ ฯลฯ ส่วนพยัญชนะในภาษาสันสกฤตสามารถเป็นพยัญชนะท้ายได้เกือบทั้งหมด ยกเว้น /l/ เช่น /pad.ma/ ‘ดอกบัว’, /uṣ.ṇa/ ‘ร้อน’, /du.la.b^ha/ ‘หาได้ยาก’ ฯลฯ ภาษาบาลีสันสกฤตจึงมีเสียงพยัญชนะท้ายมากกว่าภาษามอญ

ด้วยเหตุนี้จึงต้องมีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะท้ายส่วนมากของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษามอญให้เป็นเสียงพยัญชนะท้ายในภาษามอญที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน

7.2.1 พยัญชนะท้ายที่ไม่มีการปรับเปลี่ยนเสียง

ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต ไม่ปรากฏพยัญชนะท้ายในพยางค์ที่อยู่หน้าการหยุดเว้นระยะ (pause) มีพยัญชนะท้ายในพยางค์ที่ไม่อยู่หน้าการหยุดเว้นระยะ(pause) เท่านั้น ซึ่งมี 22 หน่วยเสียง คือ /-p -k -tʃ -t -t -d -dʒ -m -ɲ -ɳ -b -d -g -ŋ -ŋ -s -ṣ -v -ɹ -l -j -h/ พยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤตนี้ ซึ่งมีเหมือนกับเสียงพยัญชนะท้าย 5 หน่วยเสียงในภาษามอญ คือ /-p -k -m -ɲ -h/ ดังนั้น พยัญชนะท้าย 5 หน่วยเสียงนี้ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตจึงไม่ต้องมีการปรับเปลี่ยน (ไม่พบตัวอย่างคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่มีพยัญชนะ /-ɳ/) ดังตัวอย่างที่ 83 – 87

/-p/ = /-p/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 83 /pup.p^ha/ (ป.) > /pup.p^ha/ (ม.) ‘ดอกไม้, บุพผา’

/-k/ = /-k/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 84 /tʃak.ka/ (ป.) > /cak/ (ม.) ‘ลื้อ’

/-m/ = /-m/ พยัญชนะนาสิก ริมฝีปาก ก้อง

ตัวอย่างที่ 85 /dʒam.bu.di.pa/ (ป.) > /cəm.mu.tip/ (ม.) ‘ชมพูทวีป’

/-ŋ/ = /-ŋ/ พยัญชนะนาสิก เพดานอ่อน ก้อง

ตัวอย่างที่ 86 /saŋ.kʰam.ta/ (ส.) > /səŋ.kran/ (ม.) ‘สงกรานต์’

/-h/ = /-h/ พยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 87 /dʒvəh/ (ส.) > /foh/ (ม.) ‘ไช้’

7.2.2 พยัญชนะท้ายที่มีการปรับเปลี่ยนเสียง

7.2.2.1 พยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤตที่มีการปรับเปลี่ยนเสียงแต่ยังคงเป็นพยัญชนะท้ายในภาษามอญ

ในจำนวนพยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤต 22 หน่วยเสียง พยัญชนะท้ายที่ไม่มีที่ในภาษามอญมีถึง 17 หน่วยเสียง คือ /-t̪ -t̪ʰ -t̪ -d̪ -d̪ʒ -b -d̪ -g -ŋ -ŋ -s -ʒ -v -ɹ -l -j -h/ ดังนั้น จึงมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายที่มีอยู่ในระบบเสียงภาษามอญและมีสัทลักษณะโดยรวมใกล้เคียงกัน หรือ มีสัทลักษณะบางประการเหมือนกัน ดังตัวอย่างที่ 88 - 105

/-t̪/ พยัญชนะกัก ฟัน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนฐานพยัญชนะฐานฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะฐานปุ่มเหงือก ซึ่งมี

ฐานการออกเสียงใกล้เคียงกัน ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 88 /hat̪.t̪ʰa/ (ป.) > /hot/ (ม.) ‘หนึ่งศอก’

/-t̪/ พยัญชนะกัก ลิ้นจ่อ ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก เกิดที่ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะลิ้นจ่อ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ซึ่งฐานการออกเสียงใกล้เคียงกัน ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 89 /vat̪.ta/ (ป.) > /wot.ta/ (ม.) ‘วิฏฐะ’

/-d/ พยัญชนะกัก ลิ่นงอ ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก เกิดที่ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะลิ่นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ซึ่งฐานการออกเสียงใกล้เคียงกัน ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 90 /vad.d^ha.ki:/ (ป.) > /wot.t^hə.ki/ (ม.) ‘ช่างไม้’

/-tʃ/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก เกิดที่ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ซึ่งมีฐานการออกเสียงใกล้เคียงกัน ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 91 /ti.ɲatʃ.tʃ^ha.na:/ (ป.) > /tɕe.rot.c^han/ (ม.) ‘เด็ยจางาน’

/-b/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-p/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักริมฝีปาก ก้อง เป็นพยัญชนะกักริมฝีปาก ไม่ก้อง ซึ่งต่างกันเพียงคุณสมบัติน้ำเสียงก้องกับไม่ก้อง เท่านั้น ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 92 /pub.ba/ (ป.) > /pup.peaʔ/ (ม.) ‘ก่อน, ต้น’

/-d/ พยัญชนะกัก ฟัน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะพยัญชนะฐานฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะฐานปุ่มเหงือก และปรับเปลี่ยนคุณสมบัติน้ำเสียงจากก้องเป็นไม่ก้อง ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 93 /bud.d^ha/ (ป.ส.) > /put.t^heaʔ/ (ม.) ‘พระพุทธเจ้า’

/-dʒ/ พยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-t/ พยัญชนะกัก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะกักเสียดแทรก ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะกัก และปรับเปลี่ยนคุณสมบัติน้ำเสียงจากก้องเป็นไม่ก้อง ซึ่งมีสัทลักษณะที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 94 /a.vidʒ.dʒa:/ (ป.) > /ʔə.wit.cea/ (ม.) ‘อวิชา’

/-g/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ก้อง ไม่มีกลุ่มลม > /-k/ พยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติน้ำเสียงก้องเป็นไม่ก้อง เท่านั้น ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะกัก เพดานอ่อน ไม่มีกลุ่มลม

ตัวอย่างที่ 95 /maɣ.ga/ (ป.) > /mɛk/ (ม.) ‘มรรค’

/-ŋ/ พยัญชนะนาสิก ฟัน ก้อง > /-n/ พยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะพยัญชนะฐานฟัน ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะฐานปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง

ตัวอย่างที่ 96 /tʃan.da/ (ป.) /tʃan.dja/ (ส.) > /cɔn/ (ม.) ‘วันจันทร์’

/-ŋ/ พยัญชนะนาสิก ลิ้นงอ ก้อง > /-n/ พยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะพยัญชนะลิ้นงอ ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะฐานปุ่มเหงือก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง

ตัวอย่างที่ 97 /pin.da.pa.ta/ (ป.ส.) > /pin.də.pat/ (ม.) ‘บิณฑบาต’

/-s/ พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง > /-h/ พยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะพยัญชนะฐานปุ่มเหงือก เป็นพยัญชนะฐานเส้นเสียง ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง (เกิดขึ้นเมื่อไม่มีพยัญชนะตามมาข้างหลัง)

ตัวอย่างที่ 98 /va.s.sa/ (ป.) > /woh/ (ม.) ‘พรรษา, เดือนสิบเอ็ด’

/-s/ พยัญชนะเสียดแทรก ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง > /-t/ พยัญชนะกัก เกิดที่ปุ่มเหงือก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะเสียดแทรก เป็นพยัญชนะพยัญชนะกัก ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะฐานปุ่มเหงือก ไม่ก้อง (เกิดขึ้นเมื่อมีพยัญชนะตามมาข้างหลัง)

ตัวอย่างที่ 99 /ma.nu.s.sa/ (ป.) > /me.nu.t.sa/ (ม.) ‘มนุษย์’

/-s/ พยัญชนะเสียดแทรก ลิ้นงอ ไม่ก้อง > /-h/ พยัญชนะเสียดแทรก เส้นเสียง ไม่ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะลิ้นงอ เป็นพยัญชนะเส้นเสียง ส่วนสัทลักษณะอื่นเหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะเสียดแทรก ไม่ก้อง

ตัวอย่างที่ 100 /dʒje.s.tʰa/ (ส.) > /ceh/ (ม.) ‘เดือนเชษฐะ, เดือนเจ็ด’

/-v/ พยัญชนะเปิด ริมฝีปากล่าง-ฟันบน ก้อง > /-p/ พยัญชนะกัก ริมฝีปาก ไม่ก้อง ไม่มีกลุ่มลม เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะฐานริมฝีปากล่าง-ฟันบน เป็นพยัญชนะฐานริมฝีปาก และปรับเปลี่ยนคุณสมบัติน้ำเสียง จากเสียงก้องเป็นไม่ก้อง และปรับเปลี่ยนจากเสียงเปิดเป็นเสียงกัก ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะที่มีกรณเป็นริมฝีปากล่าง

ตัวอย่างที่ 101 /d̪aʋ.ja/ (ส.) > /krop/ (ม.) ‘ทรัพย์’

/-ŋ/ > ∅ เสียง /-ŋ/ ในตำแหน่งพยัญชนะท้ายถูกตัดออกไป เนื่องจากไม่มีพยัญชนะท้ายใดในภาษามอญที่มีสัทลักษณะใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 102 [gaŋ.b^ha] (ส.) > [ko] (ม.) ‘ครรภ์’

/-l/ > ∅ เสียง /-l/ ในตำแหน่งพยัญชนะท้ายถูกตัดออกไป เนื่องจากไม่มีพยัญชนะท้ายใดในภาษามอญที่มีสัทลักษณะใกล้เคียง

ตัวอย่างที่ 103 /ka.l.pa/ (ส.) > /ko/ (ม.) ‘กัลป์’

/-j/ > ∅ หลังจากมีการปรับเปลี่ยนเสียงสระ /e/ > /a/ เสียง /-j/ ในตำแหน่งพยัญชนะท้ายจะถูกปรับเปลี่ยนไปด้วยกับสระ a ที่มาข้างหน้า เป็นสระประสม /ua/ นั่นคือ CVj.CV > CVj > CVV กรณีเช่นนี้เหมือนกับการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้น j- ในพยางค์ที่ถูกตัดออกไปด้วย นั่นคือ CV.jv > CV.j∅ > CVj > CVV

ตัวอย่างที่ 104 /a.saŋ.k^hej.ja/ (ป.) > /ʔə.səŋ.k^haj/ > /ʔə.səŋ.k^hua/ (ม.)

‘อสงไขย’

/-h/ > ∅ เกิดการสูญเสียง /-h/ ในตำแหน่งพยัญชนะท้าย โดยมีการกลมกลืนกับเสียง /m-/ ซึ่งเป็นพยางค์สุดท้าย ก่อนที่พยางค์สุดท้ายจะถูกตัดออกไป

ตัวอย่างที่ 105 /b̪a.h.ma/ (ป.ส.) > /b̪am.ma/ > /pɾam/ (ม.) ‘พรหม’

ส่วนพยัญชนะท้าย /-ŋ/ ในภาษาบาลีสันสกฤตที่แม้จะเป็นพยัญชนะท้ายที่มีในภาษามอญ แต่ก็มีการปรับเปลี่ยนเป็น /-n/ ทั้งนี้ อาจเนื่องมาจากระบบเสียงภาษามอญที่พยัญชนะท้าย /-ŋ/ จะปรากฏหลังสระกลาง เท่านั้น เช่น /hlɿŋ/ ‘หลับ’, /wɿŋ/ ‘เล่น’ ดังตัวอย่างที่ 106

/-ŋ/ พยัญชนะนาสิก เพดานแข็ง ก้อง > /-n/ พยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะนาสิก เพดานแข็ง ก้อง ซึ่งไม่มีในภาษามอญ เป็นพยัญชนะนาสิก ปุ่มเหงือก ก้อง ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกันในเรื่องฐานกรณ์ ส่วนสัทลักษณะอื่นที่เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะนาสิก ก้อง

ตัวอย่างที่ 106 /pʊŋ.ŋa/ (ป.) > /pʊn.ŋaŋ/ (ม.) ‘บุญ’

มีการเพิ่มพยัญชนะท้าย คือ /-ŋ/ ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต การเพิ่มเสียง /-ŋ/ จะปรากฏในพยางค์สุดท้ายของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่มีสระสั้นและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 107 - 108

๘ > /-ŋ/ มีการเพิ่มเสียง /-ŋ/ ในพยางค์สุดท้ายของคำหลายพยางค์ที่เป็นพยางค์เปิดและมีสระเสียงสั้น คือ i และ ไม่มีพยัญชนะท้าย

ตัวอย่างที่ 107 /da.dʰi/ (ป.ส.) > /ɔ.tʰiŋ/ (ม.) ‘กะทิ’

ตัวอย่างที่ 108 /vat.tʰa/ (ป.) > /wɔt.taŋ/ (ม.) ‘วิญญะ’

7.2.2.2 พยัญชนะท้ายในภาษาบาลีสันสกฤตที่มีการปรับเปลี่ยนเสียงและกลายเป็นพยัญชนะต้นในภาษามอญ

การปรับเปลี่ยนนี้เกิดจากพยัญชนะท้ายของพยางค์ที่อยู่กลางคำเปลี่ยนไปอยู่ประชิดกับเสียงสระ จึงเปลี่ยนจากพยัญชนะท้าย กลายเป็นพยัญชนะต้นของสระในพยางค์ถัดมา

มีการปรับเปลี่ยนพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะต้นด้วยการแทรกเสียงสระหลังพยัญชนะท้าย ซึ่งเกิดจากการแทรกสระหลังพยัญชนะท้ายในพยางค์แรก ทำให้เกิดพยางค์เพิ่มขึ้น และพยัญชนะท้ายในพยางค์แรกจะกลายเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์ที่เพิ่มขึ้นมา นั่นคือ CVC.CV > CV.CV.CV ดังตัวอย่างที่ 109

/-lg-/ > /rv.g-/ เมื่อเกิดการแทรกสระ /ə/ ระหว่าง /-l/ และ /g-/ และมีการปรับเปลี่ยนเสียง /-l/ > /r-/ เป็นการปรับเปลี่ยนจากพยัญชนะข้างลิ้น เป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ส่วนสัทลักษณะอื่น

เหมือนกัน คือ เป็นพยัญชนะปุ่มเหงือก ก้อง (Diffloth (1984) ได้กล่าวว่า การเปลี่ยนเสียง/l-/ > /r-/ หรือ /r-/ > /l-/ ในคำภาษามอญ เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นได้บ่อยๆ เมื่อพิจารณาจากภาษามอญดั้งเดิมกับภาษามอญปัจจุบัน)

ตัวอย่างที่ 109 /p^ha:l.gu.ŋa/ (ส.) > /p^ha:r.gu.ŋø/ > /p^ha:r.guŋ/ >
/p^ha:r.ə.guŋ/ > /p^ha:rə.guŋ/ > /phə.rə.kəŋ/ (ม.)
'กลุ่มดาวผาดกฤษะ, เดือนสี่'

มีการตัดพยัญชนะต้นในพยางค์หลังที่เป็นพยางค์ซึ่งได้รับการลงน้ำหนักออกไป ทำให้พยัญชนะท้ายในพยางค์แรกมาอยู่ประชิดกับสระในพยางค์หลัง และปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์หลัง ในกรณีนี้ พยัญชนะท้ายของพยางค์หน้าและพยัญชนะต้นของพยางค์หลังจะมีฐานกรณ์เหมือนกัน นั่นคือ CVC₁C₂V > CVC₁øV > CV.C₁V ดังตัวอย่างที่ 110-113

ตัวอย่างที่ 110 /aŋ.gə:ŋa/ (ป.ส.) > /aŋ.əa:ŋa/ > /a.ŋa:ŋa/ > /a.ŋa:ø/ >
/ʔə.ŋəa/ (ม.) 'วันอังคาร'

ตัวอย่างที่ 111 /ʔak.k^ha.sa/ (ป.) > /ʔak.əa.sa/ > /ʔa.kə.sa/ > /ʔa.kə.sø/ >
/ʔa.kas/ > /ʔə.kəh/ (ม.) 'ยักษ์'

ตัวอย่างที่ 112 /maŋ.gə.la/ (ป.ส.) > /maŋ.əa.ø/ > /ma.ŋa./ > /ʔə.ŋə/ (ม.)
'มงคล'

ตัวอย่างที่ 113 /patʃ.tʃa.ja/ (ป.) > /patʃ.əa.jə/ (ป.) > /pa.tʃaj/ (ป.) >
/pə.ɕəe/ (ม.) 'ปัจจย'

การปรับเปลี่ยนพยัญชนะในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญมีความสัมพันธ์กับปัจจัยต่างๆ อาทิ เช่น การปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะต้นหรือพยัญชนะท้าย การกลายเป็นเสียงไม่ก้อง (devoicing) การปรับเปลี่ยนพยัญชนะภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีในภาษามอญให้เป็นเสียงที่มีในภาษามอญ การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ ฯลฯ ปัจจัยเหล่านี้มีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนพยัญชนะ หรือบางกรณีอาจมีผลกระทบต่อปรับเปลี่ยนเสียงลักษณะอื่นด้วย การปรับเปลี่ยนดังกล่าวอาจส่งผลกระทบต่อกันและกัน นอกจากนี้ การปรับเปลี่ยนที่พบในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญปัจจุบันอาจเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงข้ามสมัย (diachronic) ดังนั้น การ

วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงเสียงพยัญชนะในคำเชื่อมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญจึงต้องอาศัยการ
ปรับเปลี่ยนเสียงลักษณะอื่นมาประกอบการวิเคราะห์ด้วยความชัดเจน ถูกต้องของผลการ
วิเคราะห์

การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะแบ่งได้เป็น 2 ประเภท คือ แบบปกติ คือมีการปรับเปลี่ยนที่
เกิดขึ้นเป็นแบบแผน คาดเดาได้ ซึ่งสามารถใช้เหตุผลอธิบายการปรับเปลี่ยนในหลายกรณีประกอบ
กัน ส่วนแบบไม่ปกติ คือ การปรับเปลี่ยนที่ไม่เป็นไปตามแบบแผนเพราะได้รับอิทธิพลจากเสียง
แวดล้อมซึ่งต้องอาศัยเหตุผลในการอธิบายเฉพาะแต่ละกรณีไป

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 8

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ

ระบบสระในภาษาบาลีสันสกฤตกับระบบสระในภาษามอญมีความแตกต่างกันมาก จึงเป็นเหตุให้มีการปรับเปลี่ยนเสียงสระในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญอย่างมาก ระบบสระของภาษาผู้ให้และภาษาผู้รับที่มีลักษณะแตกต่างกัน 4 ประการ ดังนี้

ประการแรก คือ หน่วยเสียงสระในภาษาบาลีสันสกฤตมีจำนวนน้อยกว่าหน่วยเสียงสระในภาษามอญมาก ในภาษาบาลีมีสระ 8 หน่วยเสียง ได้แก่ /a a: i i: u u: e o/ และทั้งหมดเป็นสระเดี่ยว ภาษาสันสกฤตมีสระ 8 หน่วยเสียงที่เหมือนภาษาบาลี นอกจากนี้ ยังมีพยัญชนะที่ทำหน้าที่เหมือนสระ หรือพยัญชนะก่อกพยางค์ซึ่งสามารถเป็นแกนของพยางค์ (syllabic consonant) ได้ ซึ่งคำราวายากรณ์ภาษาสันสกฤตดั้งเดิมจัดว่าเป็นสระด้วยอีก 4 หน่วยเสียง ได้แก่ /ṛ ṛ: ḷ ḷ:/ เช่น ในคำว่า /kṛ.ta/ ‘กระทำแล้ว’, /kḷp.ta/ ‘จัดแจงแล้ว, เตรียมแล้ว’ รวมถึงสระประสมสองส่วนอีก 2 หน่วยเสียง ได้แก่ /ai au/ ดังนั้น ภาษาสันสกฤตจึงมีสระทั้งหมด 14 หน่วยเสียง ส่วนภาษามอญมีสระเดี่ยว 18 หน่วยเสียง ได้แก่ /i ī e ē ε ε̄ a ā ɔ ɔ̄ ʌ ʌ̄ u ū o ō ɔ̄ ɔ̄/ และมีสระประสมเป็นจำนวนมากถึง 14 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia īa ai aī ea eā ao ɔi ɔ̄e ua oe ɔa ɔ̄u ui ūi/

ประการที่สอง ในขณะที่สระในภาษามอญเป็นสระปกติ (oral vowel) ทั้งหมด ภาษาบาลีสันสกฤตมีสระ 2 ประเภท คือ สระปกติดังที่ได้กล่าวมาแล้วและสระนาสิกที่เป็นสระที่มีการออกเสียงขึ้นจมูก (nasal) ด้วย 14 หน่วยเสียง เป็นสระเดี่ยวนาสิกที่ภาษาบาลีและภาษาสันสกฤตมีเหมือนกัน 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /ã ã̄ ã̄̄ ã̄̄̄ ã̄̄̄̄/ และสระนาสิกที่มีในภาษาสันสกฤตเท่านั้น 9 หน่วยเสียง คือ /ã̄: ã̄̄̄: ã̄̄̄̄: ṅ ṅ̄ ṅ̄̄̄/ และสระประสมนาสิก 2 หน่วยเสียง คือ /ã̄i ã̄u/

ประการที่สาม สระเดี่ยวในภาษาบาลีสันสกฤตมีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวของสระที่ทำให้ความหมายของคำเปลี่ยนไป สระเดี่ยวทั้งหมดที่มีความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวมี 10 หน่วยเสียง เป็นสระสั้น 5 หน่วยเสียง และสระยาว 5 หน่วยเสียง คือ /a a: i i: u u: ṛ ṛ: ḷ ḷ:/ ส่วนสระเดี่ยว 2 หน่วยเสียง คือ /e o/ แม้จะมีความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาวแต่ก็เป็นเพียงการแปรอิสระ ไม่ทำให้ความหมายของคำแตกต่างกัน ส่วนสระประสมไม่มีความแตกต่างในเรื่องความสั้นยาว นอกจากนี้ สระนาสิกก็มีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวเช่นเดียวกับสระปกติ ในขณะที่ความสั้นยาวของสระในภาษามอญไม่ทำให้คำมีความหมายแตกต่างกัน หรืออีกนัยหนึ่ง ความสั้นยาวของเสียงสระไม่มีความสำคัญในระบบเสียงภาษามอญ

ประการที่สี่ สระในภาษามอญมีความแตกต่างของลักษณะน้ำเสียง (register complex) ซึ่ง L.Thongkum (1987) กล่าวว่า ลักษณะน้ำเสียง (register หรือ register complex) คือ ลักษณะการออกเสียงที่มีองค์ประกอบต่างๆ เช่น คุณสมบัติน้ำเสียง (phonation type) ระดับเสียงสูงต่ำ (pitch) ความสั้นยาวของสระ (vowel length) คุณสมบัติของสระ (vowel quality) และอื่นๆ ในแต่ละภาษาจะมีองค์ประกอบต่างๆ นี้แตกต่างกันไปบ้างในแต่ละลักษณะน้ำเสียง (register) ในภาษามอญจะมีความแตกต่างของลักษณะน้ำเสียง 2 แบบ ซึ่งมีองค์ประกอบดังนี้

ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 /R₁/

คุณสมบัติน้ำเสียงธรรมดา (modal voice)

ระดับเสียงสูงกว่า (higher pitch)

สระปกติ

ฯลฯ

ลักษณะน้ำเสียงที่ 2 /R₂/

คุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำหุ้ม (breathy voice)

ระดับเสียงต่ำกว่า (lower pitch)

สระที่มีลักษณะการเลื่อน

(ongliding / offgliding)

ฯลฯ

ลักษณะน้ำเสียงที่แตกต่างกันนี้ ทำให้เกิดความแตกต่างของความหมายในคำ ดังตัวอย่างคำภาษามอญตำบลนครชุมน์ เช่น

ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 /R₁/

/sɯŋ/ ‘คิม’

/cut/ ‘ใส่, ชั่วครู่’

ลักษณะน้ำเสียงที่ 2 /R₂/

/sɯŋ/ ‘ใส’

/cut/ ‘กระตุก’

Diffloth (1984) กล่าวว่า ลักษณะน้ำเสียงที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะนี้ เกิดจากพยัญชนะต้นสองประเภทในภาษามอญดั้งเดิม นั่นคือ พยัญชนะเสียงไม่ก้อง และพยัญชนะเสียงก้อง พยัญชนะเสียงไม่ก้องในภาษามอญดั้งเดิมได้แก่ พยัญชนะกัก พยัญชนะเส้นเสียง และพยัญชนะประเภทมลเข้า (implosive) หรือพยัญชนะประเภทนำด้วยการปิดของเส้นเสียง (pre-glottalized) ทำให้เกิดลักษณะน้ำเสียงที่ 1 (/R₁/) ส่วนพยัญชนะเสียงก้อง ได้แก่ พยัญชนะกัก พยัญชนะนาสิก และพยัญชนะเปิด ทำให้เกิดลักษณะน้ำเสียงที่ 2 (/R₂/) ทั้งนี้ พยัญชนะกัก ก้อง ในภาษามอญดั้งเดิมได้กลายเป็นเสียงกัก ไม่ก้อง (devoiced) เช่น /*b/ > /p/ ในภาษามอญปัจจุบันอีกด้วย ดังที่กล่าว

ไว้แล้วในบทที่ 7 Diffloth (1984) ได้ยกตัวอย่างการเกิดลักษณะน้ำเสียง /R₁/ กับ /R₂/ ในภาษามอญปัจจุบันทั้งสองที่มาจากพยัญชนะต้นกัก ไม่ก้องกับพยัญชนะต้นกัก ก้องในภาษามอญดั้งเดิมไว้ดังนี้

ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 /R₁/

	ภาษามอญดั้งเดิม	ภาษามอญปัจจุบัน (ถิ่นอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ)	
พยัญชนะกัก ไม่ก้อง	/* <u>k</u> aaʔ/	/kaʔ/	‘ปลา’
	/* <u>t</u> əy/	/tuə/	‘มือ’
พยัญชนะเสี้ยนเสียง	/* <u>ʔ</u> oos/	/ʔoʊh/	‘ฟัน’
	/* <u>h</u> oom/	/həum/	‘อาบนํ้า’
พยัญชนะประเภทลมเข้า	/* <u>ʂ</u> aar/	/ʂa/	‘สอง’
	/* <u>d</u> ooŋ/	/dʰəŋ/	‘เมือง’

ลักษณะน้ำเสียงที่ 2 /R₂/

	ภาษามอญดั้งเดิม	ภาษามอญปัจจุบัน (ถิ่นอำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ)	
พยัญชนะกัก ก้อง	/* <u>d</u> ul/	/tʂi/	‘ต้นขา’
	/* <u>b</u> eh/	/pəh/	‘เชอ’
พยัญชนะนาสิก	/* <u>m</u> at/	/mɔt/	‘นัยน์ตา’
	/* <u>ŋ</u> iək/	/ŋɛak/	‘ฟัน’
พยัญชนะเหลว	/* <u>l</u> ul/	/lɛə/	‘บาว’
	/* <u>w</u> ak/	/wɛak/	‘แขวน’

ภาษามอญตำบลนครชุมน์ มีลักษณะน้ำเสียงที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 (/R₁/) และลักษณะน้ำเสียงที่ 2 (/R₂/) ซึ่งมีความแตกต่างกันในองค์ประกอบด้านคุณสมบัติ น้ำเสียง ระดับเสียงสูงต่ำ และคุณสมบัติของสระ ทว่า ในการออกเสียงจริง ผู้พูดภาษามอญอาจไม่ใช้ความแตกต่างขององค์ประกอบทั้ง 3 ลักษณะเพื่อแยกแยะลักษณะน้ำเสียงที่ 1 และลักษณะ

น้ำเสียงที่ 2 ออกจากกัน เช่น ในคำลักษณะน้ำเสียงที่ 2 บางครั้งปรากฏเพียงระดับเสียงที่ต่ำกว่า หรือปรากฏทั้งคู่คุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำทุ้มและระดับเสียงที่ต่ำกว่า หรือแม้แต่ปรากฏคุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำทุ้ม ระดับเสียงที่ต่ำกว่า และสระที่มีลักษณะการเลื่อน อย่างไรก็ตามที่ผู้วิจัยพบบ่อยที่สุดในภาษามอญตำบลนครชุมน์ คือ การใช้คุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดาในลักษณะน้ำเสียงที่ 1 และคุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำทุ้ม ในลักษณะน้ำเสียงที่ 2 เนื่องจากสระนำพาคุณสมบัติน้ำเสียง เช่นเดียวกับนำพาเสียงวรรณยุกต์ ในการถอดเสียง จึงใช้สัทอักษรแทนเสียงสระที่มีคุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดาเป็น V และใช้สัทอักษรแทนสระที่มีคุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำทุ้มเป็น v

ความแตกต่างของลักษณะน้ำเสียงที่ 1 และ ที่ 2 ในภาษามอญปัจจุบัน เกิดจากการเปลี่ยนแปลงพยัญชนะต้นในภาษามอญดั้งเดิมซึ่งมีผลกระทบต่อคุณสมบัติน้ำเสียงและคุณสมบัติของสระ ลักษณะน้ำเสียงที่ 1 (คุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดา) เกิดขึ้นกับสระเดี่ยว 10 หน่วยเสียง ได้แก่ /i e ə a ə ɤ u o ɔ/ และสระประสม 7 หน่วยเสียง ได้แก่ /ia ai ao əe ua oe əi/ ลักษณะน้ำเสียงที่ 2 (คุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำทุ้ม) เกิดขึ้นกับสระเดี่ยว 8 หน่วยเสียง ได้แก่ /i ɛ ɛ̃ a ɤ̃ ɔ̃ ũ ɔ̃/ และสระประสม 7 หน่วยเสียง ได้แก่ /ĩa aĩ ə̃a ə̃ɛ̃ ũa ɔ̃ũ ɔ̃ĩ/ กระบวนการเกิดลักษณะน้ำเสียงนี้มีผลกระทบต่อการปรับเปลี่ยนเสียงสระในคำภาษาบาลีสันสกฤตที่ยืมเข้ามาในภาษามอญในอดีตด้วยเช่นกัน

น่าสังเกตว่า สระส่วนใหญ่ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตมีการปรับเปลี่ยนเสียงมากกว่าการไม่ปรับเปลี่ยนเสียง การปรับเปลี่ยนเสียงสระของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญมีลักษณะที่หลากหลายและซับซ้อน เพื่อความสะดวกในการนำเสนอ จะแบ่งออกเป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ การปรับเปลี่ยนเสียงสระปกติ (oral vowel) ในภาษาบาลีสันสกฤตและการปรับเปลี่ยนเสียงสระนาสิก (nasal vowel) ในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นหลัก

8.1 สระปกติ

สระปกติในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ จะปรับเปลี่ยนเป็นสระปกติในภาษามอญเช่นเดียวกัน เนื่องจากภาษามอญมีสระปกติเช่นเดียวกับภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญเนื่องจากสระในภาษามอญมีความแตกต่างจากสระในภาษาบาลีสันสกฤตมาก เสียงสระส่วนใหญ่จึงมีการปรับเปลี่ยน โดยมีวิธีการหลัก 2 ประการ คือ การปรับเปลี่ยนสระในภาษาบาลีสันสกฤตให้เป็นสระในภาษามอญที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกัน กับการปรับเปลี่ยนคุณสมบัติน้ำเสียงของสระในภาษาบาลีสันสกฤตตามการเปลี่ยนแปลงคุณสมบัติน้ำเสียงของสระในภาษามอญอันเนื่องมาจากการ

เปลี่ยนแปลงของเสียงก้องในภาษามอญดั้งเดิม ที่ทำให้เกิดลักษณะน้ำเสียงสองลักษณะ แต่อย่างไรก็ตาม
ตามสระเบางหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตก็ไม่มีการปรับเปลี่ยน ดังจะได้กล่าวในข้อ 6.1.1

8.1.1 สระปกติที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน

สระปกติในภาษาบาลีสันสกฤตที่ไม่มีการปรับเปลี่ยน มี 5 หน่วยเสียง ได้แก่ /i e a u o/ ซึ่ง
ซึ่งเป็นสระที่เหมือนกับสระในภาษามอญ คือ มีคุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดา สระดังกล่าวยังคง
เป็นสระปกติและมีคุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดาในคำยืม ดังรายละเอียดต่อไปนี้

/i/ = /i/ สระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยน
มาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต¹ ดังตัวอย่างที่ 1 -2

ตัวอย่างที่ 1 /in.da/ (ป.) /in.dʒa/ (ส.) > /ʔin/ (ม.) ‘พระอินทร์’

ตัวอย่างที่ 2 /i.ne.uu.ʒa.dʒa/ (ป.) > /in.nə.rət/ (ม.) ‘ภูเขาพระสุเมรุ’

/e/ = /e/ สระหน้า กึ่งปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้า
ปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังตัวอย่างที่ 3 - 4

ตัวอย่างที่ 3 /e.kan.ʈa/ (ป.ส.) > /ʔe.kon.taʔ/ (ม.) ‘เวลานาน’

¹พยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนเสียงสระในคำยืม ตัวอย่างเช่น พยัญชนะต้นที่มีเสียงไม่
ก้องรวม ถึง /d-/ และ /ŋ-/ ทำให้สระที่ตามมาปรับเปลี่ยนเป็นสระเสียงก้องธรรมดา พยัญชนะต้นที่มีเสียงก้อง
(ยกเว้น /d-/ และ /ŋ-/) ทำให้สระที่ตามมาปรับเปลี่ยนเป็นสระเสียงก้องต่ำทู่ แต่ถ้าพยางค์แรกของคำภาษาบาลี
สันสกฤตไม่มีพยัญชนะต้น จะมีการปรับเปลี่ยนโดยเพิ่มเสียง /ʔ-/ ไปข้างหน้าสระซึ่งถูกปรับเปลี่ยนเป็นสระ
ลักษณะเสียงก้องธรรมดา ตัวอย่างเช่น

/cuk.ʒa/ (ส.) > /spk/ (ม.) ‘วันศุกร์’

/ʒa.ma/ (ป.ส.) > /ʒam/ (ม.) ‘พระยม’

/u.po.sa.ʈ^ha/ (ป.) > /ʔu.poh/ (ม.) ‘อุโบสถ’

นอกจากนี้ ในกรณีที่พยัญชนะต้นของพยางค์ที่มีการปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะก้อง แต่พยัญชนะต้นใน
พยางค์ข้างหน้าเป็นพยัญชนะไม่ก้อง สระในพยางค์นั้นก็อาจปรับเปลี่ยนเป็นสระเสียงก้องธรรมดาแทนสระเสียง
ก้องต่ำทู่ ตัวอย่างเช่น

/ho.ʒa/ (ป.ส.) > /hao.ra/ (ม.) ‘โหราจารย์’

/ʈʃak.ka.ʒa.ʈ^ha/ (ป.) > /cak.kə.rət/ (ม.) ‘จักรยาน’

ตัวอย่างที่ 4 /pa.ŋa.meɕ.va.ŋa/ (ส.) > /prə.me.fɔ/² (ม.)

‘พระปรเมศวร, พระสิวะ’

/a/ = /a/ สระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต¹ และมีพยัญชนะท้ายเป็นเสียง /-k/ /-ŋ/ หรือไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 5-9

ตัวอย่างที่ 5 /tʃak.ka/ (ป.) > /cak/ (ม.) ‘ลือ’

ตัวอย่างที่ 6 /saŋ.gʰa/ (ป.) > /saŋ/ (ม.) ‘สงฆ์’

ตัวอย่างที่ 7 /bʰaŋ.da/ (ป.ส.) > /pʰoŋ.daɿ/ (ม.) ‘สิ่งของ’

ตัวอย่างที่ 8 /sa.ŋa.ŋa/ (ป.) /ɕa.ŋa.ŋa/ (ส.) > /sa.rə.naɿ/ (ม.) ‘สระณะ’

ตัวอย่างที่ 9 /duk.kʰa/ (ป.) > /tɤk.kʰaɿ/ (ม.) ‘ทุกข์’

/u/ = /u/ สระหลัง ปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังตัวอย่างที่ 10-11

ตัวอย่างที่ 10 /u.paɖ.da.va/ (ป.) > /ɿu.pə.krəa/ (ม.) ‘อุปัทวันตราย’

ตัวอย่างที่ 11 /me.tʰu.na/ (ป.ส.) > /me.tʰun/ (ม.) ‘เมถุน’

/o/ = /o/ สระหลัง กึ่งปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังตัวอย่างที่ 12

ตัวอย่างที่ 12 /u.po.sa.tʰa/ (ป.) > /ɿu.poh/ (ม.) ‘อุโบสถ’

8.1.2 สระปกติที่มีการปรับเปลี่ยน

สระปกติในภาษาบาลีสันสกฤตที่พบการปรับเปลี่ยนมี 11 หน่วยเสียงได้แก่ /a aː i iː u uː e o ɤ ai au / แต่ไม่พบคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่มีการปรับเปลี่ยนสระ /ɤ ɤː / สระบางเสียงในกลุ่มนี้อาจไม่มีการปรับเปลี่ยน (ดู หัวข้อที่ 6.1.1) หรืออาจปรับเปลี่ยนก็ได้ สระในภาษาบาลีสันสกฤตมีการปรับเปลี่ยนเป็นสระในภาษามอญได้หลายหน่วยเสียง สระเดี่ยวในภาษาบาลี

²ออกเสียงเป็น [pra.me.fɔ] ในภาษามอญบางถิ่น

สันสกฤตยังคงเป็นสระเดี่ยวหรือปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมในคำยืมก็ได้ และในทางกลับกันสระประสมในภาษาบาลีสันสกฤตอาจยังคงเป็นสระประสมหรือปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวในคำยืมก็ได้ ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การปรับเปลี่ยนสระ /i/ ซึ่งเป็นสระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงสั้น

/i/ > v ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/i/ > /a/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา การปรับเปลี่ยน /i/ > /a/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและได้มีการกลมกลืนเสียงสระ /i/ กับสระ /a/ ในพยางค์ข้างหลัง ก่อนพยางค์หลังถูกตัดออกไป ดังตัวอย่างที่ 13

ตัวอย่างที่ 13 /vitʃ.tʃ^hi.ka/ (ป.) > /vitʃ.tʃ^ha.ka/ > /vitʃ.tʃ^ha/ > /pit.c^ha/
(ม.) ‘ราสีพิจิก’

/i/ > /ɒ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา การปรับเปลี่ยน /i/ > /ɒ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 14 - 15

ตัวอย่างที่ 14 /b^ha.si.ta/ (ป.) /b^ha.ʃi.ta/ (ส.) > /p^he.sɒt/ (ม.) ‘ภายิต’

ตัวอย่างที่ 15 /tʃa.ɲi.ta/ > /cə.rɒt/ (ม.) ‘จริต, ความประพฤติ’

/i/ > /ɤ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระกลาง กึ่งปิด ปากไม่ห่อ ลักษณะน้ำเสียงที่หนึ่ง การปรับเปลี่ยน /i/ > /ɤ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีพยัญชนะท้ายเป็น /-k/ เป็นการปรับเปลี่ยนที่พบได้ในหลายกรณี ดังตัวอย่างที่ 16

ตัวอย่างที่ 16 /sik.k^ha/ (ป.) > /sɤc.k^ha/ (ม.) ‘สิกขา, การศึกษาทางธรรม’

/i/ > y/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำทึมเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/i/ > /i:/ ปรับเปลี่ยนสระเสียงก้องธรรมดาเป็นสระเสียงก้องต่ำทึม ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง ดังตัวอย่างที่ 17 - 18

ตัวอย่างที่ 17 /mitʃ.tʃʰa/ (ป.) > /mit.cʰa/ (ม.) ‘มิฉา’

ตัวอย่างที่ 18 /dʒi.vi.ta/ (ป.ส.) > /ci.wi.ta/ (ม.) ‘ชีวิต’

/i/ > /u/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง ปิด ปากห่อ เสียงก้องต่ำทึม การปรับเปลี่ยน /i/ > /u/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีการกลมกลืนเสียงสระ i กับสระ u ในพยางค์ข้างหน้า พบการปรับเปลี่ยนนี้เพียงตัวอย่างเดียว ดังตัวอย่างที่ 19

ตัวอย่างที่ 19 /mu.di.ta/ (ป.ส.) > /mu.du.ta/ > /mu.tʰu.ta/ (ม.) ‘มูติตา’

/i/ > /ɔ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทึม การปรับเปลี่ยน /i/ > /ɔ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า หรือมีการตัดพยางค์สุดท้ายของคำออกไปดังตัวอย่างที่ 20 - 21

ตัวอย่างที่ 20 /sap.pu.ɹi.sa/ > /sap.pu.ɹi.sɔ/ > /sap.pu.ɹis/ >

/sɔp.pɔ.ɹɔh/ (ม.) ‘สัปนุรุษ, คนดี’

ตัวอย่างที่ 21 /a.ditʃ.tʃa/ (ป.) /a.dit.ja/ (ส.) >

/a.ditʃ.ɔ/ (ป.) /a.dit.ɔ/ (ส.) >

/a.ditʃ/ (ป.) /a.dit/ (ส.) > /ʔɔ.tɔt/ (ม.) ‘วันอาทิตย์’

/i/ > /ɯ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระกลาง กึ่งปิด ปากไม่ห่อ ลักษณะน้ำเสียงที่สอง การปรับเปลี่ยน /i/ > /ɯ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง /kʰ-/ จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า /-kʰ/ หรือเพิ่มพยัญชนะท้าย /-k/ ในพยางค์สุดท้าย ดังตัวอย่างที่ 22 - 23

ตัวอย่างที่ 22 /li.kʰa/ (ป.ส.) > /li.kʰɔ/ > /likʰ/ > /ɯc/ (ม.) ‘หนังสือ’

ตัวอย่างที่ 23 /ma.ɳi/ (ป.ส.) > /ma.ɳik/ > /me.ɳɯc/ (ม.) ‘แก้วมณี’

/i/ > vV ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/i/ > /e/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /e/ นำเสียงก้องธรรมดา เป็นการกลายเป็นเสียงสระประสมที่มีเสียงที่ 2 เป็น /e/ ซึ่งเป็นสระหน้า มีระดับลิ้นใกล้เคียงกับสระ /i/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /i/ > /e/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงไม่ก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 24 - 25

ตัวอย่างที่ 24 /kɿ.jaː/ > /kr̥e.ja/ (ม.) ‘กิริยา’

ตัวอย่างที่ 25 /tʃe.ti.ja/ > /ce.t̪eʔ/ (ม.) ‘เจดีย์’

การปรับเปลี่ยนสระ /e/ ซึ่งเป็นสระหน้า กึ่งปิด ปากไม่ห่อ

/e/ > v ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/e/ > /o/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา การปรับเปลี่ยน /e/ > /o/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 26 – 27

ตัวอย่างที่ 26 /he.tu/ (ป.ส.) > /he.t̪o/ > /het/ > /hɔt/ (ม.) ‘เหตุ’

ตัวอย่างที่ 27 /p̪e.ta/ (ส.) > /p̪e.t̪o/ (ส.) > /p̪et/ (ส.) > /p̪ɔt/ (ม.) ‘เปรต’

/e/ > ʏ ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำทึบเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/e/ > /e̝/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระเสียงก้องต่ำทึบ การปรับเปลี่ยน /e/ > /e̝/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง ไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 28

ตัวอย่างที่ 28 /de.va.taː/ (ป.ส.) > /te̝.we.t̪ao/ (ม.) ‘เทวดา’

/e/ > vv ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/e/ > /ia/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม เสียงก้องธรรมดา ซึ่งเป็นสระประสมระหว่างสระหน้า 2 เสียงเหมือน /e/ การปรับเปลี่ยน /e/ > /ia/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเป็นก้องและมีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะฐานเพดานอ่อน ดังตัวอย่างที่ 29

ตัวอย่างที่ 29 /u.pək.kʰaː/ (ป.) > /ʔu.piak.kʰaː/ (ม.) ‘อุเบกขา’

/e/ > yv ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องต่ำหุ้มเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/e/ > /ai/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /ai/ เสียงก้องต่ำหุ้ม ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสระ /e/ ซึ่งเป็นสระหน้า กึ่งปิด ส่วนสระประสม /ai/ เป็นสระประสมระหว่างสระหน้า เปิด และสระหน้าปิด การปรับเปลี่ยน /e/ > /ai/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเป็นก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 30

ตัวอย่างที่ 30 /nɛ.mi/ (ป.) > /nai.miʔ/ (ม.) ‘พระเจ้าเนมิราช’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /a/ ซึ่งเป็นสระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ เสียงสั้น

/a/ > v ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้าเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/a/ > /e/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า กึ่งเปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา การปรับเปลี่ยน ลักษณะนี้พบเพียงตัวอย่างเดียวในตัวอย่างที่ 31 จะเห็นว่าพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้อง คือ /tʃʰ-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกักเสียดแทรก หลังปุ่มเหงือก ไม่ก้อง มีกลุ่มลมในภาษาบาลีสันสกฤต ฐานกรณ์ที่ใช้ในการออกเสียงพยัญชนะ /tʃʰ-/ อาจทำให้สระ /a/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระ /e/ ซึ่งเป็นสระกึ่งเปิด มีระดับลิ้นที่สูงกว่า /a/ ซึ่งเป็นสระกึ่งเปิด นอกจากนี้ยังได้รับ

อิทธิพลจากพยัญชนะประเภทโรติก (rhotic) ล้วนงอ /-r/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นงอที่อยู่ข้างหลังและสูญเสียไปเพราะพยางค์ท้ายถูกตัดออกไป คงไว้แต่อิทธิพลของการงอลิ้น นั่นคือ การยกระดืบ ปลายลิ้นให้สูงขึ้น

ตัวอย่างที่ 31 /atʃ.tʃʰa.ɲa:/ (ป.) > /ʔə.cʰe/ (ม.) ‘นางฟ้า’

/a/ > /o/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งไม่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสระ /a/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /a/ > /o/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีพยัญชนะท้ายจึงปรับเปลี่ยนเป็นสระ /o/ ซึ่งพบได้ในหลายกรณี แต่อิทธิพลของเสียง /-k/ ซึ่งเป็นพยัญชนะไม่ก้องในพยางค์ข้างหน้าทำให้สระ /o/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระน้ำเสียงก้องธรรมดา /o/ ดังตัวอย่างที่ 32

ตัวอย่างที่ 32 /kin.ɲa.ɲa/ (ป.ส.) > /hə.no/ (ม.) ‘กินนร’

/a/ > /ɔ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งเปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งเป็นสระกึ่งเปิดเหมือนสระ /a/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /a/ > /ɔ/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 33 - 36

ตัวอย่างที่ 33 /kʰaɲ.ɟa/ (ป.) > /kʰɔɲ/ (ม.) ‘ตอน, ส่วน, กัณฑ์’

ตัวอย่างที่ 34 /a.saɲ.kʰej.ja/ (ป.) > /ʔə.sɔɲ.kʰɛa/ (ม.) ‘อสงไขย’

ตัวอย่างที่ 35 /tʃak.ɲa.vaɲ.tin/ (ส.) > /cak.kə.wɔ/ (ม.) ‘จักรพรรดิ’

ตัวอย่างที่ 36 /sap.pu.ɲi.sa/ (ป.) > /sɔp.pə.rɔh³/ (ม.) ‘สัปนุรุษ’

/a/ > /ɒ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งไม่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสระ /a/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /a/ > /ɒ/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 37

ตัวอย่างที่ 37 /hat.tʰa/ (ป.) > /hɒt/ (ม.) ‘หนึ่งศอก’

/a/ > ʏ ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำหุ้มเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

³ออกเสียงเป็น [sɔp.pə.rɔh] ~ [sɔp.pə.rɔɔh] ในภาษามอญถิ่นอื่น

/a/ > /o/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากห่อ เสียงก้องต่ำทึม ซึ่งไม่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสระ /a/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /a/ > /o/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีพยัญชนะท้ายที่ไม่ใช่พยัญชนะฐานเพดานอ่อน ดังตัวอย่างที่ 38 - 39

ตัวอย่างที่ 38 /vat̪.t̪a/ (ป.) > /wot̪.taʔ/ (ม.) ‘วัฏณะ’

ตัวอย่างที่ 39 /gan̪.d̪h̪a.v̪a/ (ส.) > /kən.t̪h̪o/ (ม.) ‘คนธรรพ์’

/a/ > /ɛ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า กึ่งเปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทึม ซึ่งเป็นสระหน้า และมีระดับของลิ้นใกล้เคียงกับสระ /a/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /a/ > /ɛ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะฐานเพดานอ่อน ดังตัวอย่างที่ 40 - 41

ตัวอย่างที่ 40 /gan̪.gaː/ (ป.ส.) > /kɛŋ.keə/ (ม.) ‘คงคา’

ตัวอย่างที่ 41 /mag̪.ga/ (ป.ส.) > /mɛk/ (ม.) ‘มรรค’

/a > v̪v̪ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/a/ > /oɛ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /oɛ/ เสียงก้องธรรมดา การปรับเปลี่ยน /a/ > /oɛ/ เกิดขึ้นเมื่อเสียง /j-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์สุดท้ายของคำที่สระถูกตัดออกไป /j-/ จึงปรับเปลี่ยนมามาอยู่ประชิดกับสระ /a/ ในพยางค์ที่มาข้างหน้าซึ่งมีพยัญชนะต้นไม่ก้อง และไม่มีพยัญชนะท้าย กลายเป็นพยัญชนะท้าย /-j/ ของพยางค์ที่มาข้างหน้า หลังจากนั้นสระ /a/ และ /-j/ ก็ปรับเปลี่ยนเป็นสระ /oɛ/ ดังตัวอย่างที่ 42

ตัวอย่างที่ 42 /pat̪ʃ.t̪ʃa.ja/ (ป.) > /pat̪ʃ.t̪ʃa.j̪o/ > /pat̪ʃ.t̪ʃaj/ > /pə.cɔɛ/ (ม.) ‘ปัจฉัย’

/a/ > y̪v̪v̪ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องต่ำทึมเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/a/ > /u̯a/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /u̯a/ เสียงก้องต่ำทึม การปรับเปลี่ยน /a/ > /u̯a/ เกิดขึ้นเมื่อเสียง /j-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์สุดท้ายของคำที่สระถูกตัดออกไป /j-/ จึงปรับเปลี่ยนมาอยู่ประชิดกับสระ /a/ ในพยางค์ที่มาข้างหน้าซึ่งมีพยัญชนะต้นเสียงก้อง และไม่มีพยัญชนะท้าย กลายเป็นพยัญชนะท้าย /-j/ ของพยางค์ที่มาข้างหน้า หลังจากนั้นสระ /a/ และ /-j/ ก็ปรับเปลี่ยนเป็นสระ /u̯ai/ ภายหลัง /i/ สูญเสีย จึงเป็น /u̯a/ ดังตัวอย่างที่ 43 - 44

ตัวอย่างที่ 43 /n̩a.ja/ (ป.ส.) > /n̩a.j̥/ > /n̩aj/ > /nu̯ai/ > /nu̯a/ (ม.) ‘นัย’

ตัวอย่างที่ 44 /bʰa.ja/ (ป.ส.) > /bʰa.j̥/ > /bʰaj/ > /pʰu̯ai/ > /pʰu̯a/ (ม.)
‘ภัยอันตราย’

/a/ > /e̯a/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /e̯a/ เสียงก้องต่ำทึม การปรับเปลี่ยน /a/ > /e̯a/ เป็นการกลายเป็นเสียงสระประสมที่มีเสียงที่สองเป็นสระ /a/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 45

ตัวอย่างที่ 45 /bud̩.dʰa/ (ป.ส.) > /put̩.tʰe̯a/ (ม.) ‘พระพุทธเจ้า’

การปรับเปลี่ยนสระ /u/ ซึ่งเป็นสระหลัง ปิด ปากห่อ เสียงสั้น

/u/ > v ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/u/ > /i/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งเป็นสระปิดเหมือนกับสระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /u/ > /i/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้อง และมีพยัญชนะ /m-/ สองตำแหน่งในคำนี้ ทำให้สระ /u/ ซึ่งเป็นสระหลังปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า /i/ เนื่องจากอิทธิพลของเสียง /m-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะฐานริมฝีปาก ดังตัวอย่างที่ 46

ตัวอย่างที่ 46 /ma.haː.sa.mu̯d̩.da/ (ป.) /ma.haː.sa.u̯d̩.ɲa/ (ส.) >

/hə.ma.hə.mit/ (ม.) ‘มหาสมุทร’

/u/ > /ɒ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งเป็นสระปากห่อเหมือนกับสระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /u/ > /ɒ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษา

บาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 47

ตัวอย่างที่ 47 /su.k^ha/ (ป.ส.) > /su.k^h∅/ > /suk^h/ > /spk/ (ม.) ‘ร่ำรวย, สุข’

/u/ > /o/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากห่อ ซึ่งเป็นสระปิด ปากห่อเหมือนกับสระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤต และมีระดับของลิ้นใกล้เคียงกัน การปรับเปลี่ยน /u/ > /o/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียดแทรกลิ้นงอ หรือเสียดเสียด ดังตัวอย่างที่ 48

ตัวอย่างที่ 48 /pus.sa/ (ป.) /puṣ.ja/ (ส.) > /poh/ (ม.) ‘กลุ่มดาวนุษยะ, เดือนยี่’

/u/ > ʏ ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำทู่เมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/u/ > /u/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระเสียงก้องต่ำทู่ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับ สระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤตมากที่สุด ยกเว้นเรื่องคุณสมบัติน้ำเสียงก้องต่ำทู่ที่ไม่มีในภาษาบาลีสันสกฤตการปรับเปลี่ยน /u/ > /u/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง ดังตัวอย่างที่ 49 - 50

ตัวอย่างที่ 49 /bud.d^ha/ (ป.ส.) > /put.t^heaʔ/ (ม.) ‘พระพุทธเจ้า’

ตัวอย่างที่ 50 /mu.sa/ (ป.) > /mu.sa/ (ม.) ‘มูสา’

/u/ > /ɑ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทู่ ซึ่งเป็นสระหลังเหมือนกับสระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /u/ > /ɑ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง มีพยัญชนะท้ายและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 51

ตัวอย่างที่ 51 /duk.k^ha/ (ป.) > /tɑk/ (ม.) ‘ทุกข์ยาก, ยากจน’

/u/ > /ɤ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทู่ ซึ่งเป็นสระหลังเหมือนกับสระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /u/ > /ɤ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษา

บาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง มีพยัญชนะท้ายเป็นเสียงเพดานอ่อน ดังตัวอย่างที่ 52

ตัวอย่างที่ 52 /duk.k^ha/(ป.) > /tɕk.k^haʔ/(ม.) ‘ทุกข์’

/u/ > v̄v̄ เปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/u/ > /ao/ เปลี่ยนเป็นสระประสม /ao/ เสียงก้องธรรมดา เป็นการปรับเปลี่ยนให้เป็นสระประสม โดยมีเสียงที่สองของสระประสม คือ /o/ ซึ่งเป็นสระหลัง มีระดับลิ้นใกล้เคียงกับสระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /u/ > /ao/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงไม่ก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 53-54

ตัวอย่างที่ 53 /su.tʃa.ɹi.ʈa/(ป.ส.) > /sao.cə.rɔt/(ม.) ‘สุจริต’

ตัวอย่างที่ 54 /u.tu/(ป.) > /ʔu.taoʔ/(ม.) ‘ฤๅ’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /o/ ซึ่งเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากห่อ

/o/ > v̄ เปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/o/ > /ɒ/ เปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งเป็นสระหลังเหมือน สระ /o/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /o/ > /ɒ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 55

ตัวอย่างที่ 55 /ko.ʈi/(ป.ส.) > /ko.ʈɔ/ > /kot/ > /kɒt/(ม.) ‘(จำนวน) แสน’

/o/ > ʏ̄ เปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำหุ้มเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/o/ > /ō/ เปลี่ยนเป็นสระเสียงก้องต่ำหุ้ม ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสระ /o/ ในภาษาบาลีสันสกฤตมากที่สุด ยกเว้นเรื่องคุณสมบัติน้ำเสียงที่มีในภาษามอญเท่านั้น การปรับเปลี่ยน /o/ >

/o/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 56

ตัวอย่างที่ 56 /bodʒ.dʒ^han.ga/ (ป.) > /pot.c^hoŋ.keəʔ/ (ม.) ‘โพฆณกะ’

/o/ > /u/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง ปิด ปากห่อ ลักษณะน้ำเสียงที่สอง ซึ่งเป็นสระหลัง ปากห่อ มีระดับของลิ้นใกล้เคียงกับสระ /o/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /o/ > /u/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีพยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะเสียดแทรก ดังตัวอย่างที่ 57

ตัวอย่างที่ 57 /do.sa/ (ป.) > /t^hu.saʔ/ (ม.) ‘โทสะ’

/o/ > /ɔ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทึม ซึ่งไม่มีสัทลักษณะใดเหมือนกับสระ /o/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /o/ > /ɔ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 58 - 59

ตัวอย่างที่ 58 /b^ho.ga/ (ป.ส.) > /p^hɔk/ (ม.) ‘โภททรัพย์’

ตัวอย่างที่ 59 /lo.ka/ (ป.ส.) > /lɔk/ (ม.) ‘โลก’

/o/ > vV ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/o/ > /ao/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /ao/ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งมีเสียงที่สองเป็น /o/ การปรับเปลี่ยน /o/ > /ao/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นไม่ก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 60

ตัวอย่างที่ 60 /ho.ra/ (ป.ส.) > /hao.ra/ (ม.) ‘โหราจารย์’

/o/ > vV ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องต่ำทึมเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/o/ > /ɔu/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /ɔu/ ลักษณะน้ำเสียงที่สอง ซึ่งมีเสียงที่สองเป็น /u/ ซึ่งเป็นสระหลัง ปากห่อเหมือนกับสระ /o/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /o/ > /ɔu/

เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 61 - 62

ตัวอย่างที่ 61 /vo.ha:..ŋa/ (ป.) > /wo.ha/ (ม.) ‘โหวหาร’

ตัวอย่างที่ 62 /bo.d^hi/ (ป.ส.) > /p^ho.t^hi/ (ม.) ‘(ต้น)โพธิ์’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /i:/ ซึ่งเป็นสระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงยาว

/i:/ > v ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/i:/ > /i/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งเป็นมีสัทลักษณะเหมือนสระ /i:/ ในภาษาบาลีสันสกฤตทุกอย่าง ยกเว้นเรื่องความสั้นยาวที่ไม่มีในภาษามอญ การปรับเปลี่ยน /i:/ > i ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้อง ดังตัวอย่างที่ 63 - 64

ตัวอย่างที่ 63 /pa:ti:na/ (ป.) > /pə.cin/ (ม.) ‘ทิศตะวันออก’

ตัวอย่างที่ 64 /set.i:/ (ป.) > /se.t^hi/ (ม.) ‘เศรษฐี’

/i:/ > /ɒ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งไม่มีสัทลักษณะใดเหมือนสระ /i:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /i:/ > /ɒ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีตัวสะกด หรือมีการตัดสระในพยางค์สุดท้าย ของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 65 - 66

ตัวอย่างที่ 65 /m̄.ɡa.ci:.ŋsa/ (ส.) > /m̄r̄i.ək.kə.sɔ/ (ม.)

‘เดือนอ้าย (กลุ่มดาวมฤคศีระ)’

ตัวอย่างที่ 66 /a.ti:.ta/ (ป.ส.) > /a.ti:.tɔ/ > /a.ti:t/ > /ʔə.tɔt/ (ม.) ‘อดีต’

/i:/ > ʏ ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำหุ้มเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/i:/ > /i/ เปลี่ยนเป็นสระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำหุ้ม ซึ่งมีสัทลักษณะเหมือนสระ /i:/ ในภาษาบาลีสันสกฤตทุกอย่าง ยกเว้นเรื่องความสั้นยาวที่ไม่มีในภาษามอญ และคุณสมบัติน้ำเสียง ก้องต่ำหุ้มที่ไม่มีในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /i:/ > /i/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำ ภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง ดังตัวอย่างที่ 67 – 68

ตัวอย่างที่ 67 /va.sun.d^ha.ri:/ (ป.) > /sun.t^he.ri/ (ม.) ‘พระแม่ธรณี’

ตัวอย่างที่ 68 /dʒi.vi.ta/ (ป.ส.) > /ci.wi.taʔ/ (ม.) ‘ชีวิต’

/i:/ > /ɯ/ เปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำหุ้ม ซึ่งเป็นสระปากไม่ห่อ มีระดับของลิ้นใกล้เคียงสระ /i:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /i:/ > /ɯ/ เกิดขึ้นเมื่อ พยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำ ออกไป ในกรณีตัวอย่างที่ 71 พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลัง /tʃ-/ จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะ ท้ายในพยางค์ข้างหน้า /-tʃ/ ดังตัวอย่างที่ 69

ตัวอย่างที่ 69 /a.vi:tʃi/ (ป.) > /a.vi:tʃø/ > /a.vi:tʃ/ > /ʔə.wɯc/ (ม.)
‘นรกอเวจี’

/i:/ > vV เปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/i:/ > /e/ เปลี่ยนเป็นสระประสม /e/ นำเสียงก้องธรรมดา เป็นการกลายเป็นเสียงสระ ประสมที่มีเสียงที่ 2 เป็น /e/ ซึ่งเป็นสระหน้า มีระดับลิ้นใกล้เคียงกับสระ /i:/ ในภาษาบาลี

สันสกฤต การปรับเปลี่ยน /i:/ > /e/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงไม่ก้องและไม่มีพยัญชนะ ท้าย ดังตัวอย่างที่ 70 - 71

ตัวอย่างที่ 70 /pi.ti/ (ป.) > /pɛe.tɛeʔ/ (ม.) ‘ปีติ’

ตัวอย่างที่ 71 /sɑk.s̄i/ (ส.) > /sɑk.sɛe/ (ม.) ‘สักขีพยาน’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /a:/ ซึ่งเป็นสระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ เสียงยาว

/a:/ > v ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/a:/ > /a/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสระ /a:/ ในภาษาบาลีสันสกฤตมากที่สุด ยกเว้นเรื่องความสั้นยาวของสระที่ไม่มีในภาษามอญ การปรับเปลี่ยน /a:/ > /a/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องดังตัวอย่างที่ 72

ตัวอย่างที่ 72 /ka:a:la/ (ป.ส.) > /kaa.laʔ/ (ม.) ‘กาล, เวลา’

/a:/ > /o/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งเปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งไม่มีสัทลักษณะใดเหมือนกับสระ /a:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /a:/ > /o/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้องและมีพยัญชนะท้ายเป็น /-l/ ดังตัวอย่างที่ 73

ตัวอย่างที่ 73 /p^ha:l.gu.ṇa/ (ส.) > /phoo.rə.kṇ/ (ม.)
‘กลุ่มดาวพาดคะณะ, เดือนสี’

/a:/ > y ปรับเปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำหุ้มเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/a:/ > /a/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำหุ้ม ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับสระ /a:/ ในภาษาบาลีสันสกฤตมากที่สุด ยกเว้นเรื่องความสั้นยาวของสระที่ไม่มีในภาษามอญ การปรับเปลี่ยน /a:/ > /a/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์สุดท้ายจึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 74 - 75

ตัวอย่างที่ 74 /viṇ.a:ṇa/ (ป.) > /wi.aṇ/ (ม.) ‘วิญญาณ’

ตัวอย่างที่ 75 /b^ha:a.ga/ (ป.ส.) > /p^haa/ (ม.) ‘ครึ่ง’

/a:/ > /e/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า กึ่งปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทึม ซึ่งเป็นสระหน้า มีระดับของลิ้นใกล้เคียงกับสระ /a:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน/a:/ > /e/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและมีการตัดสระในพยางค์สุดท้ายของคำออกไป พยัญชนะต้นในพยางค์ข้างหลังซึ่งเป็นพยัญชนะฐานริมฝีปาก จึงถูกปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ข้างหน้า ดังตัวอย่างที่ 76 – 77

ตัวอย่างที่ 76 /na:ma/ (ป.ส.) > /nem/ (ม.) ‘นาม’

ตัวอย่างที่ 77 /la:b^ha/ (ป.ส.) > /lep/ (ม.) ‘ลาภ’

/a:/ > vv ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/a:/ > /ai/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /ai/ เสียงก้องธรรมดา การปรับเปลี่ยน /a:/ > /ai/ เกิดขึ้นเมื่อเสียง /j-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์สุดท้ายของคำที่สระถูกตัดออกไป /j-/ จึงปรับเปลี่ยนมาอยู่ประชิดกับสระ /a:/ ในพยางค์ที่มาข้างหน้าซึ่งมีพยัญชนะต้นไม่ก้อง และไม่มีพยัญชนะท้าย กลายเป็นพยัญชนะท้าย /-j/ ของพยางค์ที่มาข้างหน้า หลังจากนั้นสระ /a:/ และ /-j/ ก็ปรับเปลี่ยนเป็นสระ /ai/ ดังตัวอย่างที่ 78

ตัวอย่างที่ 78 /sa.ha:ja/ (ป.ส.) > /sa.ha:jø/ > /sa.ha:j/ (ป.ส.) >

/s★.hai/ (ม.) ‘สหาย’

/a:/ > /ao/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม ao เสียงก้องธรรมดา การปรับเปลี่ยน /a:/ > /ao/ เกิดขึ้นเมื่อเสียง /v-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์สุดท้ายของคำที่สระถูกตัดออกไป /v-/ จึงปรับเปลี่ยนมาอยู่ประชิดกับสระ /a:/ ในพยางค์ที่มาข้างหน้าซึ่งมีพยัญชนะต้นไม่ก้อง และไม่มีพยัญชนะท้าย และปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้าย /-v/ ของพยางค์ที่มาข้างหน้า หลังจากนั้นสระ /a:/ และ /-v/ ก็ปรับเปลี่ยนเป็นสระ /au/ > /ao/ ดังตัวอย่างที่ 79

ตัวอย่างที่ 79 /pas.sa:va/ (ป.) > /pas.sa:vø/ > /pas.sau/ > /pas.sau/

/pøt.sao/ (ม.) ‘ปัสสาวะ’

หรือได้รับอิทธิพลจาก /v-/ ในพยางค์ที่มาข้างหน้าทำให้เกิดการเพิ่มเสียง /-v/ หลังสระ /a:/ แล้วจึงปรับเปลี่ยนเป็นสระ /au/ > /ao/ ดังตัวอย่างที่ 80

ตัวอย่างที่ 80 /de.va.ta:/ (ป.ส.) > /de.va.tav/ (ป.ส.) > /te.ve.tao/ (ม.)

‘เทวดา’

/a:/ > v เปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องต่ำทู่เมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/a:/ > /ea/ เปลี่ยนเป็นสระประสม /ea/ เสียงก้องต่ำทู่ การปรับเปลี่ยน /a:/ > /ea/ เป็นการกลายเป็นเสียงสระประสมที่มีเสียงที่สองเป็นสระ /a/ ซึ่งมีสัทลักษณะเหมือนกับสระ /a:/ เพียงมีความแตกต่างเรื่องความสั้นยาวเท่านั้น /a:/ > /ea/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 81- 82

ตัวอย่างที่ 81 /ma..ja/ (ป.ส.) > /mea/ (ม.) ‘มาร’

ตัวอย่างที่ 82 /gaṅ.ga:/ (ป.ส.) > /keṅ.kea/ (ม.) ‘กงคา’

/a:/ > /ai/ เปลี่ยนเป็นสระประสม /ai/ เสียงก้องต่ำทู่ การปรับเปลี่ยน /a:/ > /ai/ เกิดขึ้นเมื่อเสียง /j-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นของพยางค์สุดท้ายของคำที่สระถูกตัดออกไป /j-/ จึงปรับเปลี่ยนมาอยู่ประชิดกับสระ /a:/ ในพยางค์ที่มาข้างหน้าซึ่งมีพยัญชนะต้นเสียงก้อง และไม่มีพยัญชนะท้าย จึงปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะท้าย /-j/ ของพยางค์ที่มาข้างหน้า หลังจากนั้นสระ /a:/ และ /-j/ ก็ปรับเปลี่ยนเป็นสระ /ai/ ดังตัวอย่างที่ 83

ตัวอย่างที่ 83 /sad3.d3a:ja/ (ป.) > /sad3.d3a:jø/ > /sad3.d3a:ij/ > [c^hai] (ม.) ‘การท่องบ่น, การสาธยาย’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /u:/ ซึ่งเป็นสระหลัง ปิด ปากห่อ เสียงสั้น

/u:/ > v เปลี่ยนเป็นสระเดี่ยวเสียงก้องต่ำทู่เมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/u:/ > /u/ เปลี่ยนเป็นสระเสียงก้องต่ำหุ้ม ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียงกับ สระ /u/ ในภาษาบาลีสันสกฤตมากที่สุด ยกเว้นเรื่องความสั้นยาวของสระที่ไม่มีในภาษามอญ การปรับเปลี่ยน /u/ > /u/ ปรากฏเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง ดัง ตัวอย่างที่ 84 - 85

ตัวอย่างที่ 84 /u:pa/ (ป.ส.) > /rup/ (ม.) ‘รูป’

ตัวอย่างที่ 85 /d^hu:pa/ (ป.ส.) > /t^hup/ (ม.) ‘รูป’

/u:/ > vV เปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/u:/ > /ao/ เปลี่ยนเป็นสระประสม /ao/ เสียงก้องต่ำหุ้ม เป็นการปรับเปลี่ยนให้เป็นสระประสม โดยมีเสียงที่สองของสระประสม คือ /o/ ซึ่งเป็นสระหลัง มีระดับลิ้นใกล้เคียงกับสระ /u:/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /u:/ > /ao/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงไม่ก้อง และไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 86

ตัวอย่างที่ 86 /pu:dza/ (ป.ส.) > /pao.cea/ (ม.) ‘บูชา’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /ai/ ซึ่งเป็นสระประสมระหว่างสระหน้าเปิด ปากไม่ห่อ กับสระหน้าปิด ปากไม่ห่อ

/ai/ > vV เปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/ai/ > /e/ เปลี่ยนเป็นสระประสม /e/ เสียงก้องธรรมดา ซึ่งเสียงที่สองในสระประสมเป็นสระ /i/ ซึ่งเป็นสระหน้า ระดับของลิ้นใกล้เคียงกับสระ /e/ ซึ่งเป็นเสียงที่ 2 ในสระประสม /e/

การปรับเปลี่ยน /ai/ > /e/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงไม่ก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย หรือตัดเสียงพยัญชนะท้ายในพยางค์ออกไป ดังตัวอย่างที่ 87

ตัวอย่างที่ 87 /tʃait.ɲa/ (ส.) > /ce/ (ม.) ‘เดือนจิตรมาส (เดือนห้า)’

/ai/ > yv ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องต่ำทึมเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/ai/ > /ua/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /ua/ เสียงก้องต่ำทึม การปรับเปลี่ยน /ai/ > /ua/ เกิดขึ้นหลังจากการปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม /uai/ แล้วสูญเสียง /i/ ไปการปรับเปลี่ยน /ai/ > /ua/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นเสียงก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 88

ตัวอย่างที่ 88 /vai.ṇa/ (ส.) > /wuaṇi/ > /wua/ (ม.) ‘เวร

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /au/ ซึ่งเป็นสระประสมระหว่างสระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ กับสระหลัง ปิด ปากห่อ

/au/ > vv ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสมเสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต ดังต่อไปนี้

/au/ > /ao/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระประสม เสียงก้องต่ำทึม ซึ่งมีสระที่ 2 คือ /o/ ซึ่งเป็นสระหลัง ปากห่อ มีระดับของลิ้นใกล้เคียงกับสระ /u/ ซึ่งเป็นเสียงที่ 2 ในสระประสม /au/ ในภาษาบาลีสันสกฤต การปรับเปลี่ยน /au/ > /ao/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นไม่ก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 89

ตัวอย่างที่ 89 /au.ṣa.d^ha/ (ส.) > /ʔao.sə.t^həaʔ/ (ม.) ‘ชา’

การปรับเปลี่ยน /ɹ/ ซึ่งเป็นพยัญชนะกระทบ (flap) ลิ้นงอ ก้อง ที่ก่อให้เกิดพยางค์ (syllabic consonant)

/ɹ/ > r̥v ปรับเปลี่ยนเป็นเสียง /r-/ ที่เป็นเสียงโรติก (rhotic) เหมือน /ɹ/ และเพิ่มสระเดี่ยวเพื่อให้เป็นแกนของพยางค์ทดแทน

/ɹ/ > /ri/ ปรับเปลี่ยนพยัญชนะที่ก่อให้เกิดพยางค์ /ɹ/ เป็นเสียงพยัญชนะ /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ก้อง กับ สระ /i/ ซึ่งเป็นสระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทึม เนื่องจากได้รับ

อิทธิพลจากพยัญชนะต้น /r-/ ซึ่งเป็นเสียงก้อง การปรับเปลี่ยน /r/ > /ri/ เกิดขึ้นเมื่อไม่มีพยัญชนะต้นในพยางค์และมีพยัญชนะท้ายที่ไม่ใช่พยัญชนะฐานเพดานอ่อน ดังตัวอย่างที่ 90

ตัวอย่างที่ 90 /ɨd.d^{hi}/ (ส.) > /rit/ (ม.) ‘ฤทธิ์’

/r/ > /rɨ/ ปรับเปลี่ยนพยัญชนะที่ก่อให้เกิดพยางค์ /r/ เป็นเสียงพยัญชนะ /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ก้อง กับ สระ /ɨ/ ซึ่งเป็นสระหน้า ปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำหุ้ม เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพยัญชนะต้น /r-/ ซึ่งเป็นเสียงก้อง การปรับเปลี่ยน /r/ > /rɨ/ เกิดขึ้นเมื่อไม่มีพยัญชนะต้นในพยางค์เป็นพยัญชนะฐานริมฝีปาก ดังตัวอย่างที่ 91

ตัวอย่างที่ 91 /kal.pa.vɨk.sɨa/ (ส.) > /kɔ.la.pɔ.pɨk/ (ม.) ‘ไม้กัลปพฤกษ์’

/r/ > /rɔ/ ปรับเปลี่ยนพยัญชนะที่ก่อให้เกิดพยางค์ /r/ เป็นเสียงพยัญชนะ /r-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะลิ้นร่ว ปุ่มเหงือก ก้อง กับ สระ /ɔ/ ซึ่งเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากห่อ เสียงก้องต่ำหุ้ม เนื่องจากได้รับอิทธิพลจากพยัญชนะต้น /r-/ ซึ่งเป็นเสียงก้อง การปรับเปลี่ยนเกิดขึ้นหลังจากมีการตัดพยางค์สุดท้ายออกไปก่อน แล้วตัดสระและพยัญชนะท้ายในพยางค์ที่สอง และปรับเปลี่ยนให้ h ซึ่งเป็นพยัญชนะต้นในพยางค์ที่สองเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์แรก จากนั้นแทรกเสียงสระ /ə/ ระหว่าง /gɨ/ และปรับ เปลี่ยนให้ /gə/ เป็นพยางค์รองที่มีการลดรูป แล้วปรับเปลี่ยน /r/ > /rɔ/ กรณีที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะก้องและมีพยัญชนะท้ายที่ไม่ใช่พยัญชนะเพดานอ่อน ดังตัวอย่างที่ 92

ตัวอย่างที่ 92 /gɨ.has.t^{ha}/ (ส.) > /gɨ.hɔ.ɔ/ > /gə.ɨh/ > /gə.rɨh/ > /hə.rɔh/ (ม.) ‘คฤหัสถ์’

/r/ > rɨv ปรับเปลี่ยนเป็นเสียง /r-/ ที่เป็นเสียง โรติก (rhotic) เหมือน /r/ และเพิ่มสระเดี่ยว เพื่อให้เป็นแกนของพยางค์ทดแทน

/r/ > /ria/ การปรับเปลี่ยนพยัญชนะที่ก่อให้เกิดพยางค์ /r/ เกิดขึ้นหลังจากมีการตัดพยางค์สุดท้ายออกไปก่อน แล้วเพิ่มพยัญชนะท้ายในพยางค์แรกด้วยการกลมกลืนเสียงกับ /g-/ ซึ่งเป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์ที่สอง จากนั้นแทรกเสียงสระ /ə/ ระหว่าง /mɨ/ และปรับ เปลี่ยนให้ /mɔ/ เป็นพยางค์รองที่มีการลดรูป แล้วปรับเปลี่ยน /r/ > > /ria/ ในกรณีที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะก้องและมีพยัญชนะท้ายที่เป็น /-k/ ดังตัวอย่างที่ 93

ตัวอย่างที่ 93 /mɯ̌.ga.ɕi.ɯ̌.sə/ (ส.) > /mɯ̌.ga.ɕi.ɯ̌.ɔ̌/ > /mɯ̌g.ga.ɕi.ɯ̌/
> /mɔ̌.ɯ̌g.ga.ɕi.ɯ̌/ > /mɔ̌.riak.kə.sɔ̌/
(ม.) ‘กลุ่มคววมิกสิระ, เดือนอ้าย’

/ɯ̌/ > rɛa/ การปรับเปลี่ยนพยัญชนะที่ก่อให้เกิดพยางค์ /ɯ̌/ เกิดขึ้นหลังจากมีการตัดพยางค์ที่สองออกไปก่อน แล้วปรับเปลี่ยน /ɯ̌/ > rɛa/ ในกรณีที่มีพยัญชนะต้นเป็นพยัญชนะก้องและไม่มีพยัญชนะท้าย ดังตัวอย่างที่ 94

ตัวอย่างที่ 94 /bɯ̌.has.pa.ti/ (ส.) > /bɯ̌.ɔ̌.pa.ti/ (ส.) > /prea.pe.tœʔ/ (ม.)
‘วันพฤหัสบดี’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระที่เกิดจากการปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์ เมื่อมีการปรับเปลี่ยน โครงสร้างพยางค์ สระในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตก็ได้รับผลกระทบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนด้วย ดังนี้

การปรับเปลี่ยนเสียงสระด้วยการแทรกเสียงสระระหว่างเสียงพยัญชนะซึ่งเกิดขึ้นเมื่อมีการแทรกเสียงสระระหว่างเสียงพยัญชนะ 2 เสียงเพื่อเพิ่มพยางค์ในคำ ซึ่งอาจอยู่ตำแหน่งต้นพยางค์หรือกลางพยางค์ก็ได้ ทำให้มีพยางค์ในคำเพิ่มขึ้น นั่นคือ $C_1C_2V > C_1\underline{V}.C_2V$ ดังตัวอย่างที่ 95 - 97

ตัวอย่างที่ 95 /in̩.d̩ji.ja/ (ป.ส.) > /in̩.d̩ji.ɔ̌/ > /in̩.d̩ə.ji/ > /in̩.n̩ə.ji/
/?in̩.n̩ə.rœ/ (ม.) ‘อินทรี’

ตัวอย่างที่ 96 /sku.la/ (ส.) > /sku.ɔ̌/ > /sə.ku/ > /hə.kao/ (ม.)
‘ตระกูล,ชาติ,โคตรเหง้า’

ตัวอย่างที่ 97 /kal.pa.vɯ̌k.sə/ (ส.) > /kal.pa.vɯ̌k.ɔ̌/ > /ka.la.pa.vɯ̌k.sə/
> /kɔ̌.la.pə.pɯ̌k/ (ม.) ‘ไม้กัลปพฤกษ์’

เมื่อมีการปรับเปลี่ยนเสียงสระ โดยตัดเสียงสระที่อยู่ระหว่างพยัญชนะ 2 เสียง เพื่อลดพยางค์ในคำ ทำให้พยัญชนะทั้ง 2 เสียงมาอยู่ประชิดกัน และปรับเปลี่ยนเป็นพยัญชนะควบกล้ำ นั่นคือ $C_1\underline{V}.C_2V > C_1C_2V$ ดังตัวอย่างที่ 98 - 100

ตัวอย่างที่ 98 /pa.va:.la/ (ป.) > /pa.va:.ɔ̌/ > /pɔ̌.va: / > /pva: / > /kwɛa/
(ม.) ‘ลูกบิด, ลูกประคำ’

ตัวอย่างที่ 99 /ma.ha.sa.mud.da/(ป.) /ma.ha.sa.mud.ɹa/ (ส.) >
 /hma.hmit/ (ม.) ‘มหาสมุทร’
 ตัวอย่างที่ 100 /ga.ɹa.ha:/ (ป.) > /krɔh/ (ม.) ‘คิดปองร้าย’

8.2 สระนาสิก

สระนาสิกเป็นสระที่มีในภาษาบาลีสันสกฤตเท่านั้น ไม่มีในภาษามอญ จึงมีการปรับเปลี่ยนเสียงสระนาสิกทั้งหมดในภาษาบาลีสันสกฤตให้เป็นสระปกติในภาษามอญตามข้อ 8.1 ข้างต้น แต่มีการเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย /-ŋ/ หรือ /-ŋ/ ไปหลังสระ พบสระนาสิกในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งมีการปรับเปลี่ยนเสียงสระ 2 หน่วยเสียง คือ /ĩ/ และ/ã/

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /ĩ/ ซึ่งเป็นสระนาสิก เป็นสระหน้า เปิด ปาก ไม่ห่อ เสียงสั้น

/ĩ/ > VN ปรับเปลี่ยนเป็นสระปกติ เป็นสระเดี่ยว เสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับเปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต และเพิ่มพยัญชนะท้ายซึ่งเป็นเสียงนาสิก ดังต่อไปนี้

/ĩ/ > /ɯŋ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง เปิด ปากห่อ เสียงไม่ก้อง และเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย /-ŋ/ เพื่อชดเชยสัญลักษณ์ของสระ /ĩ/ ซึ่งเป็นสระนาสิก การปรับเปลี่ยน /ĩ/ > /ɯŋ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้อง ดังตัวอย่างที่ 101

ตัวอย่างที่ 101 /ɹa.dza.sĩ.ha/ (ส.) > /cɛa.ce.sɯŋ/ (ม.) ‘ราชสีห์’

/ĩ/ > /ɤŋ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระกลาง กึ่งปิด ปาก ไม่ห่อ ลักษณะน้ำเสียงที่หนึ่ง และเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย /-ŋ/ เพื่อชดเชยสัญลักษณ์ของสระ /ĩ/ ซึ่งเป็นสระนาสิกการปรับเปลี่ยน

/i/ > /ɤŋ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะไม่ก้อง ดังตัวอย่างที่ 102 - 103

ตัวอย่างที่ 102 /sĩ.ha/ (ส.) > /sɤŋ/ (ม.) ‘ราศีสิงห์’

ตัวอย่างที่ 103 /ta.va.ũ.sa/ (ป.) > /ta.we.tɤŋ/ (ม.) ‘ดาวดึงส์’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระ /ã/ ซึ่งเป็นสระนาสิก เป็นสระหน้า เปิด ปากไม่ห่อ เสียงสั้น

/ã/ > VN ปรับเปลี่ยนเป็นสระปกติ เป็นสระเดี่ยว เสียงก้องธรรมดาเมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้า ปรับ เปลี่ยนมาจากพยัญชนะไม่ก้องในภาษาบาลีสันสกฤต และเพิ่มพยัญชนะท้ายซึ่งเป็นเสียงนาสิก ดังต่อไปนี้

/ã/ > /oŋ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหลัง กึ่งปิด ปากห่อ เสียงก้องธรรมดา และเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย /-ŋ/ ซึ่งเป็นเสียงนาสิกเพื่อชดเชยความเป็นสระนาสิกของสระ /ã/ การปรับเปลี่ยน /ã/ > /oŋ/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะต้นในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง ดังตัวอย่างที่ 104

ตัวอย่างที่ 104 /vã.sa/ (ป.) /vã.ça/ (ส.) > /woŋ.saʔ/ (ม.) ‘วงศ์’

/ã/ > yN ปรับเปลี่ยนเป็นสระปกติ เป็นสระเดี่ยว เสียงก้องต่ำทึบ เมื่อพยัญชนะต้นข้างหน้าปรับ เปลี่ยนมาจากพยัญชนะเสียงก้องในภาษาบาลีสันสกฤต และเพิ่มพยัญชนะท้ายซึ่งเป็นเสียงนาสิก ดังต่อไปนี้

/ã/ > /eŋ/ ปรับเปลี่ยนเป็นสระหน้า กึ่งเปิด ปากไม่ห่อ เสียงก้องต่ำทึบ ซึ่งมีสัทลักษณะใกล้เคียง สระ /ã/ ในภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งเป็นสระหน้า ปากไม่ห่อ และเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย /-ŋ/ เพื่อ ชดเชยสัทลักษณะของสระ /ã/ ซึ่งเป็นสระนาสิก การปรับเปลี่ยน /ã/ > /e/ เกิดขึ้นเมื่อพยัญชนะ ต้น ในคำภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะก้อง ดังตัวอย่างที่ 105

ตัวอย่างที่ 105 /ja.dʒa.vã.sa/ (ป.) /ja.dʒa.vã.ça/ (ส.) > /re.a.ce.weŋ/ (ม.)

‘พงสาวดาร’

8.3 สระในพยางค์ลดรูป

เมื่อมีการปรับเปลี่ยนพยางค์รอง ซึ่งมักเป็นพยางค์เปิด มีเสียงสระสั้น หรือเป็นพยางค์เปิดที่มี พยัญชนะท้ายเป็นพยัญชนะนาสิก และมีสระสั้น และไม่มีการลงน้ำหนัก ให้เป็นพยางค์รองที่มีการลดรูป ดังกล่าวไว้แล้วในบทที่ 6 และ 7 จะเกิดการปรับเปลี่ยนสระในพยางค์รองเป็นเสียงสระ /ə/ หรือ /e/ และเป็นสระเสียงก้องธรรมดาเท่านั้น

สระในพยางค์รองที่มีโครงสร้าง CV หรือ CVN ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อออกเสียงแบบเน้น มีการปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์รองที่มีการลดรูป สระจะถูกปรับเปลี่ยนเป็น อ นั่นคือ CV > Cə และ CVN > CəN ~ Cə ดังตัวอย่างที่ 106 -111

ตัวอย่างที่ 106 /pɔ̃.ka:.ɔ̃/ (ส.) > การออกเสียงแบบเน้น /pɔ̃.ka/ (ม.)
> /pɔ̃.ka/ (ม.) ‘ประการ’

ตัวอย่างที่ 107 /səŋ.ka:(ป.)/çəŋ.ka:(ส.) > การออกเสียงแบบเน้น/səŋ.ka/ (ม.)
> /səŋ.ka/ (ม.) ‘ความสงสัย’

ตัวอย่างที่ 108 /a:.paɔ̃.ti/ (ป.) > การออกเสียงแบบเน้น /ɔ̃.a.pɔɔ̃t/ (ม.)
> /ɔ̃.a.pɔɔ̃t/ (ม.) ‘อาทิตย์’

ตัวอย่างที่ 109 /nim.mi.ta/ (ป.) > การออกเสียงแบบเน้น /nim.mit/ (ม.)
> /ɔ̃.mit/ (ม.) ‘นิมิต’

ตัวอย่างที่ 110 /kin.na.ɔ̃/ (ป.ส.) > การออกเสียงแบบเน้น /kʰa.no/ (ม.)
> /hə.no/ (ม.) ‘กนินร’

ตัวอย่างที่ 111 /si.ne.ɔ̃.ɔ̃.dʒa/ (ป.) > การออกเสียงแบบเน้น /sin.ne.rət/ (ม.)
> /sin.nə.rət/ (ม.) ‘ภูเขาพระสุเมรุ’

สระในพยางค์รองที่มีโครงสร้าง CV₁V₂ ในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤต เมื่อออกเสียงแบบเน้น มีการปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์รองที่มีการลดรูป สระจะถูกปรับเปลี่ยนเป็น V₁ ซึ่งเป็นสระเสียงกึ่งธรรมชาติ นั่นคือ CV₁V₂ > CV₁๐ ดังตัวอย่างที่ 112 – 113

ตัวอย่างที่ 112 /bɔ̃.has.pa.ɔ̃.ti/ (ส.) > การออกเสียงแบบเน้น /pɔ̃.a.pea.tɔ̃eɔ̃/ (ม.)
> /pɔ̃.a.pe.tɔ̃eɔ̃/ (ม.) ‘วันพฤหัสบดี’

ตัวอย่างที่ 113 /ta:.va.ɔ̃.ti.sa/ (ป.ส.) > การออกเสียงแบบเน้น /ta.wea.tɔ̃ɔ̃/ (ม.)
> /ta.we.tɔ̃ɔ̃/ (ม.) ‘ดาวดิงส์’

กระบวนการในการปรับเปลี่ยนเสียงสระในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ คือ เปลี่ยนเสียงสระปกติและสระนาสิกในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นสระปกติในภาษามอญ เนื่องจากภาษามอญมีสระปกติเท่านั้นไม่มีสระนาสิก V , ẽ > V จากนั้นปรับเปลี่ยนสระปกติเป็นสระ

คุณสมบัติน้ำเสียงก้องธรรมดา เมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงไม่ก้อง และปรับเปลี่ยนเป็นสระคุณสมบัติ
น้ำเสียงก้องต่ำทึบเมื่อพยัญชนะต้นเป็นเสียงก้อง V > V, ʏ ดังตัวอย่าง

V > V	/sik.k ^h a:/ (ป.) > /sɯc.k ^h a/ (ม.) ‘ศึกษา, การศึกษาทางธรรม’
V > ʏ	/mitɰ.tɰ ^h a:/ (ป.) > /mit.c ^h a/ (ม.) ‘มิฉา’
ĩ > V	/sĩ.ha/ (ส.) > /sɯŋ/ (ม.) ‘ราศีสิงห์’
ĩ > ʏ	/bũ.sa/ (ป.) /bũ.ɕa/ (ส.) > /wɔŋ.saʔ/ (ม.) ‘วงศ์’

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทที่ 9

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

9.1 สรุปผลการวิจัย

ในงานวิจัยนี้ผู้วิจัยมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาวิธีการถ่ายอักษรคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญที่ได้รับรวบรวมข้อมูลจากพจนานุกรมภาษามอญ 6 เล่ม ทั้งในด้านการถ่ายอักษรแทนเสียงพยัญชนะ และการถ่ายอักษรแทนเสียงสระ เพื่อวิเคราะห์ระบบการถ่ายอักษรคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญว่าเป็นอย่างไร เนื่องจากอักษรมอญมีวิวัฒนาการมาจากอักษรปัลลวะที่มีถิ่นกำเนิดในประเทศอินเดียในปัจจุบัน (พงศเกษม, 2533) และใช้เขียนภาษาบาลีสันสกฤตมาก่อน จึงน่าจะมีการถ่ายอักษรคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญอย่างมีระบบ เพราะเป็นการถ่ายอักษรด้วยอักษรวิธีที่มีความคล้ายคลึงกัน นอกจากนี้ยังมีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตใน 4 ด้าน คือ การปรับเปลี่ยนพยัญชนะ สระ ลักษณะน้ำเสียง และ โครงสร้างพยางค์ เนื่องจากระบบเสียงภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งเป็นภาษาผู้ให้ความแตกต่างอย่างมากจากระบบเสียงของภาษามอญซึ่งเป็นภาษาผู้รับ

ในการวิจัยมีสมมติฐาน คือ ระบบการถ่ายอักษรมีอิทธิพลต่อกระบวนการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ และการเปลี่ยนแปลงทางเสียงอันเนื่องมาจากกระบวนการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมทับศัพท์ภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญเกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ

ผู้วิจัยเก็บข้อมูลคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญจำนวน 565 คำ จากพจนานุกรมภาษามอญ 6 เล่ม และบันทึกเสียงการออกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญของผู้บอกภาษาเพศชาย 3 คน อายุมากกว่า 60 ปี ที่ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ขณะสัมภาษณ์ผู้บอกภาษาพบว่า ผู้บอกภาษารู้จักคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่รวบรวมมาเพียง 415 คำ ส่วนอีก 150 คำ ผู้บอกภาษาบอกว่าไม่รู้จัก ผู้วิจัยจึงบันทึกเสียงคำยืมที่ออกเสียงโดยผู้บอกภาษาแต่ละคนเพียง 415 คำ เท่านั้น จากนั้น ผู้วิจัยจึงถ่ายถอดเสียงแบบกว้างด้วยสัทอักษรสากลของ IPA เพื่อนำคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญมาวิเคราะห์ระบบการถ่ายอักษร และการปรับเปลี่ยนทางเสียง

ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าการถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรมอญเกิดขึ้นอย่างมีระบบ การถ่ายอักษรด้วยอักษรมอญสามารถเทียบเคียงและแทนหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตได้เกือบทั้งหมด ระบบการถ่ายอักษรมีอิทธิพลต่อการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญซึ่งสนับสนุน*สมมติฐานข้อ 1* ส่วนการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญก็เกิดขึ้นอย่างเป็นระบบ สามารถอธิบายได้ คำขี้มภาษาบาลีสันสกฤตส่วนใหญ่มีการปรับเปลี่ยนทางเสียงที่เป็นผลมาจากระบบการถ่ายอักษร ซึ่งสนับสนุน*สมมติฐานข้อ 2* อย่างไรก็ตาม ได้พบว่าคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤตบางคำที่การปรับเปลี่ยนเสียงไม่เป็นไปตามระบบนี้ อันเนื่องมาจากปัจจัยบางประการ

การปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ เป็นเหตุมาจากระบบเสียงภาษาบาลีสันสกฤตและระบบเสียงภาษามอญที่มีความแตกต่างกันมาก ทั้งพยัญชนะ สระ ลักษณะน้ำเสียง และ โครงสร้างพยางค์ การปรับเปลี่ยนทั้ง 4 ประการนี้อาจมีอิทธิพลต่อกัน เมื่อการปรับเปลี่ยนประเภทหนึ่งเกิดขึ้น การปรับเปลี่ยนอีกประเภทหนึ่งก็อาจปรับเปลี่ยนตามไปด้วย

การปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์เกิดจากจำนวนพยางค์ในคำและโครงสร้างพยางค์ที่แตกต่างกันระหว่างภาษาบาลีสันสกฤตและภาษามอญ โครงสร้างพยางค์ภาษาบาลีสันสกฤตซึ่งมีมากกว่าภาษามอญอาจถูกปรับเปลี่ยนให้เป็นโครงสร้างพยางค์ในภาษามอญซึ่งมีน้อยกว่าและซับซ้อนน้อยกว่า รวมทั้งมีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ให้พยางค์เต็มรูปเป็นพยางค์ลดรูป ซึ่งพยางค์ลดรูปไม่มีในภาษาบาลีสันสกฤต แต่มีในภาษามอญเท่านั้น นอกจากนั้น การปรับเปลี่ยนพยัญชนะ สระ และลักษณะน้ำเสียงก็อาจมีผลกระทบ ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนโครงสร้างพยางค์ได้ด้วย เช่น พยางค์สุดท้ายซึ่งเป็นพยางค์เปิดในคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤตที่มีหลายพยางค์มักจะถูกตัดออกไป เพราะเป็นพยางค์ที่ไม่ลงน้ำหนัก การตัดพยางค์สุดท้ายที่ไม่ลงน้ำหนักนี้เป็นกลไกหนึ่งที่ทำให้เกิดการปรับเปลี่ยนของโครงสร้างคำ และจำนวนพยางค์ในคำ เพราะคำภาษามอญส่วนใหญ่เป็นคำหนึ่งพยางค์ เช่น /sua/ ‘ต้นไทร’, /paŋ/ ‘ปาก’, /kwɔ/ ‘คอ’ เป็นต้น หรือเป็นคำสองพยางค์ คำสองพยางค์ในภาษามอญมักลงน้ำหนักที่พยางค์หลัง เมื่อพยางค์หน้าไม่ได้รับการลงน้ำหนักก็อาจมีการปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์ลดรูป 3 ประเภท นั่นคือ Cə, CəN และ CV (ลดรูปมาจาก CVV) ตัวอย่างเช่น /hə.pəeɔ/ ‘ฟัก’, /kəm.laŋ/ ‘มากมาย,ทั้งหลาย’, /se.hət/ ‘แรง, กำลัง’

เพื่อปรับเปลี่ยนโครงสร้างของพยางค์ในคำ จึงต้องตัดพยางค์สุดท้ายซึ่งเป็นพยางค์เปิด ไม่ลงน้ำหนัก ในคำขี้มภาษาบาลีสันสกฤตออก เพราะไม่สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์รองใน

ตำแหน่งพยางค์สุดท้ายของคำได้ ตัวอย่างเช่น /sak.ka:ja/(ป.) > /sǎ.ká/ ‘สักการะ’ (ม.) ในกรณีที่พยางค์ก่อนพยางค์สุดท้ายเป็นพยางค์เปิด จะตัดเพียงสระในพยางค์สุดท้ายออกไป แล้วปรับเปลี่ยนพยัญชนะต้นในพยางค์สุดท้ายให้เป็นพยัญชนะท้ายในพยางค์หน้า เพื่อปรับเปลี่ยนให้พยางค์ก่อนพยางค์สุดท้ายเป็นพยางค์ปิด เพื่อจะได้รับการลงน้ำหนัก ตัวอย่างเช่น /ka.tʰi.ka/(ป.ส.) > /ka.tʰi.kø/ > /ka.tʰik/ > /kǎ.tʰók/ ‘นักเทศน์’ (ม.) ในกรณีที่ไม้ตัดพยางค์สุดท้ายที่เป็นพยางค์เปิดออก ก็จะปรับเปลี่ยนให้เป็นพยางค์ปิด ด้วยการเพิ่มเสียงพยัญชนะท้าย /-ʔ/ ในพยางค์ เพื่อให้สามารถปรับเปลี่ยนเป็นพยางค์ลงน้ำหนัก ตัวอย่างเช่น /u.tu/(ป.) > /ʔǎ.tàoʔ/ ‘ฤดู’ (ม.) นอกจากนี้ยังมีการปรับเปลี่ยนจำนวนพยางค์ในคำให้ใกล้เคียงกับจำนวนพยางค์ในคำภาษามอญที่มีเพียง 1 หรือ 2 พยางค์เท่านั้น โดยตัดพยางค์ไม่ลงน้ำหนักในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตออกให้มีพยางค์ในคำเพียง 1 ถึง 4 พยางค์ เท่านั้น

ปัจจัยสำคัญในการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะเกิดขึ้นเพราะหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตมีมากกว่าภาษามอญ และหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตมีสัทลักษณะที่แตกต่างจากสัทลักษณะหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามอญมาก มีหน่วยเสียงพยัญชนะในภาษามอญเพียง 12 หน่วยเสียง จากหน่วยเสียงพยัญชนะทั้งหมดในภาษามอญ 22 หน่วยเสียง การปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะทำได้โดยการปรับเปลี่ยนพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤตเป็นพยัญชนะภาษามอญที่มีสัทลักษณะใกล้เคียงกันในเรื่อง ฐานกรณ์การออกเสียง (place of articulation) คุณสมบัติน้ำเสียง (phonation type) และลักษณะการออกเสียง (manner of articulation) เรื่องใดเรื่องหนึ่ง หรือหลายเรื่องประกอบกัน

จากการศึกษา พบว่าการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการเปลี่ยนแปลงของเสียงภาษามอญก่อนสมัยภาษามอญปัจจุบัน เช่น การกลายเป็นเสียงไม่ก้อง (devoicing) ซึ่งไม่ได้ปรากฏในการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตเท่านั้น แต่ยังเกิดขึ้นในคำภาษามอญเองด้วย ดังที่ Diffloth (1984) ได้อธิบายว่าพยัญชนะกัก เสียงก้องในภาษามอญดั้งเดิมได้กลายเป็นพยัญชนะกัก ไม่ก้อง ในภาษามอญปัจจุบัน ดังนั้น เมื่อเปรียบเทียบคำยืมภาษาสันสกฤตและภาษามอญจึงพบว่ามีความสัมพันธ์ระหว่างเสียงพยัญชนะในปัจจุบัน กับเสียงพยัญชนะดั้งเดิมก่อนการปรับเปลี่ยน

ภาษามอญดั้งเดิม

ภาษามอญปัจจุบัน

/*bak/

/pɛk/ ‘ตาม’

คำภาษาบาลีสันสกฤต

คำยืมในภาษามอญ

/bud.d^ha//put.t^heaʔ/ ‘พระพุทธเจ้า’

การปรับเปลี่ยนเสียงสระเกิดจากปัจจัยสำคัญ คือ ประเภทของสระที่แตกต่างกัน ภาษาบาลีสันสกฤตมีสระปกติและสระนาสิกด้วย ส่วนภาษามอญมีเพียงสระปกติเท่านั้น ภาษามอญมีคุณสมบัติน้ำเสียงของสระที่แตกต่างกัน 2 ลักษณะ คือ สระเสียงก้องธรรมดา และสระเสียงก้องต่ำทู่ ซึ่งไม่มีในภาษาบาลีสันสกฤต นอกจากนี้สระในภาษามอญยังมีการปรับเปลี่ยนไปตามเสียงแวดล้อมอีกด้วย ทำให้สระในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตมีการปรับเปลี่ยนเป็นสระได้หลายเสียงในภาษามอญ ซึ่งแตกต่างจากการปรับเปลี่ยนพยัญชนะ

9.2 อภิปรายผล

การถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรมอญเกิดขึ้นอย่างมีระบบ ด้วยมีการเทียบเคียงอักษรมอญกับหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตได้ครบทั้งหมด ไม่เพียงแต่รูปพยัญชนะและรูปสระเท่านั้น แต่การถ่ายอักษรรด้วยภาษามอญยังใช้เครื่องหมายและระบบรูปอักษรที่มีมากกว่า 1 รูปในตำแหน่งต่างๆ ของคำ เหมือนที่ใช้ในอักษรวิธีของภาษาหลายภาษาที่มีตัวอักษรซึ่งมีวิวัฒนาการมาจากอักษรปัลลวะซึ่งเชื่อว่าเป็นอักษรที่รับเข้ามาปรับเปลี่ยนใช้ในภาษามอญ เมื่อเปรียบเทียบกับภาษามอญดั้งเดิมที่ Diffloth (1984) ได้สืบสร้างไว้ การถ่ายอักษรนี้คงจะเกิดขึ้นในสมัยภาษามอญโบราณหรือภาษามอญสมัยกลาง เมื่อยังไม่มี การปรับเปลี่ยนทางเสียงเหมือนในคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญปัจจุบัน เนื่องจากเมื่อเปรียบเทียบระหว่างรูปอักษรกับหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตที่อักษรมอญใช้แทนเสียง พบว่าหน่วยเสียงที่สืบสร้างในภาษามอญดั้งเดิมมีความใกล้เคียงกับหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตมากกว่าภาษามอญปัจจุบัน ในกรณีเช่นนี้ การถ่ายอักษรรคำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรมอญจึงน่าจะเกิดขึ้นในภาษามอญโบราณหรือภาษามอญสมัยกลาง แล้วจึงมีการปรับเปลี่ยนเสียงเป็นภาษามอญปัจจุบัน

นอกจากนี้ การถ่ายอักษรรคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่พบในพจนานุกรมทั้ง 6 เล่ม นั้น มีความแตกต่างในรายละเอียด แต่เป็นไปตามระบบอักษรวิธีมอญเดียวกัน นั่นคือ แม้จะมีรายละเอียดการถ่ายอักษรมอญที่แตกต่างกัน แต่ก็ไม่ทำให้การออกเสียงแตกต่างกัน หากมีการออก

เสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตคำใดคำหนึ่งแตกต่างกันก็สามารถอธิบายได้ว่าเกิดจากการแปรในการออกเสียง ไม่ใช่เหตุจากการถ่ายอักษร

จากการสัมภาษณ์และบันทึกเสียง ผู้วิจัยพบว่าการออกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญมีการแปรอยู่ด้วย การออกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญบางคำมีความแตกต่างในกลุ่มผู้พูดภาษามอญ การปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในงานวิจัยนี้จึงอาจแตกต่างจากการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่ผู้พูดภาษามอญกลุ่มอื่น อาทิ เช่น ผู้พูดภาษามอญเพศหญิง ผู้พูดภาษามอญที่มีอายุน้อย เป็นต้น หากมีการบันทึกเสียงผู้พูดภาษามอญกลุ่มอื่น อาจทำให้การวิเคราะห์การปรับเปลี่ยนทางเสียงน่าเชื่อถือมากขึ้น เพราะผู้บอกภาษาเพศชายที่อ่านหนังสือมอญได้ อาจออกเสียงไม่เป็นธรรมชาติ

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังพบการปรับเปลี่ยนเสียงในคำยืมภาษามอญที่ไม่สอดคล้องกับการปรับเปลี่ยนส่วนมากที่เป็นกระบวนการที่มีระบบ อันเนื่องมาจากเหตุผลปัจจัยอื่นๆ เช่น การลากเข้าความ (folk etymology / popular etymology) ตัวอย่างเช่น /ap.t̚i.ja/ ‘ไม่เป็นที่รัก’ (ส.) > /pɔp.pi/ ‘โศโครก’ (ม.) คำนี้น่าจะเป็นคำยืมภาษาสันสกฤตในภาษามอญที่รับผ่านมาจากภาษาไทย /ʔəp.pri:/ ‘อัปรีย์’ มีการปรับเปลี่ยนเสียงในพยางค์แรกเป็น /pɔp/ ‘สกลปรก’ ในภาษามอญ เนื่องจากผู้บอกภาษาบอกว่าคำนี้มักใช้เป็น /pɔp.pi.si.ka.ban/ ซึ่งใกล้เคียงกับคำภาษาไทย /ʔəp.pri:.sī:.kà:.ban/ ‘อัปรีย์สิกบาล’ และอีก 1 คำ ที่มีการปรับเปลี่ยนเสียงอันเนื่องมาจากการลากเข้าความ คือ /ma.ha:t̚h̥e.ŋa.ma:la.ja/ ‘พระมาลัยมหาเถระ’ (ป.) (เป็นคำประสมระหว่าง /ma.ha:t̚h̥e.ŋa/ ‘พระเถระ’ (ป.) และ /ma:la.ja/ ‘มาลัย’ (ป.)) > /mə.t̚h̥e.lœ/ ‘พระมาลัยมหาเถระ’ (ม.) การปรับเปลี่ยนนี้เกิดจากการตัดคำ (clipping) จาก > /mə.t̚h̥e.mə.lœ/ > /mə.t̚h̥e.lœ/ ‘พระมาลัยมหาเถระ’ (ม.) เพราะสับสนกับคำว่า /mə.t̚h̥e/ ในภาษามอญที่มีความหมายว่า ‘คนแก่ (ชาย) รุ่งปู่หรือตา’ และลากเข้ากับคำว่า /mə.t̚h̥e/ ‘พระมหาเถระ’ ชื่อ /lœ/ จากคำว่า /mə.lœ/ (ม.) ‘มาลัย’

การออกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตบางคำมีการออกเสียง 2 แบบ แบบแรก คือ การออกเสียงแบบภาษามอญ และ แบบที่ 2 คือ การออกเสียงแบบภาษาไทย ซึ่งเป็นคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตที่ยืมผ่านภาษาไทย ตัวอย่างเช่น /sad̚d̚h̥a:/ (ป.) ‘ศรัทธา’ มีการออกเสียง 2 แบบ ดังนี้

การออกเสียงแบบที่ 1 /sət.t̚h̥a/ (ม.) ‘ศรัทธา’

การออกเสียงแบบที่ 2 /sat.t̚h̥a/ (ม.) ‘ศรัทธา’

การออกเสียงแบบที่ 1 คือ การออกเสียงแบบมอญ ส่วนการออกเสียงแบบที่ 2 คือ การออกเสียงตามแบบภาษาไทย ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเริ่มมีการรับคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตผ่านภาษาไทย ซึ่งจะทำให้คำยืม 1 คำ ในภาษามอญในประเทศไทยสามารถออกเสียงได้ 2 แบบ และอาจมีเพิ่มขึ้นในอนาคต จนอาจมีอิทธิพลต่อการออกเสียงคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตอื่นๆ ในภาษามอญในประเทศไทยอีกด้วย

9.3 ข้อเสนอแนะ

1. ควรศึกษาวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบการถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาอื่นๆ ซึ่งมีระบบการเขียนที่มีวิวัฒนาการมาจากอักษรชนิดเดียวกับอักษรมอญ ตัวอย่างเช่น ภาษาเขมร ภาษาล้านนา ภาษาลาว ภาษาไทใหญ่ เป็นต้น เพื่อศึกษาความสัมพันธ์ ความเหมือน ความแตกต่างของวิธีการถ่ายอักษร เพื่อเป็นประโยชน์ในการวิเคราะห์ว่าระบบการถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤตในภาษาอื่นๆ มีผลกระทบกับการปรับเปลี่ยนทางเสียงในภาษานั้นหรือไม่

2. ควรศึกษาการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญ เปรียบเทียบกับการออกเสียงบทสวดมนต์ภาษาบาลีแบบมอญ เนื่องจากการยืมคำจากภาษาเดียวกัน คือ ภาษาบาลี แต่มีการใช้ในภาษามอญในบริบทที่ต่างกัน จึงอาจจะมีความแตกต่างในการปรับเปลี่ยนเสียง ผู้วิจัยยังไม่มีโอกาสศึกษาเปรียบเทียบระหว่างการออกเสียงคำที่มาจากภาษาบาลีทั้ง 2 ประเภท แต่สังเกตเห็นว่ามีความแตกต่างในการปรับเปลี่ยนอย่างหนึ่งที่แตกต่างกัน คือ มีการปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นในภาษาบาลี 1 หน่วยเสียง เป็นเสียงพยัญชนะต้นในภาษามอญได้มากกว่า 1 หน่วยเสียง ในคำยืมภาษาบาลีในภาษามอญ ในขณะที่มักปรับเปลี่ยนเสียงพยัญชนะต้นในภาษาบาลี 1 หน่วยเสียง เป็นเสียงพยัญชนะต้นในภาษามอญเพียง 1 หน่วยเสียง ในคำภาษาบาลีในบทสวดมนต์ภาษาบาลีแบบมอญ เช่น เสียงพยัญชนะต้น /v-/ ในภาษาบาลี อาจปรับเปลี่ยนเป็นเสียง /w-/ และ /p-/ ในคำยืมภาษาบาลีในภาษามอญ แต่ปรับเปลี่ยนเป็นเสียง /w-/ เพียงหน่วยเสียงเดียวเท่านั้น ในบทสวดมนต์ภาษาบาลีแบบมอญ

3. ควรศึกษาการปรับเปลี่ยนเสียงของคำยืมภาษาบาลีสันสกฤตในภาษามอญในกลุ่มผู้พูดภาษามอญกลุ่มอื่น เช่น ผู้พูดภาษามอญที่ไม่มีความรู้ภาษาบาลีสันสกฤต ผู้พูดภาษามอญเพศหญิง ผู้พูดภาษามอญรุ่นอายุุน้อย หรือแม้แต่ผู้พูดภาษามอญถิ่นอื่นทั้งในบริเวณประเทศไทย

และประเทศพม่า เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างของการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาบาลี สันสกฤตในภาษามอญ

4. ควรศึกษาการปรับเปลี่ยนทางเสียงของคำยืมภาษาอื่นๆ ในภาษามอญ เช่น คำยืมจากภาษาพม่า คำยืมจากภาษาไทย เป็นต้น ที่พบความแตกต่างที่น่าสนใจ เพราะภาษาพม่าและภาษาไทย เป็นภาษาประจำชาติ และมีผู้พูดเป็นจำนวนมาก นอกจากนี้ในด้านแบบลักษณ์ภาษา (typology) ภาษาพม่าและภาษาไทยเป็นภาษาวรรณยุกต์ แต่ภาษามอญเป็นภาษาลักษณะน้ำเสียง การปรับเปลี่ยนเสียงวรรณยุกต์ในคำยืมจากภาษาพม่าและ/ หรือคำยืมจากภาษาไทย ในภาษามอญ จะเป็นอย่างไร

ศูนย์วิจัยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กั้ววล คัชชิวมา (2548). คำยืมบาลีสันสกฤตในภาษาเขมร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาเขมร คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- บรรจบ พันธุมธธา (2531). พจนานุกรมมอญ-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุমানราชชน. กรุงเทพฯ : รุ่งเรืองสาส์นการพิมพ์.
- ประกอบ สมานทอง, พระมหา (2541). คำภาษาบาลีและสันสกฤตในภาษาเขมรถิ่นสุรินทร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประเชิญ คนเทศ (2528). ภาษามอญ ตำบลเจ็ดริ้ว จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ปราณี วงษ์เทศ (2536). ลุ่มแม่น้ำแม่กลอง : พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ : พิมพ์ศ พรินต์ติ้ง เซ็นเตอร์.
- พงศ์เกษม สนธิไทย (2533). การเปรียบเทียบระบบเสียงและระบบการเขียนมอญโบราณกับมอญปัจจุบัน. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พจนานุกรมเขมร-ไทย ฉบับทุนพระยาอนุमानราชชน (2517). กรุงเทพฯ : จงเจริญการพิมพ์.
- พจนานุกรมมอญ-ไทย สำเนียงมอญลพบุรี (2549). กรุงเทพฯ : พี.เอ. ลิฟวิ่ง.
- พรรณนพจน์ ปานทองคำ (2525). ภาษามอญตำบลบางขันหมาก จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- พวน รัมภ์วงศ์ (2548), พจนานุกรมมอญ-ไทย ฉบับมอญสยาม. กรุงเทพฯ : มติชน.
- พันธุ์ แพทย์รัตน์ (2523). คำสันสกฤตในภาษามลายูถิ่นปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- มณีพันธุ์ จารุศล และพยุณา ธรรมโกวิท (2536). พจนานุกรม บาลี-ไทย ฉบับภูมิพลโลกิยก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มูลนิธิภูมิพลโลกิยก.
- เยาวลักษณ์ชาติสุขศิริเดช(2530). ภาษามอญ ตำบลสลอย จังหวัดชุมพร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาจารึกภาษาไทย คณะโบราณคดี มหาวิทยาลัยศิลปากร.

ราชบัณฑิตยสถาน (2554). หลักเกณฑ์การถอดอักษรไทยเป็นอักษรโรมันแบบถ่ายเสียง [ออนไลน์].

แหล่งที่มา : <http://www.royin.go.th/th/profile/index.php?SystemModuleKey>

=131&SystemMenuID=1&SystemMenuIDS= [2554, มีนาคม 1]

วรัถยชัย พับบรรจง (2530). ไวยากรณ์สันสกฤต. กรุงเทพฯ : ม.ป.ท.

วัฒนา บุรกลสิกร (2541). ลักษณะคำไทยที่มาจากภาษามอญ. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : เทคโนโลยี

โปรแกรมชั้น แอนด์ แอดเวอร์ไทซิ่ง.

สัญญาวิ สายบัว (2525). หลักการแปล. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุทธีวงศ์ พงศ์ไพบูลย์ (2516). หลักภาษาไทย. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.

สุภรณ์ โอเจริญ (2541). มอญในเมืองไทย. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุภัทรดิศ ดิศกุล, หม่อมเจ้า (2522). ประวัติศาสตร์เอเชียอาคเนย์ถึง พ.ศ. 2000. กรุงเทพฯ :

คณะกรรมการชำระประวัติศาสตร์ไทย สำนักนายกรัฐมนตรี.

อนันต์ เหล่าสิริวรกุล (2538). ลักษณะคำยืมภาษาบาลี-สันสกฤตในมหานิติศาสตร์ กัญท์ศพร

ชุก และกุมาร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโท สาขาวิชาภาษาตะวันออก คณะอักษร

ศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2525). “ลักษณะของการยืมภาษาและวัฒนธรรมต่างประเทศที่ปรากฏใน

ภาษาไทย”. ศาสตร์แห่งภาษา, หน้า 63 – 76. กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2532). คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

ภาษาอังกฤษ

Apte, V. S. (1997). The Student's English-Sanskrit Dictionary. Delhi : Motilal Banarsidas.

Bloomfield, L. (1963). Language. Revised from 1914 edition. New York: Holt.

Catford, J. C. (1965). A Linguistic Theory of Translation: an Essay on Applied Linguistics. London: Oxford University Press.

Chao, Y. R. (1968). Language and symbolic systems. London: Cambridge University Press.

Diffloth, G. (1984). The Dvaravati Old Mon Language and Nyakur. Bangkok : Chulalongkorn University Printing Press.

Ferlus, M. (1984). Essai de phonétique historique de mon. MKS 12:1-90.

Geiger, W. (1996). Pali Literature and Language. New Delhi : Munshiram Manoharlal Publishers.

- Halliday, R. (1922). A Mon-English dictionary : Pub. under the auspice of the Siam Society. Bangkok (Imprimerie de l' Assomption).
- Huffman, F. (1990). Burmese Mon, Thai Mon, and Nyah Kur : a synchronic comparison. MKS 16-17:31-84.
- Jacob, J. M.(1977). Sanskrit loanwords in Pre-Angkor Khmer. MKS 6:151-168.
- Kham-Ek, B. (2001). A survey of Sanskrit Loanwords in Mon. Sanskrit in Southeast Asia: The Harmonizing Factor of Cultures. Bangkok : Sanskrit Studies Center.
- Kuizon, J. G. (1964). The sanskrit loan-words in the Cebuano-Bisayan language. Asian Folklore Studies 23: 111-158.
- L-Thongkum, T. (1990). The interaction between pitch and phonation type in Mon: phonetic implications for a theory of tonogenesis. MKS 16-17:11-24.
- Mario, P. (1965). Invitation to Linguistics. Norwich : Jarrold & Sons Ltd.
- Monier, W., Sir (1999). A Sanskrit-English dictionary etymologically and philologically arranged with special reference to cognate Indo-European languages. Delhi : Motilal Banarsidass.
- Pan Hla, N. (1998). Kyansittha and the Indic words in Myanmar from Mon. MKS 28:19-30.
- Rhys Davids, T.W. and Stede, W. (2007). Pali - English Dictionary. Kolkata: Nataraj Books.
- Shorto, H. L. (1962). A dictionary of modern spoken Mon . London : Oxford Univ. Press.
- Tun Way, N. (2002).The modern Mon-English dictionary .Bangkok : Tech Promotion &Advertising.
- Weinreich, U. (1968). Languages in contact. London : Mouton.
- William, J.G. (1947). Indic Loanwords in Spoken Thai. Ann Arbor, Mich.: University Microfilms.
- Williams, M. (1960). Sanskrit – English Dictionary. London : Oxford University press.

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาคผนวก

การถ่ายอักษรด้วยอักษรโรมัน

1. การถ่ายอักษรรำภาษาบาลีสันสกฤตด้วยอักษรโรมัน

ผู้วิจัยได้ถ่ายอักษรรำภาษาบาลีสันสกฤตตามหน่วยเสียงในภาษาบาลีสันสกฤตโดยใช้อักษรโรมัน (romanization) แบบที่นิยมในกลุ่มผู้ศึกษาภาษาบาลีสันสกฤต เพื่อประโยชน์ในการเปรียบเทียบกับการถ่ายถอดเสียง (transcription) คำภาษาบาลีสันสกฤต ดังนี้

1.1 พยัญชนะ

เป็นอักษรโรมันที่ถ่ายอักษรเสียงพยัญชนะในภาษาบาลี 33 หน่วยเสียง และเสียงพยัญชนะในภาษาสันสกฤต 34 หน่วยเสียง

อักษรโรมัน	หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาบาลี	หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาสันสกฤต
<k>	/k/	/k/
<kh>	/k ^h /	/k ^h /
<g>	/g/	/g/
<gh>	/g ^h /	/g ^h /
<ṅ>	/ṅ/	/ṅ/
<c>	/tʃ/	/tʃ/
<ch>	/tʃ ^h /	/tʃ ^h /
<j>	/dʒ/	/dʒ/
<jh>	/dʒ ^h /	/dʒ ^h /
<ṅ>	/ŋ/	/ŋ/
<ṭ>	/ṭ/	/ṭ/
<ṭh>	/ṭ ^h /	/ṭ ^h /

อักษรโรมัน	หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาบาลี	หน่วยเสียงพยัญชนะ ในภาษาสันสกฤต
<d>	/d̪/	/d̪/
<dh>	/d̪ʰ/	/d̪ʰ/
<n>	/n̪/	/n̪/
<t>	/t̪/	/t̪/
<th>	/t̪ʰ/	/t̪ʰ/
<d>	/d̪/	/d̪/
<dh>	/d̪ʰ/	/d̪ʰ/
<n>	/n̪/	/n̪/
<p>	/p̪/	/p̪/
<ph>	/p̪ʰ/	/p̪ʰ/
	/b̪/	/b̪/
<bh>	/b̪ʰ/	/b̪ʰ/
<m>	/m̪/	/m̪/
<y>	/j̪/	/j̪/
<r>	/ɽ̪/	/ɽ̪/
<l>	/l̪/	/l̪/
<ḷ>	/ḷ̪/	/ḷ̪/
<lh>	-	/l̪ʰ/
<v>	/v̪/	/v̪/
<h>	/h̪/	/h̪/
<s>	/s̪/	/s̪/
<ṣ>	/ṣ̪/	
<ś>	/ʃ̪/	

1.2 สระ

1.2.1 สระปกติ

อักษรโรมันที่ถ่ายอักษรสระธรรมดาในภาษาบาลี 8 หน่วยเสียง และเสียงสระในภาษาสันสกฤต 10 หน่วยเสียง

อักษรโรมัน	หน่วยเสียงสระในภาษาบาลี	หน่วยเสียงสระในภาษาสันสกฤต
<a>	/a/	/a/
<ā>	/a:/	/a:/
<i>	/i/	/i/
<ī>	/i:/	/i:/
<u>	/u/	/u/
<ū>	/u:/	/u:/
<e>	/e/	/e/
<o>	/o/	/o/
<ai>	-	/ai/
<au>	-	/au/
<ṛ>	-	/ṛ/
<ṝ>	-	/ṛ:/
<ḷ>	-	/ḷ/
<ḹ>	-	/ḷ:/

1.2.2 สระนาสิก

สระนาสิก คือ สระที่มีการออกเสียงแบบขึ้นจมูก (nasalization) โดยมีอักษรโรมันที่ถ่ายถอดเสียงสระนาสิกในภาษาบาลี 8 หน่วยเสียง และเสียงสระนาสิกในภาษาสันสกฤต 10 หน่วยเสียง

อักษรโรมัน	หน่วยเสียงสระใน ภาษาบาลี	หน่วยเสียงสระใน ภาษาสันสกฤต
< aṃ >	/ã/	/ã/
< āṃ >	/ã:/	/ã:/
< iṃ >	/ĩ/	/ĩ/
< īṃ >	/ĩ:/	/ĩ:/
< uṃ >	/ũ/	/ũ/
< ūṃ >	/ũ:/	/ũ:/
< eṃ >	/ẽ/	/ẽ/
< oṃ >	/õ/	/õ/
< aiṃ >	-	/ãi/
< auṃ >	-	/ãu/
< ṛṃ >	-	/ĩ/
< ṛīṃ >	-	/ĩ:/
< ḷṃ >	-	/ĩ/
< ḷīṃ >	-	/ĩ:/

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

2. การถ่ายอักษรคำภาษามอญด้วยอักษรโรมัน

ผู้วิจัยได้ถ่ายอักษรคำภาษามอญด้วยอักษรโรมันเพื่อให้ผู้ที่ไม่มีความรู้เกี่ยวกับระบบการเขียนภาษามอญจะได้ศึกษาได้โดยง่าย โดยประยุกต์จากการถ่ายอักษรคำภาษาบาลีสันสกฤต เพราะอักษรวิธีภาษามอญนั้นคล้ายคลึงกับอักษรวิธีของหลายภาษาที่ใช้ถ่ายอักษรภาษาบาลีสันสกฤตได้รวมถึงอักษรโรมัน

2.1 พยัญชนะ

พยัญชนะในภาษามอญมีทั้งหมด 34 ตัว เป็นพยัญชนะที่เหมือนพยัญชนะในภาษาบาลีสันสกฤต 32 ตัวและเป็นพยัญชนะที่มีเฉพาะในภาษามอญ 2 ตัว แบ่งเป็น 2 ชนิดคือ

ก. พยัญชนะตัวเต็ม คือ รูปพยัญชนะเมื่อทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นตัวที่หนึ่ง หรือ พยัญชนะท้าย

เช่น <๖> ใน <๖๘๖> <saddhā> (ศรัทธา)
<๗> ใน <๘๗๖> <wiñān> (วิญญาณ)

ข. พยัญชนะตัวเชิง คือ รูปพยัญชนะเมื่อทำหน้าที่เป็นพยัญชนะต้นตัวที่สองหรือพยัญชนะที่อยู่ต่อจากพยัญชนะท้ายข้างหน้า มักจะมีการลดรูปไปอยู่ข้างใต้หรือข้างหน้าพยัญชนะตัวที่หนึ่ง

เช่น <๖ = ๗> ใน <๖๗๖> <taṇhā> (ตัณหา)
<๗ = ๘> ใน <๘๗๖> <pruit> (เปรต)

ค. พยัญชนะลดรูป คือ รูปพยัญชนะบางตัวเมื่อทำหน้าที่เป็นพยัญชนะท้ายจะเป็นขณะลดรูปอยู่

ตำแหน่งท้ายคำหรือข้างบนพยัญชนะ

เช่น <๖ = ๗> ใน <๖๗> <bhāk> (ครึ่ง)
<๗ = ๘> ใน <๘> <nay> (แบบ, นัย)

อักษรโรมัน	พยัญชนะตัวเต็ม	พยัญชนะตัวเชิง	พยัญชนะลดรูป
<k>	ก	ก	ค
<kh>	ข	ข	
<g>	ง	ง	
<gh>	ช	ช	
<ŋ>	ฦ	ฦ	ค [◦]
<c>	จ	จ	
<ch>	ฉ	ฉ	
<j>	ญ	ญ	
<jh>	ฎ	-	
<ñ>	ฏ	ฎ	
<t>	ด	ต	
<th>	ถ	ธ	
<d>	ด	ด	
<dh>	ต	ต	
<n>	น	ณ	
<t>	ด	ด	
<th>	ถ	ธ	
<d>	ด	ด	
<dh>	ต	ต	
<n>	น	น	ณ
<p>	ป	ป	
<ph>	ฟ	ฟ	
	บ	บ	
<bh>	พ	พ	
<m>	ม	ม	ม [◦]
<y>	ย	ย	ย [◦]

อักษรโรมัน	พยัญชนะตัวเต็ม	พยัญชนะตัวเชิง	พยัญชนะลดรูป
<r>	ร	ร	
<l>	ล	ล	
<!>	๕๐	-	
<v>	อ	๕	
<h>	ฮ	ฮ	๕
<s>	ซ	ซ	
	บ	๕	
<๕>	๕	-	

2.2 การถ่ายอักษรเสียงสระ

รูปสระในภาษามอญแบ่งออกเป็น 2 ชนิดคือ สระลอย (สระเต็มตัวที่ปรากฏในพยางค์ที่ไม่มีพยัญชนะต้น) มี 12 ตัว สระจม (สระลดรูปที่ปรากฏในพยางค์ที่มีพยัญชนะต้น) มี 11 ตัว ดังนี้

อักษรโรมัน	สระลอย	สระจม
<a>	๕	(ไม่มีรูป)
<ā>	๕	๕
<i>	๕	๕
<ī>	๕	๕
<u>	๕	๕
<ū>	๕	๕
<e>	๕	๕
<ay>	๕	๕
<o>	๕	๕ ๕
<au>	๕	๕
<am>	๕	๕
<ah>	๕	๕

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายทิมายุ เจียมจวนขาว เกิดเมื่อวันที่ 12 มีนาคม พ.ศ. 2523 ในชุมชนชาวไทยรามัญ ตำบลนครชุมน์ อำเภอบ้านโป่ง จังหวัดราชบุรี ได้รับปริญญาอักษรศาสตรบัณฑิต สาขาภาษาบาลี สันสกฤต คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2543 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรปริญญาอักษรศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาภาษาศาสตร์ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2550

ศูนย์วิทยทรัพยากร
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย